MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
MYKOLO ROMERIO TEISĖS MOKYKLOS
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS

LAIMA ZAJANKAUSKIENĖ
ADMINISTRACINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

VIEŠOJO INTERESO SAMPRATŲ ĮVAIROVĖ ADMINISTRACINĖJE TEISĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas – prof. Dr. Algimantas Urmonas

Vilnius, 2019

TURINYS

ĮVADAS 3
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS 8
I. VIEŠOJO INTERESO KATEGORIJA KAIP SOCIALINIO TEISINIO PAŽINIMO OBJEKTAS 9
1.1. Viešojo intereso sąvokos socialinių kategorijų sistemoje 10
1.2. Viešojo intereso doktrinos 14
II. VIEŠOJO INTERESO NUSTATYMAS IR VARTOSENA VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO APLINKOJE 17
2.1. Viešojo intereso tarpdisciplininio nustatymo problemos teisės aktuose 17
2.2.Viešojo intereso nustatymo kriterijai ir praktikos įvairovė viešojo administravimo aplinkoje.....26
2.3.Viešojo intereso sankirta su kitais interesais 31
2.3.1.Viešojo intereso sampratos aiškinimas konkuruojant su individo interesais 32
2.3.2.Viešojo intereso sampratos aiškinimas konkuruojant su konkrečiais visuomenės interesais..... 33
2.3.3.Viešojo intereso sampratos aiškinimas konkuruojant su konkrečiais valstybės interesais ..34
III. VIEŠOJO INTERESO SAMPRATŲ AIŠKINIMAS LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKOJE 36
3.1. Viešojo intereso aiškinimas bendrosios praktikos teismuose 36
3.2. Viešojo intereso aiškinimas administraciniuose teismuose 39
3.3. Viešojo intereso aiškinimas Lietuvos Konstituciniame Teisme 62
IŠVADOS.....70
PASIŪLYMAI 72
LITERATŪROS SĄRAŠAS 73
ANOTACIJA 80
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA (ANNOTATION) 81
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA 82
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA (SUMMARY) 83
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....84

ĮVADAS

Viešojo intereso tema - plati, nuolat aptarinėjama ir galėtų būti laikoma neišsemiama, nes aktuali kone kiekvienai nūdienos mokslo sričiai: nusakyti, kas yra viešasis interesas, tenka ir filosofijai, ir sociologijai, ir ekonomikai, ir politikai, ir teisei, ir kitiems mokslams. Tačiau, jei kituose moksluose atrodo lengviau ir paprasčiau susitarti, kas laikytina viešuoju interesu, arba bent jau mums „iš šalies“ taip atrodo, kad tai yra tiesiog bendra visiems gėrio kategorija, tai taikant teisę ypač svarbu apsibrėžti viešojo intereso ribas.

Suprasdami viešąjį interesą kaip visiems bendrą siekiamą gėrį, iš anksto negalime įvertinti, ar tokia siekiamybė gali būti laikoma viešuoju interesu, kol nežinome, kiek ji svarbi visuomenei: galbūt šis interesas ar interesai yra svarbūs tik privatiems asmenims, todėl turėtų būti laikytini privačiais, o ne viešaisiais. Taigi, mums svarbu išsiaiškinti, kokios sąlygos lemia intereso pripažinimą viešuoju arba privačiu, nes nuo šios nuostatos priklauso, kaip interesas bus vertinamas ir, iškilus būtinybei, ginamas teisme.

Tiriama problema. Kadangi administracinė teisė savo prigimtimi yra viešoji, reguliuojančioji teisė, tai administracinės teisės srityje viešojo intereso apsauga ir gynimas bei pusiausvyros išlaikymas užtikrinant viešųjų ir privačiųjų interesų darną yra viena iš centrinių, esminė problema, nes būtent administracinei teisei tenka fizinių ir (ar) juridinių asmenų interesų bei valstybės, kaip žmogaus ir visuomenės interesų reiškėjos, interesų pusiausvyros palaikymo funkcija.

Kaip savo disertacijoje yra pristatęs U. Trumpulis (2011) „nežinant, kas yra viešasis interesas, neįmanoma atsakyti į klausimą, kokią įtaką šis interesas daro subjektų teisėms ir pareigoms, kaip veikia jų elgesį. Viešojo intereso apibrėžtumo trūkumas apsunkina sprendimų priėmimą bei padidina klaidingo sprendimo priėmimo tikimybę. Taip pat dėl neapibrėžtumo gali susidaryti tokia situacija, kai vietoj to, kad būtų įgyvendinamas ar ginamas viešasis interesas, jį nustumiant į šalį, bus įgyvendinamas bei ginamas tariamas viešasis interesas (privatus asmens ar asmenų grupės interesas), taip galimai sukeliant tolimesnius ginčus.“[1] Manytume, kad atpažįstant viešąjį interesą pagrindiniu kriterijumi turėtų būti šio intereso visuomeninė svarba, jo kokybinio turinio vertinimas: kiek siekiamu interesu tenkinami visuomenės poreikiai ir kiek svarbus yra šių vertybių ar vertybės turinys.

Kadangi nėra vieno teisės akto, kuris išsamiai apibrėžtų, kas yra viešasis interesas, o ir pats viešojo intereso apibrėžimas, tikėtina, galėtų pernelyg susiaurinti arba pernelyg išplėsti viešojo intereso sampratą, taip sudarant prielaidas pažeisti individo teises, užuot deramai jas gynus, iškyla viešojo intereso sampratos problema, kuri ypač aktuali administracinėje teisėje dėl

[1] Ugnius Trumpulis, „Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje“ (daktaro disertacija, Vilnius, 2011), 18

pačios administracinės teisės suvokimo. Vienas iš daugybės administracinės teisės apibrėžimų administracinę teisę apibrėžia kaip „žmonių teisiškai reikšmingas elgsenos viešojo administravimo srityje formas ir metodus pažįstant, reguliuojant, apsaugant žmogaus, visuomenės, valstybės socialinius ir teisinius vertybinius objektus nuo žmogaus elgsenos neigiamų poveikių ir padarinių naudojant objektyvuotus teisinius standartus – teisės principus ir teisės normas, taikant administracines teisines priemones ir derinant jas su kitomis socialinėmis, ekonominėmis ir vadybinėmis žmogaus elgsenos reguliavimo priemonėmis“[2].

Šie cituojami teiginiai pasirinkti kaip akivaizdžiausiai patvirtinantys, kad tai, kaip bus suprastas viešasis interesas, lems teisės taikymo, o tuo pačiu ir žmogaus teisių įgyvendinimo sprendimus. Būtent ši priežastis skatina apžvelgti vyraujančias administracinėje teisėje viešojo intereso sampratas, paanalizuoti, kaip teisiškai sureguliuotas viešojo intereso atstovavimas ir gynimas administracinėje teisėje ir kiek pati viešojo intereso samprata lemia šio intereso gynimą Lietuvos administracinėje teisėje.

Darbo aktualumas. Viešasis interesas nėra konkrečiai apibrėžtas teisės aktais, įstatymuose dažnai įvardijama ir viešojo intereso, ir visuomenės intereso, ir netgi bendrojo intereso sąvoka. Todėl šiuo darbu stengiamasi atsakyti į klausimą, kaip suprantamas viešasis interesas administracinėje teisėje ir kaip šį interesą saugo ar atstovauja tos institucijos, kurios turėtų tai daryti. Kaip jau minėta, esminė administracinės teisės funkcija – reguliavimo funkcija primygtinai ragina mus tai išspręsti.

Darbo mokslinis naujumas. Palyginti neseniai, tik nuo 2014 metų, jei nevertinsime lig tol buvusio vienintelio atvejo, pradėta apibrėžti viešojo intereso sąvoką įstatymuose. Lygiai kaip ir teismų praktikoje, apibrėžimai varijuoja nuo labai siaurų iki išsamių, su daugybe vertinimo kriterijų. Šiame darbe įvertinsime ir palyginsime įvairias administracinėje teisėje sutinkamas viešojo intereso sampratas ir pagal tam tikrus pasirinktus kriterijus jas suklasifikuosime

Problemos ištyrimo lygis. Lietuvoje viešojo intereso klausimui spręsti skirta nemažai teorinių darbų – šia tema rašė A. Andruškevičius, A. Driukas, E. Krivka, V. Nekrošius, B. Pranevičienė, U. Trumpulis, V. Valančius ir kiti, o 2015 m. Teisės institutas išleido grupės autorių (L. Beliūnienė ir kt.) monografiją „Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai“, kuri, šio darbo autorės manymu, yra puikus kelrodis kiekvienam, norinčiam susiorientuoti, kas gi laikytina viešuoju interesu teisėje.

Dėl viešojo intereso ne kartą yra pasisakęs Konstitucinis teismas, jis įvardytas daugybėje bendrųjų ir specialiųjų įstatymų (pvz., Viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo

[2] Algimantas Urmonas. „Administracinė teisė – kaip savarankiška teisės šaka“ , iš *Lietuvos administracinė teisė (Vilnius, 2005), 65*

valstybės tarnyboje įstatymas, Valstybės tarnybos įstatymas, Elektros energetikos įstatymas, Gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas ir kiti).

Iki 2014 metų teisės aktuose įvardyto viešojo intereso sąvokos paaiškinimą buvo galima rasti tik Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatyme[3], kur trumpai buvo paaiškinta, kad viešieji interesai yra visuomenės suinteresuotumas, kad dirbantys valstybės tarnyboje asmenys priimtų nešališkus ir teisingus sprendimus, o bet kokį kitą išsamesnį paaiškinimą buvo galima rasti tik teisės mokslininkų darbuose arba teismų praktikoje, taigi, savo kasdieniniame darbe tie, kurie turėjo atstovauti, saugoti ir ginti viešąjį interesą, galėjo turėti tik minimalų supratimą, kad esama viešojo intereso, na, ir, savaime suprantama, pagal savo supratimą ir išmanymą taikė teisę savo kasdieniniame darbe. Dėsninga, kad tokia situacija sukūrė ne vieną dešimtį teisės aktų pažeidimų.

Problematiška šioje situacijoje ir tai, kad administracinės teisės šaka apima labai platų viešųjų paslaugų spektrą, ir neįmanoma tikėtis, kad žmonės, būdami kitų sričių specialistai, dar ir puikiai išmanys teisę bei turės pakankamai teisės žinių, susidūrę su viešuoju interesu - tokia sudėtinga kategorija, dėl kurios jau antrą dešimtmetį bando rasti sprendimą teisės mokslo žinovai ir pretenduojantys jais tapti.

Viešasis interesas praktikoje ne tiek svarbus pats savaime, kaip filosofinė ar teisinė kategorija, visuomenei kur kas svarbesnis jo gynimas. Vadovaujantis ABTĮ 5 str. 3 d. ir 55 str. 1 d. dėl viešojo intereso pažeidimo įstatymų nustatytais atvejais į teismą gali kreiptis prokuroras, viešojo administravimo subjektai, organizacijos ar fiziniai asmenys. Tačiau nustatyti viešojo intereso buvimo faktą – teismo pareiga.

Kadangi viešojo intereso sąvoka turi n+1 apibrėžimų, kur n – jau apibrėžti įstatymais ir teismų praktikoje apibūdinti ar bent konstatuoti atvejai, o teismų praktikos sulig kiekvienais metais vis daugėja, valstybėje dedamos didžiulės pastangos spręsti problemai. Pamažu teismų praktikoje viešojo intereso gynimas formuojasi kaip viešųjų vertybių gynimo metodas.

Pažymėtina, kad teisėkūroje priimami nauji ir pakeičiami anksčiau priimti įstatymai, įvedant į juos viešojo intereso sąvoką. Pavyzdžiui, Kibernetinio saugumo įstatymas, kuriame įvardijamas viešojo intereso viršenybės principas: „taikomos kibernetinio saugumo priemonės pirmiausia turi užtikrinti viešojo intereso apsaugą, tačiau neturi iš esmės pažeisti atskirų vartotojų teisių ar neproporcingai apriboti jų laisvės kibernetinėje erdvėje“ [4], viešasis

[3] „Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas, 1997 m. liepos 2 d., Nr. VII-371, 2 straipsnio 4dalis,“ https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41669?jfwid=-q4aj6fwyc

[4] „Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas, 2014 m. gruodžio 11 d. Nr. XII-1428. 3 str. 1 d. 4 p.“, //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5468a25089ef11e4a98a9f2247652cf4/asr

interesas apibūdinamas Elektros energetikos įstatyme, pakeistame Teritorijų planavimo įstatyme. Apie juos dar bus kalbama vėliau, pristatant, kaip įvairiai administracinėje teisėje gali būti suprantamas viešasis interesas, priklausomai nuo teisės taikymo srities.

Vis tiktai pasigendama tam tikro apibrėžtumo, kada visuomenė gali tikėtis viešojo intereso gynimo, kriterijų, kuriais turėtų būti nustatyta, kada neabejotinai ginamas viešasis interesas. Kitais, sudėtingesniais atvejais, viešojo intereso buvimo klausimą turėtų spręsti teismai.

Per daugiau nei dešimtmetį (darbo autorės apžvelgta medžiaga apima 2004 – 2019 metus) iš pradžių buvo bandoma apibrėžti viešąjį interesą įstatymu, 2006-2007 metais buvo paruoštas įstatymo „Dėl viešojo intereso gynimo civiliniame ir administraciniame procese“ projektas, net kelis kartus rengtos (2006 m., 2014 m., 2018 m.) ir taikomos Generalinio prokuroro patvirtintos metodinės rekomendacijos viešajam interesui ginti, dėl viešojo intereso buvimo atskirose bylose buvo pasisakoma *ad hoc*, taip pat reiškiama nuomonė, kad yra sukaupta pakankamai medžiagos, kuri leistų apibrėžti tam tikrus teisinius kriterijus, kuriais būtų galima vadovautis, nustatant viešojo intereso buvimą kiekvienu konkrečiu atveju.

Darbo reikšmė. Šiame darbe numatyta apžvelgti administracinėje teisėje sutinkamas viešojo intereso sampratas, išanalizuoti, kaip jos kinta priklausomai nuo teisės taikymo srities ir atsakyti į klausimą, kodėl pasirinktas sprendimas nenustatyti griežtų viešojo intereso sampratos ribų, ir teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad viešojo intereso buvimas turi būti kas kartą nustatinėjamas, *ad hoc* – tikėtina, kad šio pasirinkimo priežastis yra būtent viešojo intereso sampratų įvairovė, nes viešasis interesas gali būti ne tik tai, kas svarbu visuomenei, bet ir individo teisės kaip demokratinės visuomenės saugoma vertybė.

Dėl itin plačios temos apimties nebus detaliai nagrinėjami viešojo intereso kriterijai įvairiose administracinės teisės srityse, o tik apžvelgiama sampratų įvairovė nuo viešojo – privataus intereso (pagrindinių žmogaus teisių bei laisvių ir žmogaus orumo gynimas) pereinant prie viešojo – visuomenės intereso (aplinkosauga, teritorijų planavimas, sveikatos apsauga) ir baigiant viešojo – valstybės intereso (biurokratinis aparatas, mokesčiai, valstybės gynyba) samprata.

Tyrimo tikslas - atskleisti skirtingas viešojo intereso sampratas.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti viešojo intereso svarbą;
2. Išanalizuoti skirtingas viešojo intereso sampratas;
3. Nustatyti sampratų bendrumus ir skirtumus;
4. Įvertinti, ar tikslinga suformuluoti bendrą viešojo intereso apibrėžimą.

Ginamasis teiginys. Tikėtina, kad dėl sutinkamų sampratų gausos ir įvairovės viešasis interesas ir negali būti apibrėžtas, tačiau jis turi būti vertybinis matas, suteikiantis galimybę pamatuoti tam tikrus valdymo sprendimus, kiek jie yra reikšmingi didesnėms ar mažesnėms socialinėms grupėms ir neperžengia pavienio asmens teisių ir laisvių ribų. Būtent iš viešojo intereso kaip vertybinio mato suvokimo turėtų kilti bet kuri viešojo intereso samprata.

Tyrimo metodika. Darbe naudojamų sąvokų atskleidimui taikytas lingvistinis metodas, teismų praktikos, teisės aktų tekstų ir mokslinių straipsnių tyrimui naudotas dokumentų analizės metodas, tiriant administracinių teismų bylas taikytas kontekstinės analizės metodas, išvadų suformulavimui – apibendrinimo, sisteminės analizės metodas. Analitiniu – kritiniu metodu siekta įvertinti viešojo intereso sąvokos svarbą teisės taikymui, lyginamasis istorinis metodas panaudotas chronologiškai apžvelgiant viešojo intereso sampratos raidą.

Tyrimo struktūra. Darbą sudaro trys dalys, kuriose pristatomos trys teisės šaltinių rūšys: pirmoje ir antroje dalyje – teisės aktai ir mokslininkų darbai, trečioje - teismų praktika, ir turimas žinias analizuojant stengiamasi atskleisti viešojo intereso sampratų įvairovę. Pirmoje dalyje aptariamos viešojo intereso suvokimui svarbios sąvokos ir kategorijos, antrojoje - pristatoma viešojo intereso sąvokų vartosena ir sampratos formavimasis teisės aktuose, trumpai apžvelgiamos viešojo intereso doktrinos, o trečioji dalis skirta teismo praktikos bei teisės mokslo įžvalgų analizei ir apibendrinimui. Darbas užbaigiamas išvadomis ir pasiūlymais.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

LVAT – Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas

LAT – Lietuvos Aukščiausiasis teismas

EŽTT – Europos žmogaus teisių teismas

CPK – Civilinio proceso kodeksas

ABTĮ – Administracinių bylų teisenos įstatymas

Apibendrinimas - Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimas

I. VIEŠOJO INTERESO KATEGORIJA KAIP SOCIALINIO TEISINIO PAŽINIMO OBJEKTAS

1990 metais atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę, tuo metu galioję teisės aktai buvo svetimi siekiamoms Respublikos vertybėms, ir todėl visa Lietuvos teisinė sistema labiau ne atkuriama, o sukuriama iš naujo: keičiami teisiniai santykiai, teisės normos, iškyla poreikis įvardyti ir įteisinti ginamas teisės kategorijas.

Viena iš tokių kategorijų tampa ir viešasis interesas. Viešojo intereso reikalingumas aiškintinas tuo, kad visuomenėje negali veikti vien rinkos dėsniai: egzistuoja visuomeninė ekonominė formacija – valstybė, jai išlaikyti ir stabilumui užtikrinti reikalingos tam tikros specialios priemonės, visuomenėje egzistuoja įvairios socialinės grupės, kai kurios iš jų yra labiau pažeidžiamos; šias socialines grupe globoti bendru susitarimu imasi visa visuomenė, pagaliau egzistuoja daugybė visiems bendrų vertybių, kurios irgi nusveria mūsų vertybių svarstyklių skalę viešojo intereso naudai. Susiklosto tokia situacija, kai teisės aktuose įtvirtinto viešojo intereso dar nėra, o poreikis jį saugoti jau atsiranda, todėl svarbu tampa išreikšti viešąjį interesą kaip teisinę kategoriją. Viešasis interesas formuojasi kaip tam tikras vertybių sistemos matas, atskleidžiantis, kiek viena ar kita įstatymų ginama vertybė svarbi visuomenei ar individui. Tiesa, viešąjį interesą sudėtinga įkainoti, nepasversi jo ir svarstyklėmis, tačiau mes įvertiname jį, suteikdami prioritetą vienam iš viešųjų interesų ir „pasveriame“, nurodydami, kad vienas interesas už kitą svaresnis, kad svarbesnysis interesas nusveria tą, kuris mums atrodo mažiau svarbus.

„Atrodo“ – štai tas raktinis žodis, kuris tampa matavimo įrankiu. Mokslinėje literatūroje jis labai jau nepriimtinas, nes nepagrįstas loginiais argumentais. Tačiau šis „atrodymas“ iš tiesų yra mūsų subjektyvus vertinimas, atsižvelgiant į turimas žinias ir įgytą patirtį. Svarbiausia yra tai, kad žmogus – visuomeniška būtybė, jis gyvena tik tarp savo gentainių, sąveikaudamas su jais, ir todėl jau nuo menkiausios bendruomenės užuomazgos nešasi savyje interesų derinimo sampratą. Austrų psichologas A. Adleris 1929 m. bendruomeniškumo jausmą įvardija kaip socialinį interesą, nukreiptą į tai, kas yra už individo ribų. [5] Būtent bendruomeniškumas išmoko mus atsisakyti dalies savo intereso, pripažįstant visiems, tame tarpe ir savo asmeninių interesų atsisakančiajam individui, svarbesnes bendruomenines vertybes, kurias vadiname bendruoju gėriu, visuotiniu gėriu, visuomenės interesais, pagaliau viešuoju interesu. Juk sąvoka yra tik susitarimo dalykas, o turiningoji dalis, kurią siekiame apibūdinti, nuo pavadinimo nekinta. Tiesa, įvardijamos vertybės priklauso nuo

[5] Teorinės individualiosios psichologijos idėjos, žiūrėta 2019 kovo 26, https://www.ipi.lt/straipsniai/teorines-individuliosios-psichologijos-idejos/;

gyvenamojo laikmečio, visuomenėje nusistovėjusių pažiūrų ir tradicijų, ir netgi šiandien, mūsų gyvenamu globalizacijos periodu, nėra kiekvienoje valstybėje identiškos. Tačiau stengdamiesi apibrėžti sąvokas XXI amžiuje visi daugiau ar mažiau remiamės pasaulyje įsitvirtinusiomis ir mūsų gyvenamoje visuomenėje priimtinomis, vietos gyventojų pasaulėžiūrą ir tradicijas labiausiai atitinkančiomis nuostatomis. Taigi, viešasis interesas mūsų buvo įvardytas ir laikomas viešuoju, pasiremiant intereso samprata ir tuo, ką šis interesas atstovauja – tai, kas visuomeniška, tai yra, atvira ir prieinama visiems, vieša. Vadinasi, ir visiems svarbu, todėl turi būti ginama, būtina užtikrinti viešojo intereso apsaugą. Na, o kaip tai turi būti padaryta, išsprendžiama palaipsniui įsitvirtinant viešojo intereso atpažinimo kriterijams teismų praktikoje ir atskleidžiant juos mokslininkų darbuose.

Viešojo intereso sąvokos nebuvimas tam tikrą laiką teisės moksle sudarė sąlygas šią sąvoką įvairiai traktuoti ir remtis kitų mokslų aiškinimu bei kiekvieno, šią sąvoką naudojančio, turimomis žiniomis, patirtimi, socialiniu išprusimu. Be abejo, augant poreikiui apibrėžti viešąjį interesą, buvo remiamasi ilgamete kitų šalių patirtimi ir žiniomis, daug dirbta Lietuvos mokslininkų. Tačiau dėl itin plataus viešojo intereso turinį sudarančių vertybių spektro samprata formavosi itin skirtinga, kartais netgi prieštaringa. O įvertinant tai, kad viešasis interesas yra teisės saugomas gėris, jo samprata turi būti itin tiksliai apibrėžiama, nes „pamatinių sąvokų neteisingas suvokimas ir neteisingai suvokiamų sąvokų taikymas gali turėti sunkiai prognozuojamų nepageidautinų padarinių ne tik teisės teorijai, bet ir praktikai“[6].

Kadangi darbo tema yra viešojo intereso sampratų įvairovė, tai pradėdami šią temą nagrinėti pirmiausiai aptarsime, ką reiškia pati viešojo intereso sąvoka, kad galėtume vienodai vertinti pagrindines darbe naudojamas sąvokas ir trumpai apžvelgsime mokslininkų suformuluotas teisės doktrinas.

1.1.Viešojo intereso sąvokos socialinių kategorijų sistemoje

Žmogus yra visuomeninė būtybė, todėl negali gyventi pats sau vienas, kaip jam patinka, o visuomenėje neišvengiamai susiduria skirtingi interesai, dėl kurių individui tenka eiti į kompromisą su visuomene. Moralės taisyklių diktuojamas veiksmas įteisinamas, vadovaujantis mūsų poreikių patenkinimu. „Juk kai <...> paklausiame save :“Kodėl turėtume daryti tai ir tai?“, mus patenkina atsakymas, kad šitoks elgesys padės mums pasiekti tai, ko norime.“[7] Taigi, interesas neatsiranda pats savaime, kaip poreikis, o gimsta iš kompromiso: siekdami savo poreikių įgyvendinimo atsisakome vienų vertybių, kad įgytume kitas. Tam tikri interesai yra svarbūs ne vienam individui, o socialiai organizuotai individų grupei ar net visai visuomenei, ir

[6] Egidijus Krivka, „Viešojo intereso gynimo civiliniame procese reglamentavimo problemos“. Jurisprudencija, 2 (104) (2008); 50

[7] Haroldas Pričardas. „Ar moralės filosofija remiasi klaida?“ Gėrio kontūrai (Vilnius, 1989), 42

juos visuomenėje priimta vadinti bendraisiais, visuomeniniais interesais ar panašiais vardais. Visuomeninio intereso, kaip jis bebūtų vadinamas, prasmė yra visuomenės poreikio viršenybė, priešpastatymas privačiam interesui, o turinys labai priklauso nuo laikmečio, visuomenės socialinės struktūros, pasaulėžiūros, vertybinės orientacijos, ir, be jokios abejonės, kartu su visuomene kinta. Pavyzdžiui, vienoje visuomenėje mirties bausmė yra pateisinama viešuoju interesu apginti ir apsaugoti visuomenę nuo itin sunkius nusikaltimus darančių jos piliečių, o kitoje visuomenėje, kurios vertybių sistemoje viena iš pačių didžiausių vertybių yra žmogaus gyvybė, mirties bausmė negali turėti jokio pateisinimo. Taigi, visuomenės interesas priklauso nuo to, kokios visuomenės santykį su vertybėmis jis išreiškia.

Sociologijos moksluose visuomeninio intereso samprata apibrėžiama kaip bendri grupių ar visuomenių interesai, apie tai pasisako A. Smith, J. Bentham, A. Tocqueville ir kiti mokslininkai.[8]

Vieningo viešojo intereso apibrėžimo teisėje nėra. Siekdami apsibrėžti sampratos nagrinėjimo ribas ir norėdami nepasiklysti sampratų įvairovėje, visų pirma patikslinsime ir interpretuosime sąvokas, kuriomis nusakytas darbo turinys, o taip pat tas teisės kategorijas, kurios svarbios šiame darbe vertinant viešąjį interesą kaip teisinę kategoriją. Kaip pagrindines, svarbias viešojo intereso kaip teisinės sąvokos atpažinimui, apsibrėšime šias sąvokas ir kategorijas: *samprata, viešas, interesas, viešasis interesas, žmogaus teisės, teisinis reguliavimas, administracinė teisė.*

Samprata Dabartinės lietuvių kalbos žodyne apibūdinama kaip ko nors suvokimo būdas, pažiūra, koncepcija[9]. Šiame darbe sampratos sąvoka apibrėžia ribas, kuriose analizuojamas viešas interesas, kitaip tariant, tema neplėtojama už sampratos ribų.

Viešas suprantamas kaip: 1) visiems skirtas, visuomenės naudojamas; 2) atviras, neslaptas [10]. Mūsų atveju bus labiau prisilaikoma pirmosios reikšmės, kaip aktualesnės pasirinktai temai nagrinėti.

Interesas apibūdinamas dvejopai: Dabartinės lietuvių kalbos žodynas šio žodžio prasmę nusako dviem reikšmėmis, tai 1) svarbus, rūpimas dalykas, reikalas, nauda: asmens, visuomenės, valstybės ir 2) susidomėjimas[11], o Tarptautinių žodžių žodynas aiškina kiek plačiau: „lot. interest „turi reikšmės, svarbu“ – 1) susidomėjimas, domesys; 2) tai, kas domina, kas

[8] Benham J. An Introduction to the Principles of Morals and Legislation. Kitchener: Batoche Books, 2000, p. 14-27; Smith A. An Inguiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. London, 1776; Tocqeville A. Democracy in America. Chapter VIII. How the Americans Combat Individualism by the Principle of Self – Interest Rightly Understood. 1835-1840 [žiūrėta 2015-08-15]. <http://xroads.virginia.edu/~hyper/DETOC/ch2_08.htm. cituota iš: Lina Beliūnienė ir kt. Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai. Monografija, (Vilnius: Teisės institutas, 2015), 53-69.

[9] Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2013 sausio 4 d., //http:dz.lki.lt/

[10] Ibid.

[11]Ibid..

svarbu; 3) reikalas, nauda.“[12] Gilinantis į intereso prasmę, reiktų nepamiršti, kad interesas yra vektorius, parodantis mums žmogaus ar visuomenės poreikių kryptį. Tai reiškia, kad interesas visada yra nukreiptas į tam tikros vertybės siekį, ir tokiu būdu atskleidžia santykį tarp individo ar visuomenės (subjekto) ir siekiamų gėrių (objekto). Mūsų darbe svarbus ne bet koks, o būtent teisinis interesas, tai yra, kylantis iš poreikio taikyti teisės normas, būtent teisės normų pagalba užtikrinamas interesas. U. Trumpulis teisinį interesą apibrėžia kaip „teisės saugomą ir ginamą subjekto sąmoningą siekį naudojantis teisinėmis priemonėmis įgyti objektyviai egzistuojantį, poreikį patenkinti galintį gėrį (vertybę)“[13]

Remiantis loginiu žodžių ryšiu, **viešasis interesas** turėtų būti suprantamas kaip visiems skirtas ir svarbus, visiems naudingas dalykas, kuris, anot savo disertacijoje šią sampratą nagrinėjusio U. Trumpulio, „ne visada sutapdamas su individo interesais, tokiais atvejais juos riboja, tačiau tuo pat metu yra ir individualių interesų saugos garantas, skirtingų interesų derinimo matas“[14].

Kasdieniniame žmonių, taigi, ir visuomenės, gyvenime nuolat reikia priimti sprendimus. Sprendimai yra asmens valios santykis su įvairiais interesais, tame tarpe – viešuoju interesu, kuris yra bendrasis visuomenės interesas, taigi, ir kiekvieno iš mūsų interesas. Tokiu būdu, apribodami savo interesus bendrų interesų labui, mes laikomės tam tikrų visuomenėje priimtų taisyklių, tikėdamiesi, kad ir kiti laikysis šių taisyklių, ir taip bus užtikrinti visuomenės, taigi, ir mūsų pačių, poreikiai. Taip viešasis interesas tampa elgesio norma, kuri leidžia mums orientuoti savo elgesį pagal visuomenėje priimtą elgesio modelį. Pavyzdžiui, saugodami gamtą (nes toks yra viešasis interesas, susiformavusi elgesio taisyklė) mes nelaužome medžių, nepaliekame miške degančių laužų, neplauname upėse automobilių, ir t.t., ir pan.

Apibūdindami viešojo intereso nustatymą E. Klimas ir J. Lankelis savo straipsnyje akcentuoja, kad viešojo intereso kategorijos turinys priklauso nuo to, kurios mokslo šakos – ekonomikos, sociologijos, psichologijos, filosofijos, politologijos ar teisės – tyrėjas šią sąvoką bando apibrėžti <...>, daugiausiai diskusijų kelia teisinis viešojo intereso suvokimas, nes tik teisinė viešojo intereso kategorija gali sukurti privalomas elgesio taisykles.“[15] Būtent todėl, kad viešąjį interesą šiame darbe nagrinėsime kaip teisinę kategoriją, viešojo intereso nagrinėjimo sritį apsibrėšime teisės doktrina, teisės aktais ir teisine praktika.

---

[12] Tarptautinių žodžių žodynas (Vilnius, 1969), 339
[13] Ugnius Trumpulis, „Žmogaus individualūs interesai kaip viešojo intereso pagrindas“. Jurisprudencija, , 2 (6), (2010); 126
[14] U. Trumpulis, supra note 1, 150
[15] Evaldas Klimas, Julius Lankelis, „Viešojo intereso nustatymas – objektyvieji kriterijai“. Jurisprudencija, 21 (1), (2014); 117

Žmogaus teisės svarbios apsibrėžti šiame darbe, nes yra glaudžiai susijusios su viešojo intereso samprata. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje[16] išvardytos pagrindinės ginamos žmogaus teisės ir laisvės: teisė į gyvybę, laisvę ir saugumą, privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, santuoką, kankinimo, vergijos ir priverčiamojo darbo uždraudimą, minties, sąžinės ir religijos laisvę, saviraiškos laisvę, susirinkimų ir asociacijos laisvę, teisė į teisingą bylos nagrinėjimą ir į veiksmingą teisinės gynybos priemonę, teisė į laisvę ir saugumą, diskriminacijos uždraudimas ir kt. Žmogaus teises kaip vertybę saugo Lietuvos Respublikos Konstitucija ir gina Lietuvos Respublikos įstatymai. Demokratinėje valstybėje, kuri orientuota į žmogaus gerovę, vadovaujamasi principu, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. Būtent šiuo Lietuvos Respublikos Konstitucijos teiginiu remiasi Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas, nurodydamas, kad „viešasis interesas valstybinės tarnybos santykiuose bendriausia prasme apibūdintas Konstitucijos 5 straipsnio trečiosios dalies nuostatoje „Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“, ir kad „viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena iš svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų“.[17]

Teisinis reguliavimas – tai tokia socialinio reguliavimo rūšis arba forma, kai teisinis poveikis žmonių elgesiui daromas teisės normomis.[18] Atskiram žmogui ir visuomenei siekiant savų interesų įgyvendinimo, neišvengiamai sukuriamos situacijos, kai šie interesai susikerta. Tokia situacija tampa reikalinga teisinio reglamentavimo – problemai išspręsti kaip asmens ir visuomenės susitarimas sukuriama taisyklė - teisės norma, nustatanti šalių veikimo ribas. Sukurtų taisyklių – šiuo atveju teisės normų - visuma suteikia galimybes problemos teisiniam reguliavimui – visuomenės grupių ar individų santykiai, tame tarpe ir viešasis interesas, atstovaujami ne kaip kas išmano, ne vadovaujantis stipresniojo teise, o pasiremiant teisiniu reglamentavimu, kuris tame tarpe nustato ir viešojo intereso ribas, kai viešasis interesas susiduria su jam priešingu individo ar kitu viešuoju interesu.

Administracinė teisė įvairių autorių darbuose apibrėžiama gausybe apibrėžimų, tačiau šiame darbe pasiremsime tik vienu, mūsų manymu, taikliai apibūdinančiu administracinę teisę kaip „žmonių teisiškai reikšmingas elgsenos viešojo administravimo srityje formas ir metodus pažįstant, reguliuojant, apsaugant žmogaus, visuomenės, valstybės socialinius ir teisinius vertybinius objektus nuo žmogaus elgsenos neigiamų poveikių ir padarinių naudojant objektyvuotus teisinius standartus – teisės principus ir teisės normas, taikant administracines

[16] „Europos žmogaus teisių konvencija“, žiūrėta 2019 kovo 22 d., //https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_LIT.pdf;

[17]„ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valdininkų įstatymo 16 straipsnio pirmosios dalies 2 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai““//Valstybės žinios. 1997. Nr. 40-977//www.lrs.lt/

[18] Alfonsas Vaišvila, Teisės teorija (Vilnius, 2004), 197

teisines priemones ir derinant jas su kitomis socialinėmis, ekonominėmis ir vadybinėmis žmogaus elgsenos reguliavimo priemonėmis“[19].

Taigi, apibūdinant viešojo intereso sampratas šiame darbe bus remiamasi trimis šaltiniais: teismų praktika, mokslininkų darbais ir teisės aktais. Kadangi nėra vieningos įstatymuose įtvirtintos viešojo intereso sampratos, o teismas, pasisakydamas *ad hoc*, vertina viešojo intereso buvimo faktą, dažnai neapibrėždamas, kas yra viešasis interesas, mums svarbu atrasti šiuose šaltiniuose kriterijus, kurie galėtų padėti suformuluoti apibendrintą viešojo intereso sampratą.

1.2.Viešojo intereso doktrinos

Kaip straipsnyje „Viešojo intereso nustatymas – objektyvieji kriterijai“[20] pažymi E. Klimas ir J. Lankelis, , išskirtinos viešojo intereso koncepcijos: procedūrinė, daugumos nuomonės, bendrųjų vertybių, bendrojo intereso. Pristatant viešojo intereso doktrinas, remiamasi šio straipsnio autorių klasifikacija ir vertinimu.

Procedūrinė viešojo intereso doktrina paremta prielaida, kad viešąjį interesą atitinka toks sprendimas, kuris priimtas vadovaujantis nustatytomis taisyklėmis. Šios doktrinos trūkumu, laikytina tai, jog sprendimas, kuris priimamas ginant viešąjį interesą, yra formalus ir neatsižvelgiama į teisinio reguliavimo veiksmingumą.

Daugumos nuomonės doktrina, kaip jau aišku iš pavadinimo, paremta didžiosios visuomenės dalies įsitikinimu. Jos trūkumas – diskriminuojami mažumos interesai, ribojama demokratija, skatinama socialinė atskirtis, ir, kaip pažymi U. Trumpulis, „viešasis interesas pakeičiamas daugumos interesu.“[21]

Bendrųjų vertybių doktrina, kaip pasisako E. Klimas ir J. Lankelis, „grindžiama viešojo intereso objektyviąja puse, nes susitelkiama į intereso objektą – vertybę. Viešasis interesas šioje doktrinoje – tai bendra visiems vertybė.“ Dažniausiai būtent šios nuostatos laikomasi teismų praktikoje, nors esame radę nemažai bylų, kuriose prisilaikoma procedūrinės doktrinos.

Bendrojo intereso doktrina siekiama suderinti ir subjektyviuosius, ir objektyviuosius viešojo intereso elementus. Šia doktrina teismų praktikoje vadovaujamasi tada, kai derinami visuomenės ir atskirų jos narių interesai.

---

[19] A. Urmonas Supra note 2, 65
[20] E. Klimas, J. Lankelis, Supra note 15, 121-124
[21] Ugnius Trumpulis, „Viešojo intereso koncepcijų įvairovė ir jų vertinimas“, Jurisprudencija, 4 (8), (2010), cituota iš: E Klimas., J. Lankelis Supra note 15, 123

Nagrinėjamo straipsnio autoriai[22] pažymi, kad galima būtų išskirti ir ekonominę bei socialinę viešojo intereso doktrinas, kadangi dažnai viešojo intereso klausimo sprendimas esti susijęs su privačių ir viešųjų finansinių išteklių panaudojimu bei socialinių tikslų siekimu, ginant socialiai jautrių visuomenės grupių – vartotojų, nepilnamečių, neveiksnių ir pan. asmenų interesus. Kaip bus matyti iš šiame darbe nagrinėjamų Konstitucinio teismo nutarimų, teismų praktikos ir siekių įtvirtinti viešojo intereso apsaugą įstatymu, viešasis interesas ne visada gali turėti išreikštą ekonominę naudą, nes yra ir socialinių vertybių užtikrinimo garantas: Konstitucijoje įtvirtinamos ir viešojo intereso institutu ginamos vertybės yra sunkiai įvertinamos materialine išraiška, kadangi negalima objektyviai įkainoti demokratijos, laisvės, sveikatos ir kitų visuomenei svarbių bendrųjų gėrių, kurių vertė neginčijama, nors ir neturi tiesioginės finansinės išraiškos.

Viešąjį interesą kaip teisinę kategoriją norėtume apibrėžti, apibūdindami viešojo intereso objektą, subjektą ir dalyką. Kaip rašo E. Krivka (2007), „teisinis interesas – tai objektyviai egzistuojantis teisės saugomas ir teisėsaugos institucijų ginamas socialinis poreikis, kurį suformuoja socialinės sąlygos ir kuris patenkinamas teisinėmis priemonėmis,“[23] o viešojo intereso išskirtinis požymis yra jo viešumas. Viešojo intereso subjektu (turėtoju) laikytina visa visuomenė, o atstovais yra prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos, nevyriausybinės visuomeninės organizacijos ir kiti fiziniai bei juridiniai asmenys, kuriems pagal galiojančius Lietuvos Respublikos įstatymus patikėta ginti viešąjį interesą.

E. Klimas ir J. Lankelis, nagrinėjantys viešojo intereso sampratą, pastebi, kad „viešojo intereso kategorija yra aktuali būtent tose socialinio gyvenimo srityse, kuriose pasireiškia ypatingas ekonominis interesas – nuosavybė, imigracija / emigracija, darbo rinka, mokestinės prievolės ir t.t.“[24] Taip jau susiformavusi visuomenė, kad lemiamas vaidmuo priimant sprendimus atitenka ekonominiam interesui, ir toli gražu ne visada tai yra didžiosios visuomenės dalies interesas, tačiau būtent čia įžvelgtina administracinės teisės paskirtis – sureguliuoti interesų pusiausvyrą ir apsaugoti viešąjį interesą. E. Kūris viename interviu yra pasakęs, kad ten, „kur prasideda viešasis interesas, rinka baigiasi. <...> Ne pagal rinkos dėsnius turi veikti švietimo, valstybės sienos apsaugos, teisingumo vykdymo, laisvės atėmimo vietų priežiūros ir kitos sistemos. Viešojo intereso užtikrinimas apskritai daug kur nepaklūsta rinkos dėsniams. Bet tai nereiškia, kad rinkai veikti neleidžiama, tik ji turi sutikti su tam tikra priežiūra. Teisės moksle jau daugiau kai šimtas metų rašoma apie privačios nuosavybės socialinę funkciją: nuosavybė įpareigoja! Ir mūsų Konstitucijos 46 str. 3 d. nustatyta: „Valstybė reguliuoja ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei“. Konstitucija nesuponuoja, kad tuo, kas

[22] Supra note 15
[23] Egidijus Krivka, „Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje“, Jurisprudencija, 10 (100) (2007), 16
[24] E. Klimas, J. Lankelis, supra note 15, 118

nepelninga, tegu užsiima valstybė ir naštą tegu prisiima visi mokesčių mokėtojai, o tai, kas pelninga, atiduokime į privačias rankas <...> Negalima ignoruoti valstybės solidarumo principo.“[25]

Taigi, viešojo intereso sampratai dažniausiai yra suteikiama prasmė visos visuomenės intereso, kurio saugumą garantuoti yra valstybės paskirtis.

Kaip apibrėžia E. Krivka, „viešojo intereso dalykas yra tas gėris, kuris būtinas visuomenės ar jos dalies funkcionavimui ir vystymuisi ,“[26] o viešojo intereso sampratą mokslininkas įvardija taip: „viešasis interesas – tai objektyviai egzistuojantys teisės saugomi ir ginami visuomenės ir atskirų jos grupių bendri neindividualizuoti (nepriklausantys konkretiems asmenims) socialiniai poreikiai, kuriuos lemia visuotinai reikšmingi stabilumo ir pozityvių pokyčių visuomenėje (bendros gerovės) siekiai.“[27]

Ženklų indėlį formuojantis viešojo intereso doktrinai įneša Konstitucinis Teismas, kuris savo nutarimuose apibrėžia viešojo intereso kaip konstitucinės vertybės sampratą ir įvardija kaip viešąjį interesą svarbias visuomenei Konstitucijoje įtvirtintas vertybes. Viešojo intereso samprata Konstitucinio Teismo nutarimuose formuojama pasisakant oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatose, kurią detaliau analizuosime trečiojoje darbo dalyje, pristatant teismų praktiką.

[25] Valentina Jakimavičienė, „ E. Kūris: Viešasis interesas nepaklūsta rinkos dėsniams“, 2013 liepos 22 d. Lzinios.lt https://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=43&str=53240
[26] E. Krivka, supra note 23, 17
[27] Ibid., 18

II. VIEŠOJO INTERESO NUSTATYMAS IR VARTOSENA VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO APLINKOJE

Viešajame administravime viešasis interesas ilgą laiką buvo tik trumpai apibrėžtas kaip visuomenės suinteresuotumas[28], kuris buvo nustatinėjamas iškilus poreikiui vadovaujantis itin plačia diskrecijos teise ir moraliniu imperatyvu dažniau nei teisės norma, nes pastaroji stokojo viešojo intereso nustatymo kriterijų. Pareigą identifikuoti viešąjį interesą ir argumentuotai tai išdėstyti nuo 2003 m. gegužės 1 d. vadovaujantis Prokuratūros įstatymu[29] įgijo prokuroras, kuriam šio įstatymo 19 straipsniu buvo deleguota kreiptis su ieškiniu į teismą dėl viešojo intereso gynimo. Prokuroro darbui palengvinti buvo išleistos generalinio prokuroro patvirtintos metodinės rekomendacijos, kuriose prokurorui numatyta prievolė nustatyti viešojo intereso buvimą ir kreipiantis su pareiškimu „suformuluoti argumentus dėl teisės pažeidimo ir konkrečiai nurodyti, kaip nustatytais teisės pažeidimais pažeidžiamas viešasis interesas“[30]. Pakeitus teisės aktą, nuo 2018 m. liepos 1 d. Generalinio prokuroro patvirtintuose metodiniuose nurodymuose trumpai pažymima, kad „būtina pateikti argumentus dėl teisės pažeidimo ir konkrečiai nurodyti, kaip nustatytais teisės pažeidimais pažeidžiamas viešasis interesas“[31]. Toliau jau teismai viešojo intereso buvimą nustatinėjamo *ad hoc*, motyvuodami itin plačia viešojo intereso įvairove ir cituodami viešojo intereso sampratą nusakančius Konstitucinio Teismo nutarimus. Vadovaujantis Konstitucinio Teismo nutarimais išsikristalizavo du pagrindiniai kriterijai, kuriais konstatuojamas viešojo intereso buvimas: pirma, toks interesas turi būti svarbus visuomenei ar jos daliai ir antra – tai turi būti konstitucinė vertybė. Šioje darbo dalyje plačiau teismų praktikos nepristatysime, siekiant vengti nereikalingo pasikartojimo.

Ilgainiui viešojo intereso sampratos įsitvirtinimas kito ir plėtėsi, todėl apžvelgsime gana skirtingus viešojo intereso sampratos vartojimo atvejus.

2.1. Viešojo intereso tarpdisciplininio nustatymo problemos teisės aktuose

Minint viešojo intereso tarpdisciplininio nustatymo problemą norime trumpai pažymėti, kad turimas galvoje ne tik skirtingų teisės šakų, bet ir skirtingų mokslo šakų bendradarbiavimas, kurio dėka įstatymų leidėjas galėtų tinkamai suformuluoti atvejus, kai

---

[28] Supra note 3

[29] „Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo (1994 m. spalio 13 d., Nr. I-599) suvestinė redakcija“ nuo 2003 m. gegužės 1 iki 2003 m. gruodžio 31 d., //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5956/GeBZpjWLwS

[30] „Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro įsakymas dėl rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo, 2014 m. sausio 31 d., Nr. I-25“, Rekomendacijų 31.1 punktas; galiojo iki 2018 liepos 1 d. // https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2a36fb30e16d11e6be918a531b2126ab?jfwid=-eo13trx6c

[31] „Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro įsakymas dėl rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo, 2018 m. birželio 26 d., Nr. I-218“, galioja nuo 2018 m. liepos 1 d. //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a655bc52793e11e89188e16a6495e98c?jfwid=-eo13trx6c

viešasis interesas turi būti saugomas ir ginamas įvairiose veiklos srityse, kokios tik šios sritys begalėtų būti: aplinkosauga, statyba, architektūra, mokslas, studijos, sveikatos apsauga, socialinė apsauga ir kita. Tarpdisciplinišku mums leidžia plačiau pažvelgti į nagrinėjamą problemą ir išsamiau aprašyti objektą ar reiškinį, pažvelgti į jį iš kelių skirtingų pozicijų, pateikti įvairiapusiškesnį įvertinimą. Taip pat, manytina, kad nesant pakankamai tvirto, kokybiško teisės ryšio su įvairiomis kitomis mokslo sritimis, tiesiog stinga žinių apie viešąjį interesą, galimas grėsmes viešajam interesui, galinčias atsirasti konkrečiose mokslo srityse ir gebėjimo jo apsaugą įvirtinti įstatymais. Tikėtina, kad apjungus savo žinias teisės ir kitų veiklos sričių specialistams sukurto įstatymo nuostatos taptų prasmingesnės, tikslesnės, o galbūt ir geriau įgyvendinamos.

Analizuodami teisės aktus matome, kad viešasis interesas įstatymuose dažniausiai atskleidžiamas paviršutiniškai, o ir sąvokos, kurias, tikėtina, norėdamas įvardyti viešąjį interesą, vartoja įstatymų leidėjas, yra labai įvairios. E. Krivka pažymi, kad įstatymų leidėjas pagal ginamas vertybes teisės aktuose vartoja skirtingus terminus, pavyzdžiui, *valstybinis interesas, visuomeninis interesas, Lietuvos Respublikos interesas,* tačiau tikslinga būtų vartoti vieną sąvoką - *viešasis interesas*[32]. Mes esame linkę manyti, kad viešasis interesas yra įvardijamas tiek teismų praktikoje, tiek įstatymuose ar vartojant viešoje erdvėje todėl, kad atskirais vartojimo atvejais skiriasi viešąjį interesą išreiškiančių vertybių lygmuo – minimas visuomenės interesas, kai siekiama įvardyti visuomenei svarbias ginamas vertybes, valstybinis – kai siekiama užtikrinti valstybinės reikšmės visuomeninių interesų apsaugą, tai yra, sąvokos vartojimas siejamas su viešojo intereso kokybiniu turiniu ir priklauso nuo tikslo, kokią būtent vertybę norime akcentuoti. Kita vertus, viena iš priežasčių, kodėl šiam terminui taip sunkiai tenka „skintis kelią“ į įstatymus galbūt yra ta, kad pats terminas šiek tiek neįprastas bendrinei lietuvių kalbai, ir, nors lingvistine prasme yra visiškai teisingas ir taiklus, nėra kasdieninėje, mums įprastoje kalboje dažnai naudojamas, kaip ir, pavyzdžiui, „viešasis administravimas“ ar „viešoji teisė“.

Nors reikia pastebėti, kad per istoriškai itin trumpą laikotarpį įstatymų leidėjo pozicija viešojo intereso sąvokos vartojimo klausimu sparčiai kinta. Kalbėdamas apie šios sąvokos vartoseną dar 2010-aisiais U. Trumpulis konstatuoja, kad „teisės aktuose viešojo intereso sąvoka nėra apibrėžta, o mėginimai ją bent šiek tiek konkretizuoti kol kas patyrė visišką nesėkmę.“[33] Kaip jau minėta, iki 2014 m. turėjome tik vieną Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymą,[34] kuris šiek tiek reglamentavo viešąjį interesą ar bent jau minimaliai jį paaiškino valstybės tarnybos srityje, ir tik nuo 2014-ųjų sausio padėtis keičiasi, viešojo intereso sąvoka atsiranda įstatymuose, tiesa, dažniausiai labai abstrakčiai, tačiau jau yra įstatymų, o ir poįstatyminių aktų, kuriais apibrėžiamas viešasis interesas konkrečiose srityse. Tai

[32] E. Krivka, „Viešojo intereso gynimo problemos civiliniame kodekse“ (daktaro disertacija, Vilnius, 2006).
[33] U. Trumpulis, supra note 13, 124
[34] Supra note 3

iš dalies suprantama, nes reikia ne tik nuveikti didelį darbą įtvirtinant viešąjį interesą įstatymuose, bet ir turi praeiti pakankamai laiko, kol viešojo intereso sąvokos vartojimas įsitvirtins.

Šiandien įstatymuose turime labai įvairių pavyzdžių: kai viešojo intereso buvimą galima tik numanyti, kai jis trumpai paminimas ar kai išvardijama, kas yra laikytina viešuoju interesu kurioje nors konkrečioje įstatymo saugomoje srityje.

Pavyzdžiui, viešojo administravimo įstatyme išvis nerandame viešojo intereso sąvokos, čia minimi tik bendri teisėti visuomenės interesai, asmens teisės ir teisėti interesai. Viešieji interesai ankstesniame įstatymo variante buvo paminėti tik numatant valstybės ar savivaldybės institucijos vadovo nušalinimo tvarką (21 straipsnis, 3 dalis), o 2016 metais įstatymas papildytas 14^1 straipsniu, kuriame numatyta, kad tada, kai neteisėtą poveikį rengiant administracinio sprendimo projektą daro pareigūnas ar valstybės tarnautojas, dėl veiklos atitikties Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje nuostatoms galima kreiptis į instituciją, kuriai pavesta tirti tokio pobūdžio skundus ir prašymus. Dabar galiojančiame viešojo administravimo įstatyme, kaip ir anksčiau, viešasis interesas nėra apibrėžtas, o jo paminėjimą randame aukščiau paminėtame 14^1 straipsnyje ir 25 straipsnyje, kuriame numatyta, kad tarnautojas turi pats nusišalinti arba būti nušalintas, jei jo „nešališkumu abejojama dėl kokių nors kitų priežasčių, galinčių sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą“ (25 straipsnio 1 dalies 3 punktas). Tik pažindami viešojo intereso kategoriją iš kitų teisės šaltinių užuomina į viešojo intereso gynimą galime laikyti 36^3 straipsnio 3 dalyje paminėtą išlygos dėl konsultacijos pasekmių netaikymą, kai „poveikio priemonės yra būtinos ir neišvengiamos siekiant užkirsti kelią žalos visuomenei ar kitų asmenų interesams arba aplinkai atsiradimui“[35]

Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatyme, kuris vienas iš pirmųjų apibrėžė viešąjį interesą, išvardijant sąvokas paaiškinama, kad „viešieji interesai - visuomenės suinteresuotumas, kad asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai.“[36] Taigi, įstatymas, kurie skirtas būtent viešiesiems interesams sureguliuoti, tik labai trumpai užsimena, kad viešieji interesai yra visuomenės suinteresuotumas, ir čia visiškai nerandame jokio detalizavimo, kaip tie viešieji interesai galėtų reikštis, turėtų būti saugomi, kokiose ribose ginami. Viešojo intereso kriterijumi galėtų būti šiame įstatyme įtvirtintas imperatyvas, kad dirbantys (arba dirbsią, dirbę) valstybės tarnyboje asmenys privalo „priimdami sprendimus, vadovautis įstatymais“ (3 straipsnis, 1 dalies 4 punktas), tačiau tai trikdo ir glumina: argi visais kitais atvejais, jei Lietuvos Respublikos (ar kitos valstybės) pilietis dirba ne valstybės tarnyboje, jis neprivalo laikytis įstatymų? Šiame

[35] „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, 1999 m. birželio 17 d., Nr. VIII-1234“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 sausio 1 d. ; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0BDFFD850A66/asr
[36] Supra note 3

įstatyme paaiškinama tokia sąvoka, kaip asmeninis suinteresuotumas: tai yra valstybės tarnyboje dirbančio ar jam artimo asmens „moralinė skola, moralinis įsipareigojimas, turtinė ar neturtinė nauda arba kitas panašaus pobūdžio interesas“ (2 straipsnis, 6 dalis). Interesas asmeninis, taigi, intereso kaip vektoriaus kryptis į asmenį – asmeninis interesas skirtas einančiam pareigas valstybės tarnautojui ar jo artimajam. Tuo tarpu viešojo, arba visuomenei svarbaus, intereso, ar bent minimalaus kriterijų išvardijimo, kas svarbu saugant visuomenės interesus, čia nerasime. Tačiau įstatymo nauda neginčijama: atskirdamas, kas yra privatūs interesai, akcentuodamas, kad svarbu vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, nesinaudoti asmeninėms reikmėms valstybės turtu ir pareigas einant sužinota informacija, įstatymų leidėjas tam tikrais kontūrais apibrėžia viešojo intereso užtikrinimą.

Reikia paminėti, kad 2007-aisiais buvo rengiamas viešojo intereso gynimo įstatymo projektas. Dėl jo buvo plačiai diskutuojama, išsakyta daug įvairių nuomonių, negailėta ir kritikos, tačiau, galbūt dėl viešojo intereso sampratos daugiaprasmiškumo, o gal dėl kitų trūkumų ir neaiškumų, kurių nepavyko panaikinti, šis įstatymas priimtas nebuvo.

Daugelyje įstatymų, kuriuos analizavome ieškodami viešojo intereso įtvirtinimo, galima rasti tik paminint, kad kokia nors konkrečia įstatymo nuostata negalima pažeisti viešojo intereso ar negalima jam prieštarauti. Įstatymų leidėjas tarsi suponuoja, kad viešasis interesas yra aksioma, kurios aptarti nėra poreikio.

Pavyzdžiui, Įmonių bankroto įstatyme paminėta, kad teismas bankroto administratorių gali atstatydinti iš pareigų, kaip vieną iš priežasčių nurodant pažeistą viešąjį interesą (įstatymo 11 straipsnio 10 dalies 2 punktas).[37]

Įmonių restruktūrizavimo įstatyme taip pat trumpai užsimenama, kad teismas netenkina prašymo dėl restruktūrizavimo administratoriaus atstatydinimo, jei taip būtų pažeistas viešasis interesas. [38]

Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatyme pažymima, kad „neigiamą poveikį nepilnamečiams daranti informacija gali būti skleidžiama nesilaikant šio įstatymo 7 straipsnyje nustatytų apribojimų, jeigu <...> yra viešasis interesas ją skelbti (5 straipsnis, 1 dalis, 3 punktas).“[39] . Kalbant apie nepilnamečius norisi pažymėti, kad ši visuomenės grupė yra labiau pažeidžiama, nei kitos, ir todėl jos apsauga turėtų būti labiau

[37] „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas, 2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-216“, //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0808D5C392B2/asr

[38] „Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-218“; galiojanti suvestinė redakcija nuo 2015 rugpjūčio 1 d. ; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea80d52054f211e7846ef01bfffb9b64

[39] „Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, 2002 m. rugsėjo 10 d., Nr. IX-1067“; galiojanti suvestinė redakcija nuo 2011lapkričio 5 d.; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.817CC58C1A54/asr

reglamentuota, tad ir viešas interesas skelbti neigiamą poveikį nepilnamečiams darančią informaciją, manytina, turėtų būti apibrėžtas įstatymu.

Švietimo įstatymas numato, kad kuriant valstybinių mokyklų tinklą turi būti konsultuojamasi su gyventojais ar jų grupėmis, kad būtų apgintas viešasis interesas (28 straipsnis). [40]

Viešasis interesas tik trumpai paminimas ir Kibernetinio saugumo įstatyme[41], pristatytame darbo pradžioje (žr. 4 psl.), taip pat ir kai kuriuose kituose. Visais šiais atvejais, kai įstatyme įtvirtinama, kad kokia nors nuostata negali pažeisti viešojo intereso, mūsų manymu, tai tėra formali nuostata, kadangi tokiais atvejais įstatyme minimas viešasis interesas stokoja turinio. Gal kiekviename įstatyme šio įvardijimo ir neturėtų būti – teismų pasisakymuose sutinkama nuomonė, kad negalime būti tikri, ar koks nors viešojo intereso atvejis neliks pamirštas, tačiau manome, kad šis klausimas lieka atviras ir dar turi sulaukti atsakymo.

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas tik trumpai pamini viešąjį (visuomenės) interesą[42], o Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatyme galima tik netiesiogiai daryti išvadą, kad įstatymo paskirtis – saugoti viešuosius interesus, nes 30 straipsnyje, kuris skirtas licencijavimo klausimams, užsimenama: „jeigu <...> pažeidimas <...> nepadarė esminės žalos šiuo įstatymu saugomiems viešiesiems interesams“[43], dar kiti įstatymai pamini visuomenės interesą – tai Atliekų tvarkymo įstatymas[44], Geodezijos ir kartografijos įstatymas[45], visuomenės informavimo įstatymas[46] . Pastarajame šiek tiek plačiau paminimas viešasis interesas, reglamentuojant galimus viešojo intereso pažeidimo ir gynimo atvejus. 19 straipsnyje nurodoma, kad prokuroras ir (ar) visuomenės informavimo srityje veikiančios asociacijos, kurios atitinka šiame įstatyme numatytas sąlygas (įregistruotos Juridinių asmenų registre, veiklos tikslu nurodo vartotojų arba visuomenės informavimo srityje veikiančių asmenų teisių ir teisėtų interesų gynimo užtikrinimą ir turi ne mažiau kaip 6 narius), „turinčios pagrindą manyti, kad už neskelbtinos informacijos kontrolę atsakingos institucijos nevykdė ar netinkamai vykdė joms teisės aktuose nustatytas pareigas <...> ir tokiais veiksmais buvo pažeistas viešasis interesas visuomenės informavimo srityje, kreipiasi į instituciją, kurioje buvo padarytas šis

[40] „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d., Nr. I-1489“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 sausio 1 d.; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F31E79DEC55D/asr
[41] Supra note 4
[42] „Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas 1993 m. lapkričio 9 d. Nr. I-301“; // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FF1083B528B7/asr
[43] „Lietuvos Respublikos Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymas, 2006 m. liepos 13 d. Nr. X-764“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 m. sausio 1 d. // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0AE0464E0EDE
[44] „Atliekų tvarkymo įstatymas, 1998 m. birželio 16 d. Nr. VIII-787“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 kovo 1 d. // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1
[45] „Geodezijos ir kartografijos įstatymas, 2001 m. birželio 29 d. Nr. IX-415“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018 sausio 1 d. // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EFE69222D6BC/asr
[46] „Visuomenės informavimo įstatymas 1996 m. liepos 2 d. Nr. I-1418“. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 sausio 1 d.// https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.065AB8483E1E/KambyVXeSS

pažeidimas, su motyvuotu prašymu imtis būtinų veiksmų pažeidimui pašalinti“[47], o jei per nustatytą laikotarpį nepriimamas sprendimas, kuriuo būtų pašalintas viešojo intereso pažeidimas, prokuroras ir (ar)visuomenės informavimo srityje veikiančios asociacijos Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka turi teisę kreiptis į Vilniaus apygardos administracinį teismą dėl už neskelbtinos informacijos kontrolę atsakingų institucijų neveikimo su motyvuotu prašymu įpareigoti kompetentingas institucijas tinkamai vykdyti neskelbtinos informacijos kontrolės funkciją ir taikyti šiame įstatyme nurodytas poveikio priemones.“[48] Tačiau šiame įstatyme nėra apibrėžta, kas laikytina viešuoju interesu visuomenės informavimo srityje, tad pasikliauti tenka sveiku protu ir teismų praktika. Vėlgi, savaime kyla klausimas, ar tie, kas turėtų įstatymą taikyti, yra pakankamai teisiškai išprusę, kad suprastų, kas yra viešasis interesas ir kaip neskelbtinos informacijos paviešinimas ar nepakankamas saugumas galėtų šiam interesui pakenkti. Tikėtina, kad atsakymas neigiamas. Vadinasi, žmonės, kurie dirba ar dirbs institucijose, atsakingose už tokios informacijos saugumą, turi būti supažindinti su viešuoju interesu. Taigi, vėl prieiname išvadą, kad reikia teisinio reglamentavimo, kas yra viešasis interesas visuomenės informavimo srityje. Reikia pažymėti, kad poįstatyminiai teisės aktai iš dalies sureguliuoja šios informacijos stygių, nustatydami specialias tvarkas, pavyzdžiui, 2003 m. kovo 3 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 290 „Dėl viešo naudojimo kompiuterių tinkluose neskelbtinos informacijos kontrolės ir ribojamos viešosios informacijos platinimo tvarkos patvirtinimo“. Kaip įdomų faktą reikia paminėti tai, kad dėl šios Tvarkos atitikimo Konstitucijai buvo kreiptasi į Konstitucinį Teismą, kuris savo nutarimu pripažino, kad ši Tvarka Konstitucijai neprieštarauja ir piliečių teisės gauti informaciją neriboja.[49]

Statybos įstatymo 27 straipsnio 24 dalis įvardija institucijas, kurios savo iniciatyva gali kreiptis į teismą dėl statybą leidžiančio dokumento panaikinimo ir pažymi, kad šios institucijos turi teisę kreiptis į prokuratūrą arba į teismą, jeigu pažeistas viešasis interesas. Tai – Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Kultūros paveldo departamentas prie Kultūros ministerijos, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos ar statinio saugos ir paskirties valstybinės priežiūros institucijos pagal kompetenciją, o 33 straipsnyje numatytas statybos padarinių šalinimas, kai teismas savo sprendimu panaikina statybą leidžiančio dokumento galiojimą: tuomet teismo sprendimu statytojas, užsakovas ar kitas asmuo, kurie teismo pripažinti kaltais, savo lėšomis turi „atstatyti (atkurti) <...> statinį (jo dalį),

[47] Supra note 46
[48] Ibid.
[49] „Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl neskelbtinos informacijos platinimo tvarkos, 2005 m. rugsėjo 19 d., bylos Nr. 19/04“; //https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta244/content

kurį (kurią) nugriovus (išardžius) buvo pažeistas viešasis interesas.“ [50] Kas laikytina viešuoju interesu statybos srityje, taip pat galime rasti tik pasisakant teismus kiekvienu konkrečiu atveju teismų praktikoje, konstatuojant viešojo intereso buvimą su statyba susijusiose bylose (o tokių yra gausu). Galbūt, jei viešojo intereso reglamentavimas būtų įtvirtintas įstatymu, atvejų, kai viešojo intereso pažeidimus tenka konstatuoti teismui, būtų kur kas mažiau.

Čia paminėtinas ir Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas[51], kuriame akcentuojama, kad šių įmonių tikslas – tenkinti viešuosius interesus (2 straipsnis). Savo turiniu įstatymas artimas Akcinių bendrovių įstatymui, ir, nors įmonių paskirtis – tenkinti viešąjį interesą, plačiau svarbiausias veiklos tikslas neanalizuojamas. Čia net nerasime, kaip kituose įstatymuose, nuostatos, kad valstybės ir savivaldybių įmonių dirbantieji turi nepažeisti viešųjų interesų ar tinkamai derinti viešuosius ir privačius interesus. Na, bet tikėtina, kad įstatymo paskirtis buvo nustatyti organizacinius klausimus, kaip kad 1 straipsnyje ir įvardyta, įstatymas reglamentuoja steigimą, valdymą, veiklą, reorganizavimą, pertvarkymą ir likvidavimą. Netikslumas tik vienas: reglamentuoja ir veiklą, tuo tarpu įstatyme reglamentuojamas tik turto valdymas ir įvardyti tikslai: „teikti viešąsias paslaugas, gaminti produkciją ir vykdyti kitą veiklą, siekiant tenkinti viešuosius interesus“. Plačiau apie tokių įmonių veiklą šiame įstatyme nekalbama, o ir ne tam jis skirtas. Tikėtina, tokių įmonių veikla reglamentuota tinkamai surašytais steigėjo patvirtintais nuostatais, į kuriuos dėl darbo apimties nesigilinsime. Juo labiau, kad šių įstaigų darbuotojai nėra viešojo administravimo subjektai, o šio darbo tema – viešojo intereso sampratos administracinėje teisėje. Tačiau teisybės dėlei tenka pastebėti, kad Valstybės kontrolė, atlikusi tokių įmonių auditą, pastebi, kad įmonių veikla dažnai neatitinka svarbiausio savo tikslo – tenkinti viešąjį interesą (apie tai šiame darbe dar bus kalbama kiek vėliau), todėl tikėtina, kad viešasis interesas „pasimeta,“ nes nėra reglamentuotas įstatymu.

Viešąjį interesą savo taikymo srityje apsibrėžia vos keletas įstatymų. Pavyzdžiui, įstatymų leidėjas išsamiai apibūdina, kas yra viešieji interesai elektros energetikos sektoriuje: tai – „veikla ar neveikimas elektros energetikos sektoriuje, tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su valstybės energetiniu ir (ar) visuomenės saugumu, elektros energetikos sistemos darbo saugumu ir patikimumu, elektros energetikos sektoriaus neigiamo poveikio aplinkai mažinimu, energijos išteklių diversifikavimu ir kitais šiame įstatyme numatytais darnios elektros energetikos sektoriaus plėtros tikslais“[52] Kaip papildantis poįstatyminis aktas siekiant įvardyti viešuosius interesus energetikos sektoriuje egzistuoja dar ir 2012 m. liepos 18 d. Lietuvos Respublikos

[50] „Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, 1996 m. kovo 19 d., Nr. I-1240“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 sausio 1 d.; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F31E79DEC55D/asr

[51] „Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas, 1994 m. gruodžio 21 d., Nr. I-722“, //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.15154/hsrzAnApez

[52] „Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas, 2000 m. liepos 20 d., Nr. VIII-1881“. // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F57794B7899F/asr

Vyriausybės nutarimas Nr. 916 „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, kuriame kaip viešieji interesai įvardijama elektros energijos gamyba, energetikos objektų saugumo užtikrinimas, elektros tinklų plėtimas ir kita.[53] Šiuo atveju plačiai pasisakoma, matyt, įvertinant, kad elektros energetikos srityje itin didelis atskirų subjektų ekonominis interesas bei dažnai susikerta keli skirtingi viešieji interesai, tad platus įstatymų leidėjo paaiškinimas, kas laikytina viešuoju interesu, yra labai sveikintinas veiksmas.

Dabar galiojančiame Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme taip pat gana plačiai apibūdinamas viešasis interesas. Čia atskiru straipsniu išdėstyta, kas sudaro viešąjį interesą planuojant teritorijas: „Visuomenės (viešąjį) interesą sudaro: 1) visuomenės gyvenimo kokybė, pagrįsta objektyviais visuomenės poreikiais ir ištekliais, nuosavybės teisių apsaugos prioritetu, investicijų skatinimu, nustatyta teritorijų planavimo, želdynų normomis, visuomenės sveikatos saugos reglamentais, kitais teisės aktuose nustatytais reikalavimais; 2) kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamo kultūros paveldo, žemės ūkio naudmenų su derlinguoju dirvožemiu, miškų, žemės gelmių išteklių, kitų gamtos išteklių apsauga ir racionalus naudojimas, darnus kultūrinio kraštovaizdžio formavimas; 3) valstybės ir savivaldybių funkcijoms ar teritorijų funkcionavimui reikalinga socialinė ar inžinerinė infrastruktūra, šių teritorijų plėtojimas; 4) valstybei svarbūs projektai; 5) visuomenės informavimas ir jos dalyvavimas priimant sprendimus. <...> Visuomenės (viešasis) interesas planuojant teritorijas įgyvendinamas per reglamentuotą viešą teritorijų planavimo procesą, privalomą visiems planavimo organizatoriams, teritorijų planavimo dokumentų sprendiniuose nustatant teritorijos naudojimo ir apsaugos priemones, privalomas ar galimas veiklas ir jų ribojimus“[54]

Viešojo intereso identifikavimas atsiranda priėmus Teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymą 2013 -06-27 ir galioja nuo 2014-01-01[55]. Reikia pažymėti, kad įstatyme viešasis interesas įvardijamas kaip visuomenės, ir prioritetas jame akivaizdžiai teikiamas būtent visuomenės poreikiams. Įvertinant bylų ir pažeidimų gausą dėl teritorijų planavimo, suprantamas įstatymų leidėjo siekis įvardyti viešąjį interesą įstatyme.

Šiek tiek detalizuotas viešasis interesas ir Vartotojų teisių apsaugos įstatyme, kuriame įvardijama, kad „ vartotojų viešąjį interesą gina Valstybinė vartotojų teisių apsaugos

[53] „Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, 2012 m. liepos 18 d. Nr. 916“ //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.430698?jfwid=bnp209gp2

[54] „Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, 8 str. 1995 m. gruodžio 12 d., Nr. I-1120“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018 lapkričio 1 d. //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.23069/RopBrkScvw

[55] „Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2013 m. birželio 27 d, Nr. XII-407“ //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.453032?jfwid=-fxdp7awj

tarnyba <...>, o įstatymų nustatytais atvejais – kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir juridiniai asmenys.“ [56]

Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymas įvardija viešojo intereso įmonę, ir tokia įmone vadinama „įmonė, svarbi visuomenei dėl savo veiklos masto ar pobūdžio, klientų skaičiaus“[57], nes šiuo konkrečiu atveju viešojo intereso įmonėms įstatymų leidėjas kelia aukštesnius atskaitomybės skaidrumo ir atskleidimo reikalavimus.

Tikėtina, kad šiuose teisės aktuose įvardytas viešasis interesas neapsaugos nuo visų galimų viešojo intereso pažeidimo atvejų, tačiau jį taikantys asmenys gali tvirčiau jaustis, turėdami savo darbui pagrindą – tam tikrus įstatyme nustatytus viešojo intereso elektros energetikos, teritorijų planavimo ar, kaip matysime toliau, architektūros srityje.

Puikiu tarpdisciplininio viešojo intereso nustatymo teisės aktuose pavyzdžiu norėtume pavadinti Architektūros įstatymą, kuriame viešojo intereso sąvokos darniai susiję su kitomis įstatyme naudojamomis sąvokomis.[58] Pavyzdžiui, 1 straipsnyje nurodomas architektūros įstatymo tikslas – „reglamentuoti architektūros srities visuomeninius santykius, siekiant išsaugoti sukurtą ir kurti tinkamos kokybės, su krašto savitumu ir kultūra darnią, viešuosius interesus atspindinčią, išliekamąją vertę turinčią aplinką“[59], 3 straipsnyje suformuluojami architektų veiklos principai ir pabrėžiama, kad atsakomybės principas „reiškia, kad turi būti prognozuojami ir vertinami galimi veiklos padariniai ir įsisąmoninama veiklos svarba, atsižvelgiant į viešąjį interesą“[60] (3 straipsnio 1 dalis), taip pat šiame straipsnyje išvardyta, ką apima viešasis interesas vykdant architektų veiklą: „architektūros kokybę, užtikrinančią žmogaus sveikatai ir gerovei palankią aplinką <...>, statinių derinimą prie aplinkos, gamtinio ir urbanistinio kraštovaizdžio puoselėjimą, <...>, paveldo išsaugojimą, <...> visuomeninių, valstybės, savivaldybių bendruomenių ir privačių interesų derinimą, pagrįstą objektyviais asmenų, jų grupių, valstybės ir savivaldybių institucijų ir savivaldybių bendruomenių poreikiais, <...> kitus teisėtus asmens ar asmenų grupės interesus, atspindinčius ir išreiškiančius Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatytas ir saugomas pamatines visuomenės vertybes“[61] (3 straipsnio 2 dalis), o taip pat architektų pareiga laikoma „užtikrinti viešojo intereso įgyvendinimą“ (5 straipsnis, 1 dalis, 5 punktas). Taip pat šiame įstatyme numatyta architektūrinių konkursų organizavimo tvarka „architektūriniu, urbanistiniu, valstybiniu ar viešojo intereso požiūriu reikšmingų objektų

[56] „Lietuvos Respublikos Vartotojų teisių apsaugos įstatymas, 1994 m. lapkričio 10 d., Nr. I-657“; galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018 gruodžio 3 d. //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6020/AjHWyWPyhD

[57] „Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymas, 2 straipsnis VIII-1227“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2017 m. lapkričio 29 d.// https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83535/TblHJRkJal

[58] „Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas, 2017 m. birželio 8 d., Nr. XIII-425“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea80d52054f211e7846ef01bfffb9b64

[59] Ibid.

[60] Ibid.

[61] Ibid.

planavimo ar projektavimo atvejais“[62] (13 straipsnis, 1 dalis) bei išvardijama, kokie objektai savivaldybės tarybos sprendimu šiais atvejais laikytini (13 str. 2 dalis) ir numatyta, kad, jei buvo pažeistas šiame įstatyme nurodytas viešasis interesas, „Lietuvos Respublikos architektų rūmai dėl viešojo intereso gynimo turi teisę kreiptis į teismą“[63] (19 straipsnis). Tokį išsamų viešojo intereso reglamentavimą įstatyme būtų galima aiškinti tuo, kad įstatymas priimtas palyginti neseniai, 2017 metų viduryje, o taip pat architektų įdėtu darbu: organizuota konferencija „Viešasis interesas ir jo ribos architektūros srityje“ (2013 m.), parašyta eilė straipsnių profesinėje spaudoje, o ir po įstatymo priėmimo darbai nesustoja, Architektų rūmai organizuoja kursus „Viešojo intereso įgyvendinimas ir trečiųjų asmenų apsauga“. Reikia pastebėti, kad viešojo intereso gynimo teise Architektų rūmai aktyviai naudojasi, gindami viešąjį interesą, inicijuojamos viešojo intereso gynimo bylos dėl teritorijų planavimo, kultūros paveldo išsaugojimo (apie tai – pristatant administracinių teismų praktiką).

Itin svarbiais aptariant viešojo intereso reglamentavimą įstatymuose turime įvardyti Civilinio proceso kodeksą bei Administracinių bylų teisenos įstatymą, reglamentuojančius procesinius klausimus. Tačiau, kadangi tai yra teisenos klausimus apsprendžiantys įstatymai, juos patogumo dėlei ir aptarsime greta teismų praktikos.

2.2. Viešojo intereso nustatymo kriterijai ir praktikos įvairovė viešojo administravimo aplinkoje

Viešasis administravimas įstatymuose apibrėžiamas kaip įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuota valstybės ir vietos savivaldos institucijų bei kitų įstatymais įgaliotų subjektų vykdomoji veikla, skirta teisės aktams ir vietos savivaldos institucijų sprendimams įgyvendinti, numatytoms viešosioms paslaugoms administruoti ir teikti.[64] Pažymėtina, kad viešasis interesas, argumentuojant teisės taikymo veiksmus viešojo administravimo aplinkoje, yra aprašomojo (deskriptyvinio) ir vertinamojo (aksiologinio) pobūdžio sąvoka, nes viešasis interesas išreiškiamas aprašant jo, kaip pažinimo objekto, turinio požymius ir pateikiant šių požymių reikšmingumo, siekiant bendrosios gerovės, vertinamuosius kriterijus. Iš dalies tai yra sąlygota teismų praktikos reikalavimo kiekvieną kartą konkrečioje situacijoje įvertinti viešojo intereso buvimą, ir nors ši nuostata buvo skirta tik teismų praktikai, dėl glaudžių teisės sąsajų persikėlė ir į teisės aktus. Pasisakant dėl viešojo intereso administracinės teisės subjektai pateikia argumentaciją, kodėl konkrečioje situacijoje interesas laikytinas (arba nelaikytinas) viešuoju.

[62] Supra note 58
[63] Ibid.
[64] Supra note 35

Viešasis administravimas yra labai platus veiklos apibrėžimas, nes įstatymas [65] numato net tris labai skirtingas veiklos sritis: tai - administracinis reglamentavimas, vidaus administravimas ir viešųjų paslaugų teikimo administravimas. Pavyzdžiui, užtikrinant administracinį reglamentavimą tenka rengti valdymo aktus, o tam privalu išmanyti teisinį reguliavimą, taigi, turėti žinių apie viešąjį interesą ir tinkamai šį interesą savo darbe užtikrinti; vidaus administravime viešasis interesas tampa svarbus taupiai naudojant valstybės išteklius, tinkamai vykdant tarnybines pareigas; administruojant viešųjų paslaugų teikimą svarbu užtikrinti viešąjį ir besikreipiančių asmenų interesus ir nepažeisti jų pusiausvyros, tinkamai vykdyti pavaldžių įstaigų priežiūros ir kontrolės funkcijas ir panašiai. Dėl savo veiklos pobūdžio būtent šiam sektoriui turėtų tekti pagrindinis krūvis, užtikrinant viešąjį interesą, o taip pat tinkamai derinant viešuosius ir privačius interesus. Kadangi pagal jiems priskirtas funkcijas viešojo administravimo subjektai priima norminius administracinius aktus, kontroliuoja įstatymų bei administracinių sprendimų įgyvendinimą, teikia administracines paslaugas, tai itin svarbu, kad čia dirbantys žmonės puikiai išmanytų teisės aktus ir gebėtų tinkamai juos taikyti. Tačiau viešasis interesas teisės aktuose nusakomas įvairiai, o ir teismų praktika taipogi negali išsamiai apibrėžti viešojo intereso požymių, todėl viešojo administravimo įmonėms paliekama pakankamai plati diskrecijos teisė spręsti, kokios yra viešojo intereso ribos. Tad susiklosto probleminė situacija, leidžianti viešojo administravimo subjektams tiesiog žongliruoti viešojo intereso sąvoka. Nors, kaip jau minėta, viešojo administravimo įstatyme ši sąvoka beveik neminima, o viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas ją reglamentuoja itin siaurai, susidūrę su valstybės, o ypač savivaldybių, tarnautojais, dažnai išgirsime, kad „to neleidžia viešas interesas“, „mes ginsim viešą interesą“ ir panašiai. Patirtis leidžia pateikti atvejį, kai, apsilankius per dieną keliuose valdininkų kabinetuose, taip ir norėjosi paskaičiuoti, kiek kartų tądien teko išgirsti tokius pasižadėjimus saugoti ir ginti mums visiems svarbų viešąjį interesą. Paradoksas čia yra valstybės tarnautojų žinių stoka, stoka gebėjimo konkrečioje situacijoje viešo intereso buvimą įvertinti ir stoka išmanymo, kaip iš tiesų tą viešąjį interesą reikėtų atstovauti ir ginti. Vėlgi, reikia pažymėti, kad pavyzdžių yra visokių, viešojo administravimo sektoriuje dirba ir daug gabių ir išmanančių savo darbą žmonių. Taip pat iš pastebėtų viešojo informavimo priemonėse skelbtų pasisakymų, kai kurių viešojo administravimo subjektų (mokesčių inspekcijos, prokuratūros) pasisakymų konferencijose galima daryti išvadą, kad per pastaruosius penkerius metus situacija užtikrinant viešąjį interesą

[65] Supra note 35

ženkliai pagerėjusi, mažiau yra bylų, kuriose teismas vertina šių institucijų ieškinius kaip nepagrįstus[66].

2017 metais Valstybės kontrolė, atlikusi auditą, pateikia tokią informaciją: „Atlikti trys sisteminiai auditai – „Valstybės valdomų įmonių grąža valstybei“, „Savivaldybių kontroliuojamų įmonių valdymas ir veikla“, „Viešųjų įstaigų steigimas ir valdymas“ - parodė, jog šiuo metu dalis viešajame sektoriuje veikiančių įmonių ir įstaigų nekuria pridėtinės vertės valstybei, o tam tikrais atvejais teikia naudą tik pačioms įmonėms, viešosioms įstaigoms ar net privačių asmenų grupėms.“ [67] Tokia audito išvada leidžia teigti, kad įstatymu įtvirtintas reglamentavimas šių įmonių tikslu nurodant viešojo intereso tenkinimą nėra pakankamas, matyt, viešasis interesas lieka steigėjo nesuprastas ir klaidingai sutapatintas su dalies visuomenės – netgi labai nedidelės dalies - interesais. Čia nesiimame aptarti tų atvejų, kai yra piktnaudžiaujama iššvaistant lėšas ar viešųjų pirkimų srityje, nes piktnaudžiavimas turėtų patekti į baudžiamosios, o ne administracinės teisės reguliavimo sritį ir tikrai nėra šio darbo tema.

Nagrinėjant teismų praktiką randame daug atvejų, kai skundžiami individualūs administraciniai aktai, kurie pažeidžia asmenų teises arba viešąjį interesą (arba ir viena, ir antra) statybų, teritorijų planavimo, licencijų išdavimo, atsisakymo išduoti licenciją, vizų išdavimo ar atsisakymo išduoti vizą ir kitais panašiais klausimais. Juos detaliau aptarsime sekančioje darbo dalyje, analizuojant teismų praktiką. Mūsų manymu, tai, kad viešojo intereso pažeidimas fiksuojamas tokioje gausybėje pasiekiančių teismo institucijas bylų, patikimai rodo, kad viešasis interesas įstatymais reglamentuotas nepakankamai, nes yra nuolat pažeidžiamas, nėra patikimų saugiklių, kurie užtikrintų viešojo intereso apsaugą įstatymu. Tai, kad teismas kiekvieną kartą vertina viešojo intereso buvimą, yra puiku, tačiau tai – procedūriniai dalykai, ir jie neturėtų būti išeities tašku viešojo intereso suvokimui taikant teisės aktus viešajame administravime. Tokiu būdu mes, liaudiškai kalbant, ruošdamiesi važiuoti statome vežimą pirma arklio.

Reikia pažymėti, kad viešojo administravimo institucijoms priskirtini itin įvairūs subjektai: pradedant Vyriausybe ir ministerijomis, o baigiant savivaldybėmis ir jų įmonėmis, kurių veiklos tikslas – tenkinti viešąjį interesą. Taigi, policija ir prokuratūra, muitinė ir mokesčių inspekcija, Nacionalinė žemės tarnyba ir Teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, ir kita, ir kita – tai toli gražu ne visos viešojo administravimo įstaigos, kurioms savo darbe tenka atstovauti viešąjį interesą bei derinti viešuosius ir privačius interesus, todėl viešojo intereso sampratų spektras yra itin platus, įvairiareikšmis, susiduriama su daugybe viešojo intereso apraiškų. Suprantama, kad nei viešojo administravimo, nei kuris nors kitas įstatymas negali visų šių atvejų

[66] VMI viršininkės E. Janušienės pranešimas Buhalterių ir auditorių asociacijos konferencijoje Vilniuje 2019-04-04, taip pat Informacija iš Prokuratūros veiklos metinių ataskaitų; //https://www.prokuraturos.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai-ataskaitos/ataskaitos/138

[67] Valstybės kontrolė: viešajame sektoriuje veikiančių įmonių ir įstaigų veiklos tobulinimui būtini koordinuoti veiksmai. žiūrėta 2019-03-27// https://www.vkontrole.lt/pranesimas_spaudai.aspx?id=23195;

numatyti ir reglamentuoti, vis tiktai, įvertinus dėl viešojo intereso sampratų įvairovės susiklosčiusią situaciją, tenka pripažinti, kad kasdieniniam teisės taikymui, tai yra, sklandžiam viešojo administravimo institucijų darbui, itin svarbus ir reikalingas viešojo intereso apibrėžimas ir nustatyti kriterijai, leidžiantys įvertinti viešojo intereso pasireiškimus įvairiose situacijose.

Čia išeities tašku reikėtų laikyti visuomenės interesą, kad valstybės tarnyboje dirbantys asmenys nešališkai ir teisingai priimtų visus sprendimus – vieną iš pirmųjų įstatymu įtvirtintų viešųjų interesų. [68] Tam, kad asmuo galėtų priimti teisingą sprendimą, jis privalo išmanyti savo darbą, tai yra, turėti konkrečių žinių. Tam, kad valstybės tarnyboje dirbantis asmuo galėtų tinkamai atlikti savo pareigas ir, jas atlikdamas, nepažeisti viešojo intereso savo darbo srityje, jam nepakanka vien žinojimo, kad turi priimti nešališkus ir teisingus sprendimus, jam taip pat reikia ir specifinių žinių, kas yra viešasis interesas toje srityje, kur jam tenka priimti sprendimus. Be abejo, poįstatyminiai teisės aktai nustato gaires darbuotojams, kurie savo kasdieninėje veikloje turi užtikrinti, kad nebūtų pažeistas viešasis interesas, tam egzistuoja įvairios tvarkos ir rekomendacijos, tačiau jų gausoje taip pat sudėtinga nepasimesti.

Pavyzdžiui, turime situaciją, kai viešojo intereso pažeidimo problema išsprendžiama ikiteisminiame lygmenyje: vadovaujantis Savivaldybių administracinės priežiūros įstatymu[69] Vyriausybės atstovas turi teisę potvarkiu sustabdyti savivaldybės administravimo subjekto priimto teisės akto, kuriuo remiantis gali būti sudarytas neteisėtas ir pažeidžiantis viešąjį interesą sandoris, vykdymą. [70] Tokiu atveju valdymo aktas nėra panaikinamas, tačiau jis gali būti panaikintas šį teisės aktą priėmusio subjekto. Taigi, šiuo atveju viešasis interesas būtų apgintas dėl vyriausybės atstovo instituto, neatsirastų būtinybės nagrinėti klausimą teisme. Savaime suprantama, kad šiuo atveju tiek vyriausybės atstovas, kuriam įstatymų leidėjas imperatyviai nenumato teisinio išsilavinimo, tiek savivaldybės darbuotojas, atsakingas už teisės akto priėmimą, turi disponuoti pakankamomis žiniomis, kad galėtų įvertinti teisinę situaciją. Tam tikrą išimtį viešojo administravimo įstaigų sektoriuje sudaro ta viešąjį administravimą vykdančių valstybės tarnautojų dalis, kuri tiesiogiai susijusi su teise, tai yra, darbuotojai paprastai turi teisinį išsilavinimą, o administravimo įstaigos ar įstaigos padalinio veikla tiesiogiai siejama su teisės sektoriumi: prokuratūra, teismas, įvairių valstybės ir savivaldybių įstaigų teisės skyriai. Tačiau savo kasdieniniame darbe valdymo sprendimus tenka priimti ir tiems valstybės tarnautojams, kurie nėra teisininkai, nes valstybės tarnyboje tenka dirbti įvairių sričių išsilavinimą turintiems dirbti asmenims.

---

[68] supra note 3

[69] „ Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas, 1998 m. gegužės 14 d., Nr. VIII-730“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2010 balandžio 10 d. iki 2019 m. birželio 30 d., 4 str, 5 str. // https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.56962/dcfMgTbqZK

[70] Situacija, aptariant vyriausybės atstovo institutą, pristatyta vadovėlyje: A. Andruškevičius, Administracinė teisė, Vilnius, 2008, p. 221

Būtų neprotinga tikėtis, kad valstybės tarnyboje dirbs vien teisinį išsilavinimą turintys specialistai, kurie puikiai išmanys teisės klausimus, taigi, ir palikti viešojo intereso sampratos formavimą vien teismų praktikai ar teisės mokslui nėra gera išeitis. Vis tiktai tam tikri kriterijai privalo būti įteisinti įstatymu, nes būtent įstatymas yra ta pirmoji, parankinė medžiaga teisės taikymui, nes, visų pirma, tai daryti mus įpareigoja įstatymų viršenybės principas. Kaip panašią situaciją aiškina prof. E. Monkevičius, pavyzdžiui, „apskrities viršininkas, priimdamas sprendimą pakeisti žemės naudojimo tikslinę paskirtį arba sudaryti valstybinės žemės nuomos sutartį, pirmiausia turi ginti viešąjį interesą, t.y. įgyvendinti aplinkosaugos santykius reguliuojančių imperatyvinių, draudžiančių ar ribojančių teisės normų reikalavimus, kartu nepažeisdamas subjektinių teisių ir teisėtų privačių interesų. Savaime suprantama, kad tai reikalauja aukštesnio teisinių žinių lygio, mokėjimo sistemiškai taikyti atskirų teisės normų reikalavimus konkrečiais atvejais. Tuomet, kai iš atitinkamų teisės normų ar sutarčių formuluočių viešojo intereso nustatyti neįmanoma arba ginčijamas jo pagrįstumas ir teisėtumas, viešąjį interesą nustato ir aiškina teismas vadovaudamasis faktinėmis bylos aplinkybėmis ir konkrečiais įrodymais. Priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis valdžių pasidalijimo principas, nes teismas privalėtų spręsti klausimus, kuriuos pagal nustatytą kompetenciją privalo spręsti atitinkamos valstybės ir savivaldybių institucijos“.[71]

Manome, kad išdėstyti teiginiai pakankamai atskleidžia, kaip svarbu apibrėžti viešąjį interesą, taip susiaurinant viešajame administravime diskrecijos teisę nuspręsti dėl viešojo intereso buvimo ir apsaugos. Nors mūsų pateikti pavyzdžiai patvirtina teisės mokslininkų ir praktikų išsakytą mintį, kad dėl viešojo intereso aprėpties platumo neįmanoma išsamiai įvertinti visų jo bruožų ir žinoti, kokiais būdais viešasis interesas gali pasireikšti kiekvienu konkrečiu teisės taikymo atveju, tačiau mes manome, kad viešojo intereso išsamesnis reglamentavimas įstatymuose būtinas. Todėl tenka apgailestauti, kad toks nesėkmingas buvo viešojo intereso gynimo įstatymo projekto kelias. Manytume, kad toks įstatymas vis tiktai galėtų atsirasti, įvertinus ankstesniojo trūkumus ir įgytą dešimtmečio patirtį. Juo labiau, kad teisės mokslas pasipildė ne vienu darbu, kuriame aptariami ir analizuojami įvairūs viešojo intereso kriterijai. Teismų praktika ir teisės mokslas jau pateikia ganėtinai daug medžiagos, kuria galima pasiremti, įstatymuose įtvirtinant tiek viešojo intereso sampratą, tiek konkrečius kriterijus, kas laikytina viešuoju interesu konkrečioje įstatymu reglamentuojamoje srityje. Mūsų manymu, viešojo intereso samprata turėtų būti pateikiama visiems įstatymams vieninga, labai apibendrinta, o įstatymuose viešojo intereso apsauga detalizuota, pritaikant įstatymo reglamentavimo sričiai. Pavyzdžiui, E. Krivka formuluoja, kad „viešasis interesas – tai

[71]Eduardas Monkevičius, „Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčuose“, Socialinių mokslų studijos, M. Romerio universitetas, 2009, 1 (1) p. 37-50 //http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sms/

objektyviai egzistuojantys teisės saugomi ir ginami visuomenės ir jos atskirų grupių bendri neindividualizuoti (nepriklausantys konkretiems asmenims) socialiniai poreikiai, kuriuos lemia visuotinai reikšmingi stabilumo ir pozityvių pokyčių visuomenėje (bendros gerovės) siekiai.“[72] Toks ar panašus viešojo intereso apibrėžimas galėtų būti bendras visiems, o konkretūs kriterijai įtvirtintų viešojo intereso apsaugą teisės akto reguliuojamoje srityje.

Taigi, esant pakankamam teoriniam pagrindui ir gausiai apibendrintai teismų praktikai, įstatymų leidėjas turi prielaidas įstatyme įtvirtinti svarbius viešuosius interesus ir įvardyti bendrus viešojo intereso kriterijus, taip apsaugant teisės taikymo subjektus nuo galimų klaidingų viešojo intereso interpretacijų.

2.3. Viešojo intereso sankirta su kitais interesais

Nors viešasis interesas dažnai įvardijamas kaip visuomenės interesas, tačiau tai toli gražu nereiškia, kad kiekvienas tos visuomenės narys pripažįsta jį kaip sau svarbų ir sutinka dėl jo atsisakyti ar apriboti savus interesus. Amerikiečių filosofas Ralfas Peris (1876-1957) savo veikale „Vertybių karalystės“ vertybes apibrėžė kaip „intereso funkcijas“ ir teigė, kad „tai, kas atitinka visus asmens interesus, iškyla virš to, kas atitinka tik kai kuriuos iš jų; tai, kas tinka visiems žmonėms, iškyla virš to, kas tinka tik kai kuriems iš jų.“[73] Taigi, kai vertiname viešąjį interesą, tarsi sveriame svarstyklėmis tai, kas svarbu vienam žmogui ir tai, kas svarbu visiems – viešasis interesas taikytinas ir prasmingas tik vertinant visuomenės narių sąveiką. O ir pati visuomenė dažnai yra veikiama įvairių nuomonių, interesų grupių, dažnai netgi priešingų tarpusavyje, todėl vertybiniai kriterijai, apibrėžiantys viešąjį interesą kaip tai, kas reikšminga ir svarbu visai visuomenei ar jos daliai dažnai gali būti labai įvairūs, tarpusavyje gali būti darnūs, o gali būti ir visiškai priešingi. Pavyzdžiui, dalis visuomenės sieks išsaugoti pastatą kaip kultūros paminklą, o kita dalis sieks jo vietoje nutiesti greitkelį, kuris sujungs strategiškai svarbius valstybinius objektus ir su uostu ir leis uždirbti valstybei milijonus, tokiu būdu papildant šalies biudžetą ir pagerinant mūsų visų gyvenimą. Taigi, kasdienybėje interesai nuolat susikerta, tame tarpe – viešasis interesas ir individo interesas, įvairūs viešieji interesai tarpusavyje. Šią sankirtą stengtasi atskleisti sugrupuojant viešuosius interesus pagal turiningąjį kriterijų - vertybių pobūdį, tai yra, vadovaujantis tuo, kokius gėrius apima viešojo intereso konstatavimas kiekvienu konkrečiu atveju. Pagal viešuoju interesu ginamų vertybių santykį išskyrėme tris pagrindines interesų sankirtos grupes:

---

[72] Egidijus Krivka „Viešojo intereso gynimas Lietuvoje. Teisinis reglamentavimas: pasiekimai ir problemos“. Mokslinė praktinė konferencija „Teisinės galimybės sprendžiant vartotojų ginčus Lietuvoje“ (Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2008), 2

[73] Ralfas Peris. „Vertybių karalystės“ (ištraukos iš veikalo). Gėrio kontūrai (Vilnius,1989), 160

1. atvejus, kai viešuoju interesu laikytinos pavienio asmens, individo, ar kelių pavienių asmenų teisės ir laisvės (teisę į nuosavybę, žmogaus teisių apsaugą) susiduria su kitais viešaisiais interesais;
2. atvejus, kai prioritetas suteikiamas viešajam interesui apsaugoti visuomenės poreikius – tai yra viešojo intereso sampratų didžiausia dalis, tikėtina, todėl, kad administracinės teisės funkcija ir yra sureguliuoti visos visuomenės interesus;
3. atvejus, kai svarbiausiu viešuoju interesu laikomas valstybės interesas, nors jis, kaipo toks, demokratinėje visuomenėje gal ir neturėtų būti išskiriamas, nes yra visos visuomenės interesas, tačiau vis tiktai valstybėje esama specialių sričių, kuriose privalu akcentuoti būtent valstybės, kaip subjekto, interesą: valstybės sienų apsauga, gynyba, valstybinių struktūrų sklandaus funkcionavimo užtikrinimas, biudžeto formavimas ir panašiai.

2.3.1. Viešojo intereso sampratos aiškinimas konkuruojant su individo interesais

Individo teisių ir laisvių užtikrinimas kaip konstitucinė vertybė yra viešasis interesas, tačiau teismų praktikoje individo teisės laikomos viešuoju interesu tik tuo atveju, jei jos vertinamos kaip abstraktus konstitucinis gėris, Konstitucijoje įtvirtinta žmogaus teisė (pavyzdžiui, teisė į nuosavybę), o ne kaip konkretaus asmens interesas apginti tam tikrą teisę konkrečiu atveju (pavyzdžiui, konkretaus asmens teisė į konkretų žemės sklypą). Nepaisant to, kad asmens teisės ir laisvės įtvirtintos Konstitucijoje, ir kreipdamasis į teismą asmuo siekia apginti konstituciškai svarbią savo teisę, teismų praktikoje laikomasi nuostatos, kad turi būti išlaikyta racionali interesų pusiausvyra. Jei atsiranda poreikis ginti pažeistą privatų individo interesą, išplaukiantį iš asmens teisių, kurios taip pat yra konstitucinė vertybė, teismas vertina, kam turės teisines pasekmes intereso apgynimas ir pagal šią aplinkybę konstatuoja, ar šis interesas yra viešas, ar privatus. Tačiau galima interesų sutaptis, kai privataus asmens apgintas interesas reikšmingas visuomenei, ir ginant konkretaus asmens interesą kartu bus apginta svarbi konstitucinė vertybė. Tuo atveju, jei šie du interesai sutampa, teismai konstatuoja individo interesą kaip viešąjį interesą. Taip pat privataus asmens interesą kaip viešąjį interesą teismai konstatuoja tada, kai įstatymų numatyta tvarka prokurorui atstovaujant ginamas socialiai mažiau apsaugoto, silpnesnio visuomenės nario interesas, tai yra, reikia apginti nepilnametį, ar neįgalųjį.

Kitais atvejais teismai dažniausiai pasisako, kad visos visuomenės intereso užtikrinimas yra svarbesnis, nei privataus asmens, ir prioritetas vertinant teikiamas viešajam interesui. Tačiau tada, kai viešojo intereso užtikrinimui iškyla būtinybė apriboti konkretaus

individo teises, teismai pasisako, kad šios teisės gali būti apribotos ne daugiau, nei būtina viešajam interesui užtikrinti, ir kad privalu derinti viešuosius ir privačius interesus bei nepažeisti jų pusiausvyros.

Taip pat Konstitucinis Teismas yra savo formuojamoje oficialioje konstitucinėje doktrinoje pažymėjęs, kad valstybė, nepriklausomybė, demokratija, prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis yra valstybės pamatą sudarančios vertybės, kurios jokiomis aplinkybėmis negali būti paneigtos.[74] Taigi, esant viešųjų interesų sankirtai visada prioritetas turi būti teikiamas pamatinėms visuomenės vertybėms.

2.3.2. Viešojo intereso sampratos aiškinimas konkuruojant su konkrečiais visuomenės interesais

Visai visuomenei svarbiais viešaisiais interesais laikoma sveikatos apsauga, aplinkos apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, visuomenės saugumo užtikrinimas, darnus visuomenės vystymasis, tinkamas teisės normų laikymasis, visuomenės socialinių poreikių užtikrinimas ir kitų visai visuomenei svarbių ir Konstitucijos saugomų vertybių užtikrinimas. Tais atvejais, kai susikerta keli viešieji interesai, taip pat ieškoma racionalaus sprendimo interesų suderinimui arba argumentuotai motyvuojama, kodėl prioritetas turi būti suteiktas vienam viešajam interesui, vertinant jį kaip labiau svarbų, svaresnį.

Dėl administracinės teisės plačios aprėpties viešųjų interesų tarpusavio konkurencija yra nuolatinė, nes jau pats administracinės teisės funkcionalumas yra pagrįstas reguliavimu, tai yra, nuolatiniu įvairiausių interesų derinimu.

Sprendžiant viešojo intereso buvimo klausimą kiekvienu konkrečiu atveju, *ad hoc*, yra nustatinėjama intereso svarba visai visuomenei arba jos daliai, o taip pat yra įvertinama, kuris iš kelių susikertančių viešųjų interesų yra svarbesnis, ir todėl turi būti apgintas konkrečioje byloje. Atskirais atvejais ta pati įstatymu apsaugota vertybė gali būti laikoma arba mažiau svarbia, ir todėl nepasirenkama apginti vertybe, arba svarbiausiu ir todėl ginamu viešuoju interesu. Pavyzdžiui, viešasis interesas apsaugoti teisėtus lūkesčius dėl pajamų, gaunamų eksploatuojant jėgaines, naudojančias atsinaujinančius energijos šaltinius, teismo konkrečioje byloje buvo laikomas mažiau svarbiu nei viešasis interesas užtikrinti vartotojų teisių apsaugą. Teismas, nagrinėjęs bylą, pažymėjo, kad „konkuruojant keliems teisės principams, taigi ir sveriant kelis teisinius gėrius, svarbu nepamiršti, kad vieno iš jų ribojimas turi būti proporcingas kito svarbai, <...> siektas tikslas skatinti atsinaujinančių išteklių naudojimą negali būti suvokiamas kaip išskirtinis, visais atvejais nusveriantis kitus viešuosius interesus, *inter alia*

[74] „Oficialioji konstitucinė doktrina, 2014-2016“ // https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/oficialioji-konstitucine-doktrina/704

vartotojų teisių apsaugą ir jų lūkesčius, socialinio teisingumo imperatyvą, darnią visuomenės ir verslo plėtrą. Priešingai, jis turi būti įgyvendintas neviršijant to, kas yra būtina šiam tikslui pasiekti, derinant asmens ir visuomenės interesus, nepažeidžiant bendros tautos gerovės. “[75]

Iš šios citatos labai akivaizdžiai matyti, kaip yra derinami skirtingi interesai ir kaip įvertinamas jų socialinis svoris, nustatant vieno viešojo intereso svarbą prieš kitą. Tiek šiuo atveju, tiek ir kitose analizuotose bylose, kurios pateikiamos pristatant teismų praktiką, yra laikomasi nuostatos, kad būtina išlaikyti visuomenei svarbių interesų pusiausvyrą.

2.3.3. Viešojo intereso sampratos aiškinimas konkuruojant su konkrečiais valstybės interesais

Nors mums atrodo, kad demokratinėje santvarkoje valstybė negali tarnauti jokiam kitam interesui, kaip tik viešajam, taigi, ir tenkinti visos visuomenės interesus, tačiau visuomenės interesai būna labai įvairūs, kartais vieni kitiems netgi priešingi, o mūsų gyvenime egzistuoja situacijos, kai valstybė imperatyviai turi užtikrinti tam tikrų visai visuomenei svarbių interesų apsaugą. Tam yra sukuriami specialūs administraciniai režimai, taikomi asmenų veiklos apribojimai išduodant licencijas, formuojamas tam tikrų gyvenimo sričių detalesnis reglamentavimas įstatymais, numatomos prievolės fiziniams ir juridiniams asmenims.

Tais atvejais, kai svarbūs viešieji interesai, kurie gali būti pripažįstami valstybės interesais, susikerta su kitais viešaisiais interesais, pirmieji dėl savo didelio vertybinio svorio dažniausiai nulemia viešojo - valstybinio intereso prioritetą. Tačiau teismų praktikoje vertinant visada pabrėžiama, kad būtina derinti interesus ir neriboti jų labiau, negu būtina viešojo intereso gynimui. Plačiau viešojo intereso sankirtos atvejai bus aptariami sekančioje darbo dalyje, analizuojant teismų praktiką.

Apibendrinant pasakytina, kad viešasis interesas socialine prasme laikytinas konstitucine vertybe, taigi, ginama ir saugoma įstatymų. Tačiau viešasis interesas įstatymais neišreikštas, ir yra tik nedaug įstatymų, reglamentuojančių viešąjį interesą savo srityje. Viešojo administravimo aplinkoje viešasis interesas yra identifikuojamas aprašant jo turininguosius požymius bei įvertinant svarbą visai visuomenei arba jos daliai.

Dėl viešojo administravimo plačios aprėpties formuojasi ir labai platus viešojo intereso sampratų diapazonas. Čia patenka ir viešojo intereso reglamentavimas įstatymuose, ir jo sampratos taikant teisę, tame tarpe ir gausi teismų praktika. Pateikti šiame darbe pavyzdžiai patvirtina, kad dėl viešojo intereso sampratos platumo neįmanoma *ex ante* nustatyti visų viešojo

[75] „Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis, 2014 m. kovo 19 d., bylos Nr. I-3307-484/2014“; https://eteismai.lt/byla/159718433078276/I-3307-484/2014

intereso vertinimo kriterijų ir numatyti, kaip gali pasireikšti viešasis interesas įvairiose gyvenimo situacijose. Tačiau administracinėje teisėje, apimančioje be galo didelį viešųjų paslaugų ir teisės taikymo spektrą, viešojo intereso užtikrinimas ir apsauga yra itin svarbūs, o dėl plačios diskrecijos teisės išlieka pavojus netiksliai interpretuoti viešąjį interesą, todėl manytina, kad būtinas viešojo intereso detalus reglamentavimas teisės aktuose, net jei šis reglamentavimas ir negali būti išsamus.

III. VIEŠOJO INTERESO SAMPRATŲ AIŠKINIMAS LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKOJE

Kriterijus, kuriais remiantis formavosi viešojo intereso samprata, pasisakydamas savo nutarimuose pradėjo formuoti Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas, o vėliau savo praktikoje apibendrino ir įtvirtino LVAT bei LAT. Reikia pažymėti, kad pagrindus viešojo intereso sampratai padėjo Konstitucinis Teismas, formuodamas oficialiąją konstitucinę doktriną, ir, kas itin svarbu, teismų praktikoje buvo išaiškinta, kad dėl viešojo intereso pasireiškimų įvairovės viešojo intereso buvimas nustatinėjamas kiekvienoje byloje *ad hoc*. Dėl šios priežasties viešojo intereso atpažinimas net artimose savo pobūdžiu bylose argumentuojamas šiek tiek skirtingai, tačiau vertybinis požiūris išlieka.

Nors šiame darbe nagrinėjama viešojo intereso sąvokų įvairovė administracinėje teisėje, mes negalime daryti griežtos atskirties tarp teisės šakų dėl viešojo intereso universalumo – savo prigimtimi tai yra specifinis gėris, kuris persmelkia ne tik skirtingas teisės šakas, bet ir skirtingas mokslo šakas, nes yra ir moralinę vertę turinti kategorija. Tad analizuojant, kaip teismų praktikoje aiškinamas viešasis interesas, vis tiktai, nors labai trumpai, paminėsime keletą atvejų iš bendrosios kompetencijos teismų praktikos, ir viešojo intereso sampratas analizuosime dažniausiai remdamiesi LVAT praktika bei Konstitucinio Teismo nutarimais.

3.1. Viešojo intereso aiškinimas bendrosios kompetencijos teismuose

Civilinių bylų dėl viešojo intereso yra itin daug, viešasis interesas jose konstatuojamas plačiai ir išsamiai, tačiau, įvertinant, kad šio darbo tema yra viešojo intereso sampratų įvairovė administracinėje teisėje, tik trumpai pristatysime, kad viešasis interesas civilinėje teisėje ginamas vadovaujantis CPK ir kitais įstatymais bei Konstitucinio teismo praktika.

Čia paminėtos tik kelios bendrosios kompetencijos teismų nagrinėtos bylos, kurios šiek tiek siejasi su administracinės teisės tematika, kaip bus išdėstyta žemiau.

Trumpai apibendrinant bendrosios kompetencijos teismų praktiką ir pristatant viešojo intereso sampratas, būdingas administracinei teisei, svarbu pasakyti, kad bendrosios praktikos teismai savo aiškinimus grindžia Konstitucinio Teismo nutarimais ir laikosi nuostatos, jog „viešasis interesas apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas. Viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas tik analizuojant konkrečios bylos aplinkybes.

Bendrąja prasme viešieji interesai reiškia naudą visuomenei ar jos daliai, žmonių gerovei.“ [76] Atskirose bylose pasisakoma, kad viešasis interesas yra statybų teisėtumo užtikrinimas[77], „silpnesniosios darbo santykių šalies, t. y. darbuotojo, teisių apsauga“[78], taip pat „renginių, kuriems savo programose pritaria nacionalinės ir savivaldos institucijos, organizavimas yra viešas interesas, kad valstybės ir savivaldybės biudžeto lėšos būtų panaudojamos kuo efektyviau.“[79] Būtina pažymėti, kad viešojo intereso sampratos aiškinimo skirtumų bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų praktikoje neaptikome, atvirkščiai, teismų praktikos viena kitą papildo ir kartais net yra cituojamos.

CPK viešasis interesas paminėtas reglamentuojant, kad teismas turi teisę rinkti įrodymus savo iniciatyva, kai to reikalauja viešasis interesas bei atvejus, kai apeliacinės institucijos teismas ir kasacinis teismas gali peržengti skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas. Taip pat įvardyta, kad „įstatymų numatytais atvejais prokuroras, valstybės ir savivaldybių institucijos ir kiti asmenys gali pareikšti ieškinį ar pareiškimą viešajam interesui ginti“ (5 straipsnis), atskiru straipsniu įvardytos šalys (42 straipsnis), prokuroro ir kitų asmenų teisės ir pareigos, susijusios su viešojo intereso gynimu (49 ir 50 straipsnis). Įstatyme taip pat įtvirtintos nuostatos, kad teismas „nepriima ieškovo ieškinio atsisakymo, atsakovo pripažinimo ieškinio ir netvirtina šalių taikos sutarties, jeigu tie veiksmai prieštarauja imperatyvioms įstatymų nuostatoms ar viešajam interesui“ (42 straipsnis) bei numatytas išlaidų atlyginimas (93 ir 96 straipsnis). Atskiru straipsniu akcentuota, kad pareiškimą dėl proceso atnaujinimo siekiant apginti viešąjį interesą gali Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras (365 straipsnis).[80]

Dėl proceso atnaujinimo kaip itin svarbi paminėtina byla, kurioje privatus asmuo skundė Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro nutarimą atsisakyti kreiptis į teismą dėl proceso atnaujinimo civilinėje byloje, neįžvelgus viešojo intereso. Šioje byloje LAT pasisakė, kad „teisingas įstatymo aiškinimas ir taikymas yra viešasis interesas. Pats viešasis interesas gali būti kildinamas iš teisės normos taikymo aiškios klaidos <...>, aiškios teisės normos taikymo klaidos, padarytos pirmos instancijos teismo sprendime ir neištaisytos nagrinėjant bylą instancine tvarka arba padarytos apeliacinės instancijos teismo sprendime, pašalinimas yra įstatyme įtvirtintas viešasis interesas.“[81] Taip pat LAT pasisako, kad apeliacinės instancijos teismui peržengiant ieškinio nagrinėjimo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas „ir *ex officio*

[76] „LAT nutartis 2018 m. lapkričio 22 d. bylos Nr. 3K-7-414/2014, cituojama byla 3K-3-447-916/2018“ // e-tar.lt
[77] „LAT nutartys bylose: 2008 m. vasario 25 d., Nr. 3K-3-133/2018, 2016 m. liepos 8 d., Nr. 3K-3-369-313/2016, 2017 m. vasario 15 d., Nr. 3K-3-14-701/2017, 2018 m. spalio 26 d., Nr. e3K-3-390-701/2018“; //e-tar.lt
[78] „LAT nutartis, 2019 m. vasario 27 d., bylos Nr. 3K-3-27-701/2019“; // e-tar.lt
[79] „LAT nutartis, 2019 m. sausio 9 d., bylos Nr. 3K-3-103-219/2019“; //e-tar.lt
[80] „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, 2002 m. vasario 28 d., Nr. IX-743“; // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E7C18F61454/asr
[81] „LAT nutartis, 2014 m. spalio 27 d., byla Nr. 3K-7-414/2014“; //https://eteismai.lt/byla/100856020440058/3K-7-414/2014

pripažįstant negaliojančiu administracinį aktą, terminas kreiptis į teismą dėl šio akto ginčijimo netaikytinas.“[82] Pažymėtina, kad administraciniai teismai laikosi tų pačių nuostatų ir neformuoja skirtingos praktikos.

Paminėtinas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo reglamentavimas CPK, kuriuo numatyta, kad „laikinosios apsaugos priemonės taikomos, vadovaujantis teismui ekonomiškumo, efektyvumo ir proporcingumo principais ir viešuoju interesu“[83] Ši nuostata itin svarbi kaip dažnai sutinkama bylose dėl viešųjų pirkimų. Čia, sprendžiant viešojo pirkimo procedūrinius klausimus, laikinųjų apsaugos priemonių taikymas dažnai yra motyvuojamas viešojo intereso apsauga.

Dar viena viešojo intereso samprata atskleidžiama byloje, kur viešąjį interesą gina Vartotojų teisių apsaugos tarnyba. Cituojant LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis pasisakoma, kad „vartotojų teisių gynimas vertintinas kaip viešasis interesas, svarbus ne tik pačiam vartotojui, bet ir didelei visuomenės daliai“ (2001 m. balandžio 18 d., civilinė byla Nr. 3K-3-475/2001, 2008 m. spalio 28 d., civilinė byla Nr. 3K-3-536/2008)[84]. Būtent iš Vartotojų teisių apsaugos įstatymo 30 str. 2 dalies išplaukia viena iš viešojo intereso sampratų – tai, kas pažeidžia vartotojų teisėtus bendruosius interesus, taip pat veiksmai ar neveikimas, kurie yra nesąžiningi vartotojų atžvilgiu, neatitinka sąžiningos verslo praktikos arba prieštarauja įstatymams, turi būti ginama. [85] Kadangi vartotojų teisių gynimas yra viešasis interesas, kurį atskirais atvejais įpareigojamos ginti ir valstybės, savivaldybės įstaigos, remiantis Vartotojų teisių apsaugos įstatymu, tai vartotojų teisių interesų apsauga taip pat patenka į administracinės teisės reguliuojamą sritį. Šiuo atveju Vartotojų teisių apsaugos tarnyba , būdama viešojo intereso gynimo subjektu, turi teisinį administracinį statusą, taigi, ir civilinės bylos sprendimas turi poveikį administraciniams teisiniams santykiams.

Taip pat aktualiu administracinei teisei laikytinas atvejis, kai LAT pasisako, kad „viešieji interesai, kaip įstatymo saugoma vertybė, gali būti suprantami ir kaip visuomenės suinteresuotumas, kad ne tik valstybės tarnautojai, bet ir kiti viešojo ar net privataus sektorių darbuotojai, įgalioti spręsti įvairius visuomenei svarbius klausimus (valstybės tarnautojui prilyginti asmenys), darytų tai nešališkai, teisingai, įstatymų nustatyta tvarka.“[86]

Taigi, viešojo intereso sampratą, svarbią administracinei teisei, praplečia ir vienas kitas nebūdingas atvejis. Kaip jau minėta, viešojo intereso pasireiškimų įvairovės prognozuoti

---

[82] Supra note 81
[83] Supra note 80
[84] LAT nutartys cituojamos iš: „Klaipėdos apylinkės teismo sprendimas už akių, civilinė byla Nr. e2-1817-901/2018“ //https://eteismai.lt/byla/192392769182107/e2-1817-901/2018
[85] Supra note 57
[86] „LAT nutartis, 2017 m. spalio 31 d., baudžiamoji byla Nr. 2K-7-128-699/2017“; //https://eteismai.lt/byla/271472158238396/2K-7-128-699/2017

negalime, todėl visada gali atsirasti dar viena viešojo intereso apraiška, kur viešąjį interesą teks atpažinti ir argumentuotai įvertinti iš naujo.

3.2.Viešojo intereso aiškinimas administraciniuose teismuose

Kaip jau minėta, administracinės teisės taikymas aprėpia itin daug visuomenės gyvenimo ir veiklos sričių, todėl ir viešasis interesas administracinėje teisėje turi būti ginamas apimant platų spektrą bylų, kur net pati viešojo intereso samprata yra plati ir daugiareikšmė. Kadangi įstatymų leidėjas nepateikia detalesnės viešojo intereso sąvokos įstatymuose, teismas „kiekvieną kartą turi *ad hoc* nustatyti viešojo intereso buvimo faktą. Administracinių bylų teisenos įstatyme viešasis interesas minimas įvardijant, kas turi teisę ginti viešąjį interesą: „teismas imasi nagrinėti administracinę bylą <...> įstatyme nustatytais atvejais pagal prokuroro, viešojo administravimo subjektų, organizacijų ar fizinių asmenų pareiškimą dėl viešojo intereso arba valstybės, savivaldybių ir asmenų teisių bei įstatymų saugomų interesų gynimo“ (5 straipsnio 3 dalies 2 punktas), o ginančių viešąjį interesą procesinės teisės reglamentuojamos 55 straipsnyje.[87] Taip pat pabrėžiama, kad teismas peržengia pareikšto skundo, prašymo ar pareiškimo, o taip pat apeliacinio skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas (80 ir 140 straipsnis), o 157 straipsnyje įtvirtinta, kad prokuroras ir viešojo administravimo subjektai turi teisę paduoti prašymą atnaujinti procesą, kad būtų apgintas viešasis interesas ar apgintos valstybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai. Taikant Administracinių bylų teisenos įstatymą, viešasis interesas suvokiamas kaip „tai, kas „objektyviai reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai“[88], ir, kaip pasisako LVAT, „viešasis interesas yra dinamiškas, labai įvairus ir administraciniai teismai kiekvienoje byloje aiškinasi, ar ginami interesai yra pripažintini viešaisiais.“[89]

Pristatydami administracinių teismų praktiką remsimės LVAT 2004- 2009 metais nagrinėtų bylų apibendrinimu, taip pat teismų pasisakymais įvairaus pobūdžio administracinėse bylose, kai įvardijamas viešasis interesas, laikotarpiu nuo 2012 iki 2019 metų. Šiame darbe analizuojami atvejai iš atsitiktine tvarka pasirinktų ir peržiūrėtų daugiau nei 200 bylų, LVAT nagrinėtų 2012-2016 metais ir 530 bylų, išnagrinėtų 2017-01-01 – 2019-01-31 laikotarpiu, kuriose toliau formuojama ir plečiama viešojo intereso samprata, teismui pasisakant dėl individo teisių, visuomenės interesų, valstybei svarbių viešųjų interesų. Pagrindiniai viešojo intereso

[87] „Administracinių bylų teisenos įstatymas, 1999 m. sausio 14 d., Nr. VIII-1029“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 kovo 1; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr

[88] „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimas III. Informacinė dalis, pritarta LVAT teisėjų 2009 m. kovo 18 d. pasitarime, parengė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamentas“, žiūrėta 2019 kovo 7 d. // https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/16_apibendrinimas.pdf

[89] Ibid., 326

vertinimo kriterijai buvo nustatyti Konstitucinio Teismo nutarimais 1996 - 1997 metais, o vėliau, plečiantis teismų praktikai, susiduriant su vis kitomis viešojo intereso apraiškomis, labiau detalizuojami.

Apie viešojo intereso sampratą Apibendrinime pasisakoma keletu pavyzdžių, pažymint, kad įstatymų leidėjas nepateikia viešojo intereso sąvokos apibrėžimo, o taip pat viešasis interesas nėra apibrėžtas kitų teisės šakų normomis. Čia cituojami Konstitucinio Teismo nutarimai ir akcentuojama, kad viešojo intereso sampratos aiškinime svarbu „atsižvelgti į Konstitucinio Teismo nutarimuose suformuluotą oficialią konstitucinę doktriną. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena iš svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai) <...> „visuomenės interesas“ sietinas su „socialiai svarbiais tikslais“ (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas).“[90] Taip pat pasisakoma, kad LVAT „laikosi plačios viešojo intereso koncepcijos“ ir yra pabrėžiama, kad „siekiant nustatyti sąvokos „viešas interesas“ turinį yra svarbu tai, kad tai yra specialiajai teisinei kalbai, o ne bendrinei kalbai būdingas terminas. Todėl svarbu, kokia prasme šis terminas naudojamas teisinėje, ir, visų pirma, teisminėje praktikoje. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad nusikaltimų kardymas, tyrimas, nustatymas yra viešasis interesas (2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas), žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas (2002 m. kovo 14 d. nutarimas), daugiabučių namų tinkamas eksploatavimas bei jų išsaugojimas yra ne tik privatus savininkų, bet ir viešasis interesas (2000 m. gruodžio 21 d.), autoriaus teisių ir interesų gynyba nuo pažeidimų yra viešas interesas 2000 m. liepos 5 d.)“[91]. Taip pat Apibendrinime paaiškinama, kad „viešuoju interesu Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo praktikoje yra laikoma tai, kas yra objektyviai reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei. Civilinio kodekso 2.34 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad viešieji juridiniai asmenys yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudos sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t.t.). Iš šios teisės normos turinio seka, kad įstatymų leidėjas pripažįsta, kad viešasis interesas gali būti kaip apimantis ne tik visuomenės, bet ir visuomenės dalies interesus. Įvertinusi šiuos argumentus teisėjų kolegija nusprendė, jog viešasis interesas, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymą, turėtų būti suvokiamas kaip tai, kas

[90] LVAT apibendrinimas, supra note 88, 332
[91] Ibid., 332-333

objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai <...> (2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-11/2004)“[92]

Būtent ši, darbo autorės pabraukta pastarosios nutarties dalis tapo vienu iš dažniausių argumentų, pripažįstant viešojo intereso buvimą vėlesnėse administracinėse bylose. Paaiškinti tokį argumentavimą galima remiantis loginiu sąvokų ryšiu: viešasis – tas, kuris yra visiems prieinamas, atviras, visų; interesas – poreikis. Kadangi viešasis interesas, tai reiškia, kad yra tenkinamas visiems atviras, reikalingas poreikis, visiems – taigi, visai visuomenei. Žinome, kad visuomenėje individų poreikiai būna skirtingi, ir atskirų visuomenės grupių interesai gali išsiskirti, netgi būti priešingi, todėl natūralu, kad atsiranda nuostata, jog viešasis interesas gali būti reikšmingas, reikalingas nebūtinai visai visuomenei, - jis gali būti svarbus jos daliai. Manytina, kad ši dalis turėtų būti reikšminga – nebūtinai savo skaitlingumu, nes jei vertinsime tik visuomenės narių skaičių, egzistuoja pavojus įsiviešpatauti ne visada teisingam daugumos interesui. Svarbu nustatyti, kiek pats interesas turi būti reikšmingas, kad būtų pripažintas svarbiu visuomenės, tai yra viešuoju, interesu. Tenka atsakyti į klausimą, kas turėtų būti laikoma tomis vertybėmis, kurios neginčijamai svarbios mums visiems. Visame pasaulyje žmonės tūkstančius metų bando kurti įvairias vertybių teorijas, todėl čia ir dabar rasti vieną konkretų atsakymą, kas yra vertybė, būtų per daug sudėtinga. Tačiau klausdami „iš kito galo“, ar konkretus gėris yra vertybė visuomenei, mes galime rasti argumentuotą atsakymą. Vertybė visiems yra gyvybė, nes be jos mūsų tiesiog nebūtų; vertybė yra sveikata, nes ji leidžia mums kurti, gyventi aktyvų gyvenimą, teikti naudą visuomenei; vertybė yra darbas, nes jo dėka sukuriama viskas, ko reikia žmogaus poreikiams tenkinti. Ir taip toliau, ir panašiai. Formuluodami atsakymą, kodėl konkretus interesas laikytinas visuomenei svarbia vertybe, visada atsakome į klausimą, kaip tai leidžia įgyvendinti konkretų visuomenės poreikį. Taigi, darytina išvada, kad viešasis interesas yra tokia vertybė, kuri svarbi (reikalinga) visuomenės poreikių įgyvendinimui. Teismų praktikoje kas kartą susiduriama su konkrečiu interesu, tad kas kartą ir konstatuojama, ar šis interesas gintinas kaip visiems svarbi vertybė.

Kadangi visos visuomenės arba jos dalies poreikio konstatavimas nėra pakankamas argumentas viešojo intereso buvimui nustatyti, pasiremiant Konstitucinio Teismo nutarimu Apibendrinime akcentuojama dar ir tai, kad viešuoju interesu laikyti reikėtų ne bet kokį teisėtą asmens ar grupės asmenų interesą, o tik tą, „kuris atspindi ir išreiškia pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija. Todėl kiekvienąkart, kai kyla klausimas, ar tam tikras interesas laikytinas viešuoju, būtina nustatyti aplinkybę, kad, nepatenkinus tam tikro asmens ar grupės asmenų intereso, būtų pažeistos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos, jos saugomos ir ginamos vertybės (2008 m. liepos 25 d. išplėstinės

[92] LVAT apibendrinimas, supra note 88, 333

teisėjų kolegijos nutartis administracinėje byloje Nr. A[146] -335/2008, Administracinė jurisprudencija Nr. 5(15), 184-229 p., taip pat žr. 2009 m. sausio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS[556]-15/2009).“[93]

Teismų praktikoje pasiūlyta idėja kaip viešąjį interesą ginti tik tokį interesą, kuris išreiškia vertybes, įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Tokia nuostata pakankamai racionali, nes iš tiesų Konstitucija, būdama svarbiausiu įstatymu, turi apimti ir svarbiausias visai visuomenei vertybes. Nenorėtume sutikti, kad tik Konstitucijoje įtvirtintos vertybės gali būti ginamos kaip viešasis interesas – hipotetiškai įmanoma, kad egzistuoja Konstitucijoje „pamiršta“, tačiau visai visuomenei svarbi vertybė, kuri turėtų būti ginama kaip viešasis interesas. Šiuo atveju teismas, priimdamas sprendimą, turėtų vadovautis bendraisiais teisės principais, protingai ir sąžiningai nuspręsdamas ir argumentuotai įvertindamas, ar tokia vertybė laikytina viešuoju interesu. Tikėtina, kad viešasis interesas nesukurti precedento, atveriančio kelią dar didesnei viešojo intereso sampratų įvairovei, būtų svarbesnis už tikslą apginti tą hipotetiškąją „pamirštą“ vertybę. Todėl manytume, kad pasirinktas vertinimo kriterijus laikyti viešąjį interesą išreiškiančiomis visuomenei svarbiomis vertybėmis tas vertybes, kurios įtvirtintos Konstitucijoje, yra pakankamai objektyvus ir išsamus.

LVAT pasisako, kad teismo akte būtina motyvuoti, kas yra viešasis interesas, kad neliktų abejonės dėl teismo ginamos vertybės ir ji nebūtų palaikyta privačiu tam tikro asmens interesu. Čia LVAT remiasi Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimu.

Taigi, peržvelgiant tai, kokią prasmę viešajam interesui savo pasisakymuose suteikia Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas bei Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas, galima reziumuoti, kad teismų praktikoje siūloma viešuoju interesu laikyti tokį visuomenės arba jos dalies interesą, kuris ne tik reikšmingas, reikalingas ir ginamas įstatymų, bet, svarbiausia, yra įtvirtintas ir ginamas kaip vertybė Lietuvos Respublikos Konstitucijoje.

Taip pat šiame apibendrinime akcentuojama, kad svarbu išlaikyti pusiausvyrą tarp viešojo intereso ir individo autonominių interesų, nes tiek viešasis interesas, tiek ir asmens teisės yra Konstitucijoje įtvirtintos vertybės, bei aptarti atvejai, kai sutampa asmenų subjektinės teisės ir viešasis interesas, tačiau plačiau to neanalizuosime, siekdami nenutolti nuo pasirinktos temos.

Kadangi bylų, kuriose Teismui tenka konstatuoti viešojo intereso buvimą, spektras labai platus, trumpai išvardysime vertybes, kurios pripažintos viešaisiais interesais LVAT praktikoje: tai - teritorijų planavimas, saugomų teritorijų apsauga, „tinkamas teisės normų laikymasis, priimtų administracinių aktų neprieštaravimas aukštesnės galios teisiniams aktams, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes“[94] (LVAT laikosi pozicijos, kad „ne kiekvienas teisės

[93] LVAT apibendrinimas, supra note 88, 333
[94] LVAT apibendrinimas, supra note 88, 342

aktų reikalavimų pažeidimas pažeidžia ir viešąjį interesą“[95], ir tokiu būdu nors labai nežymiai, susiaurina viešojo intereso sampratą), taip pat teisminiu būdu gintinais viešaisiais interesais laikytini ir „viešieji interesai, kuriais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pripažinti žemės reformos tikslai – asmenų teisės į žemės nuosavybę bei naudojimą įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis įgyvendinimas, neteisėtai nusavintos žemės grąžinimas ir socialinio teisingumo privatizuojant valstybinę žemę atkūrimas“[96]. Taigi, konstatuojant viešojo intereso buvimą *ad hoc,* savotiškai sukuriamas viešojo intereso apibrėžimas kiekvienam konkrečiam bylos atvejui: kadangi tam tikra, konkreti, aplinkybė tenkina vertinimo kriterijus – yra svarbi visuomenei (arba jos daliai) ir kaip vertybė yra įtvirtinta Konstitucijoje, tai laikytina viešuoju interesu. Čia svarbu pažymėti, kad stengiamasi rasti motyvuotą teisingą sprendimą, kai prioritetine vertybe turi tapti vienas iš kelių viešųjų interesų – nuosavybės teisių išsaugojimas ar miškų atkūrimas, teritorijų planavimas ar saugomų teritorijų apsauga ir panašiai, tačiau šis motyvavimas nepaneigia prieštaringų viešųjų interesų egzistavimo: dėl to, kad vienas iš interesų tampa gintinas kaip svarbesnis, antrasis netampa kitokiu, ne viešuoju interesu, šis interesas tik konkrečioje byloje vertinamas kaip mažiau reikšmingas, ir dėl to nepasirinktas ginti, tačiau tebelieka viešasis interesas.

Šiame darbe nagrinėjama tiktai viešojo intereso sąvokų įvairovė, todėl plačiau neanalizuojami viešojo intereso gynimo būdai, tačiau, nagrinėjant viešojo intereso sampratą, dar įdomi yra teismo pozicija dėl viešojo intereso gynimo ribų. Teismas laikosi nuomonės, kad nepakanka vien tik nustatyti faktą, kad ginamų interesų turinys atitinka viešųjų interesų turinį. Svarbu ir tai, kad pareiškimo dalykas yra viešojo intereso gynimas, ir jei suformuluotas reikalavimas nepadeda apginti viešojo intereso, tai jo tenkinimu „tik būtų sukuriamas nestabilumas susiformavusiuose teisiniuose santykiuose“[97]. Darytina išvada, kad susiformavę teisiniai santykiai šiuo atveju yra tas viešasis interesas, kuriam, kaip svarbesniam, suteikiamas prioritetas prieš kitus viešuosius interesus, jei šie viešieji interesai atskirais atvejais pareikštu reikalavimu negalėtų būti apginti.

Analizuodami LVAT parengtą bylų apibendrinimą pristatėme, kaip LVAT ir Konstitucinis Teismas formuoja viešojo intereso sampratą ir du esminius viešojo intereso vertinimo kriterijus: viešojo intereso institutu ginamos vertybės svarbą visuomenei ir jos įtvirtinimą Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Toliau analizuosime teismų praktiką, bylas grupuodami anksčiau pasirinktu principu – pagal ginamo objekto turiningąjį požymį, tai yra, pagal tai, kokią Konstitucijoje įtvirtintą vertybę kiekvienu konkrečiu atveju gina viešasis

[95] LVAT apibendrinimas, supra note 88, 342
[96] Ibid., 340
[97] Ibid., 360

interesas. Laikantis teorinėje darbo dalyje pristatytos klasifikacijos, vertinsime trijų sampratų grupių skirtumus:

1. kai viešuoju interesu ginamos individo teisės;
2. kai viešuoju interesu ginamos visos visuomenės ar jos dalies teisės;
3. kai viešuoju interesu ginami svarbūs valstybės interesai.

Teismų praktikoje viešojo intereso, kai ginamos asmens teisės ir laisvės, tema yra labiau plėtojama civilinėse bylose, ir sąsajų su viešojo intereso samprata administracinėje teisėje nėra daug. Galėtume pažymėti, kad tokių pasisakymų yra bylose, susijusiose su asmens autonominiais interesais, vizų išdavimo klausimais, skundžiant žmogaus teisių pažeidimus įkalinimo įstaigose bei pakankama įvairovė kitų, pavienių bylų, kurių čia neaptarinėsime, kadangi tai nėra itin svarbu, nusakant viešojo intereso sampratą, tik trumpai paminėsime, kad viešuoju interesu laikomos ir asmens teisės bei laisvės, kurios dažniausiai yra ginamos civilinėse bylose kaip subjektinės teisės, o atskirais atvejais – ir administracinėse bylose.

Kaip atskirą bylų grupę būtų galima išskirti laisvės atėmimo įstaigose esančių asmenų skundus, kuriuose remiamasi viešuoju interesu. Šiose bylose viešasis interesas dažniausiai argumentuojamas EŽTT nustatytais kriterijais. Paprastai tai yra bylos dėl neturtinės žalos atlyginimo arba labai konkrečių teisės aktų pažeidimų, užtikrinant įkalinimo įstaigose higienos normų laikymąsi, bausmės atlikimo sąlygas, kalinių gerovę. Pasisakydamas dėl viešojo intereso buvimo, LVAT šiose bylose cituoja EŽTT ir susiformavusią teismų praktiką bei tiria skundžiamų sąlygų atitikimą tikrovei ir teisės normų reikalavimams. Šiose bylose konstatuojama, kad pažeistos žmogaus teisės yra gintinos, nes žmogaus teisės yra Konstitucijoje įtvirtinta vertybė ir įstatymų saugomas viešasis interesas.

Pasitaiko atvejų, kai viešasis ir privatus interesas sutampa, „kitaip tariant, yra nemažai atvejų, kai asmens subjektinė teisė ar teisėtas interesas reikšmingas ir visuomenei ar jos daliai. Taigi, riba tarp viešojo ir privataus intereso yra labai sąlyginė: remiantis teisminiu viešojo intereso gynimu gali būti ginami ir privatūs interesai“[98], nes „viešasis ir privatus interesai koegzistuoja ir iš dalies sutampa“[99], tai yra, individo teisių gynimo atveju viešasis interesas konstatuojamas tada, kai ginama ne vien subjekto teisė, o ir siekiama apginti vertybę, kuri įtvirtinta Konstitucijoje, o būtent – žmogaus teises kaip abstraktų gėrį, kuris svarbus visai visuomenei. Taip pat viešuoju interesu net pavienio privataus asmens interesai laikomi tais atvejais, kai ginamos teisės asmens, priklausančio socialiai jautrioms visuomenės grupėms – neįgaliojo arba nepilnamečio, kad būtų tinkamai užtikrinti Konstitucijoje įtvirtinti jo interesai.

[98] „LAT nutartis, 2014 m. spalio 27 d., byla Nr. 3K-7-414/2014“; //https://eteismai.lt/byla/100856020440058/3K-7-414/2014

[99] „LAT nutartis, 2012 m. birželio 8 d., byla Nr. 3K-3-279/2012“; //https://eteismai.lt/byla/61060902652657/3K-3-279/2012

Šiuo atveju privatus interesas laikomas viešuoju dėl tos pačios priežasties: ginamas abstraktus gėris, moralinių motyvų padiktuota nuostata užtikrinti silpnesniojo teises, visų piliečių lygybės principą. Viešojo intereso gynimas nuosavybės teisių restitucijos bylose laikytinas viešojo ir privataus intereso sutaptimi, nes šiuo atveju viešasis interesas yra atlyginti socialinę neteisybę, ir šis viešasis interesas sutampa su privataus asmens interesu, kai privatus asmuo ne tik įgyja moralinę satisfakciją dėl įvykdyto teisingumo, bet dar ir laimi ekonominę naudą – atgauna turtą, kurio jis ar jo šeima buvo netekusi.

Taigi, viešuoju interesu tiesiogiai ginamų individo teisių beveik nėra, išskyrus sutapties atvejus ar siekiant užtikrinti bendruosius gėrius, įtvirtintus Konstitucijoje. Teismų akcentuojama, kad viešuoju interesu „nelaikytinas bet koks teisėtas asmens ar asmenų grupės interesas, jis turi atspindėti ir išreikšti pamatines visuomenės vertybes, kurias įtvirtina, saugo ir gina Lietuvos Respublikos Konstitucija.“[100] Ginant individo teises, viešuoju interesu laikomos tos bendrosios vertybės, kurias įtvirtina ir saugo Konstitucija, o ne konkretus privataus asmens interesas byloje.

LVAT pasisako, kad „individo autonominiai interesai ir viešasis interesas negali būti priešpriešinami, juos būtina derinti: tarp šių interesų turėtų būti užtikrinta teisinga pusiausvyra (LVAT 2009 m. spalio 8 d. sprendimas, bylos Nr. A_{822}-326/2009),“[101] tiek asmens teisės, tiek ir visuomenės interesai yra Konstitucijos saugomos vertybės, o formuodamas teismų praktiką LVAT vadovaujasi Teismų įstatymu ir vadovaujasi savo pačių sukurtomis teisės aiškinimo taisyklėmis, suformuluotomis analogiškose ar iš esmės panašiose bylose.“[102]

LVAT nagrinėtose bylose nėra gausu atvejų, kai pirmenybė atitenka individo interesams, tačiau manytina, kad tokia situacija susiklosčiusi dėl administracinių teismų bylų teismingumo: retesni yra tie atvejai, kai tenka ginti individo teises. Todėl svarbu pažymėti, kad LVAT praktikoje susidūrus keliems viešiesiems interesams yra objektyviai vertinami individo interesai, žmogaus teisės ir laisvės. Pavyzdžiui, byloje dėl atsisakymo išduoti nacionalinę vizą LVAT teisėjų kolegija pasisakė, kad nagrinėjamoje byloje „individo interesai ir viešasis interesas negali būti supriešinami, juos būtina tinkamai derinti, tai reiškia, kad tarp šių interesų turėtų būti užtikrinta teisinga pusiausvyra, vadovaujantis Konstitucinio Teismo, EŽTT ir Europos Sąjungos teisminių institucijų nustatytais kriterijais.“[103] Šioje byloje buvo skundžiamas atsisakymas išduoti nacionalinę vizą, Migracijos departamentui gavus Valstybės saugumo departamento

[100] „LVAT 2009 m. gegužės 29 d. nutartsi, bylos Nr. AS-63-294-2009“; //https://eteismai.lt/byla/276179072128907/AS-63-294-09
[101] „LVAT biuletenis, Nr. 18 (18), 2009“, (Vilnius, 2010), 318 // https://lvat.teismas.lt/data/public/uploads/2018/01/d2_lvat_biuletenis_18.pdf
[102]„ Lietuvos Respublikos Teismų įstatymas, 1994 m. gegužės 31 d. Nr.I-480“, 33 str. 4 d.; // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.522B3E415B52/asr
[103] „LVAT nutartis, 2015 m. vasario 26 d, bylos Nr. A-544-822/2015“; //https://eteismai.lt/byla/86188760430837/A-544-822/2015

neigiamo pobūdžio rekomendaciją. Pirmosios instancijos teismas turėjo spręsti klausimą, ar informacija, kuri laikytina įrodymu, buvo įslaptinta, o nustačius, kad buvo įslaptinta – ar tokia informacija gali būti pripažinta įrodymu administracinėje byloje. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad pagal vidaus administracinę teisę ir teismų praktiką faktiniai duomenys, sudarantys valstybės paslaptį, paprastai negali būti įrodymai administracinėje byloje, kol jie nebus išslaptinti. Teisėjų kolegija teigė, kad sprendimas apriboti užsieniečio judėjimo laisvę negali būti laikomas pagrįstu ir teisėtu ir nutartimi grąžino bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, kad būtų nustatytos reikšmingos bylos aplinkybės.

Dar viena ženkli administracinių teismų nagrinėjama bylų grupė, kuri susijusi su individo teisėmis, yra bylos, susiję su nuosavybės teisės gynimu. Nors nuosavybės teisė ir nėra laikoma prigimtine žmogaus teise, tačiau tai yra svarbi piliečių teisė, kuri įtvirtinta Konstitucijoje, o visuomenė ypač jautri nuosavybės teisės pažeidimams. Negalėtume teigti, kad sprendimai bylose dėl nuosavybės teisių yra vienareikšmiški. Bylų aplinkybės labai įvairios, todėl skirtingos ir teismo ginamos vertybės, suteikiant prioritetą vienam iš viešųjų interesų.

LVAT teisėjų kolegija 2017 m. lapkričio 8 d. nutartyje dėl restitucijos taikymo yra pasisakiusi, kad „*restitutio in integrum* principo taikymas, atkuriant tik pažeistą išimtinę valstybės teisę, nepaisant arba visiškai paneigiant sąžiningo naujo teisės įgijėjo teises ir teisėtus interesus, reikštų Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos saugomų teisių paneigimą“[104], todėl LVAT, kaip apeliacinės instancijos teismas, pasisako, kad teisingo atlyginimo už nuosavybę, tai yra, „kompensacijos klausimas šioje byloje neišspręstas“[105] ir kad „dėl kompensacijos dydžio nustatymo yra reikšminga Lietuvos Aukščiausiojo teismo formuojama teisės aiškinimo ir taikymo praktika, todėl ja būtina remtis ir šioje byloje“[106]. Kitu atveju buvo atmestas prokuroro skundas dėl viešojo intereso gynimo, kuriuo buvo skundžiama nacionalinė žemės tarnyba ir fiziniai asmenys dėl nuosavybės teisių atkūrimo, paveldėjimo teisės liudijimų pripažinimo negaliojančiais, teisės į nuosavybės atkūrimą perleidimo sutarties pripažinimo negaliojančia, dėl administracinių aktų panaikinimo, dovanojimo sutarties pripažinimo negaliojančia ir restitucijos taikymo. Teisėjų kolegija nustatė, kad buvo suteikti žemės sklypai, pagal įstatymą taikant restituciją ir grąžinant žemės ūkio paskirties žemės sklypus. Byloje sprendžiama problema labai įdomi tuo, kad ginant viešąjį interesą ir siekiant pripažinti negaliojančiais eilę teisės aktų prokuroras teisingai nurodė, kad sklypai negalėjo pereiti trečiųjų asmenų nuosavybėn, nes nuosavybės teisės buvo atkurtos neteisėtai. Tačiau šiuo atveju nebuvo tenkinamas prokuroro

[104] „LVAT nutartis, 2017 m. lapkričio 8 d., bylos Nr. A-793-415/2017“; //https://eteismai.lt/byla/200700139187538/A-793-415/2017
[105] LVAT biuletenis . Supra note 101, 17
[106] Ibid., 18

skundas ginant viešąjį interesą, nes byloje buvo remiamasi EŽTT praktika ir pripažinta, kad „nesant byloje duomenų, liudijančių apie asmenų, kuriems buvo atkurtos nuosavybės teisės, nesąžiningumą ir tai, kad teisinis reguliavimas, skirtas nuosavybės teisių atkūrimo procedūroms, ir jo taikymas yra sudėtingas bei tai, kad ginčo nuosavybe naudotasi ilgą laiką (apie 15 metų), pripažintina, kad atsakovai, nepaisant to, kad pagal nagrinėjamomis aplinkybėmis taikytiną teisinį reguliavimą nustatyta, jog jie neturėjo teisės įgyti ginčo nuosavybę, buvo įgiję teisėtą lūkestį netrukdomai ja naudotis ir jų teisės saugomos taikant Konvencijos[107] pirmojo protokolo 1 straipsnio nuostatas.“[108] Taigi, ši byla yra išskirtinė tuo, kad ne visada ginamas viešasis interesas, prioritetas gali būti teikiamas ir nuosavybės teisių bei teisėtų lūkesčių užtikrinimui, tai yra, svarbesnėmis pripažįstamos individo teisės, o ne viešasis interesas. Taip pat šioje byloje cituojama kita LVAT nutartis, kurioje pasisakoma, kad „atkuriant nuosavybės teises į žemę visuomenė suinteresuota teisėtu, skaidriu nuosavybės teisių į nekilnojamąjį turtą atkūrimo procesu.“[109] Nors čia ir nevartojama viešojo intereso sąvoka, tačiau visuomenės suinteresuotumas šioje byloje laikytinas būtent viešuoju interesu.

LVAT byloje „spręsdama dėl pareiškėjo individualių teisių į tam tikros žemės neatlygintiną gavimą <...> kolegija pažymi, kad nuosavybės teisių į neteisėtai nusavintą (nacionalizuotą) žemę atkūrimas yra viešasis interesas.“[110] Čia, mums nagrinėjant viešojo intereso sampratą, pasisakymas svarbus tiek, kiek jis atskleidžia dar vieną viešojo intereso sampratos aspektą: sąžiningo įgijėjo, tai yra, vieno konkretaus asmens, nuosavybės teisė yra įstatymų saugomas ir gintinas viešasis interesas, kuris negali būti atmestas kaip nesvarbus, sprendžiant kelių viešųjų interesų prioriteto problemą.

Taigi, viešasis interesas ir privatus interesas atskirais atvejais gali sutapti, kartais atskiro individo interesas gali būti laikomas ir viešuoju interesu, kaip atkuriant nuosavybės teises ir užtikrinant socialinį teisingumą, kartais viešojo intereso labui yra ribojami privatūs interesai, tačiau niekada individo interesai negali būti supriešinami su viešaisiais interesais, nes tiek viešasis interesas, tiek individo teisės ir laisvės yra Konstitucijoje įtvirtintos ir saugotinos vertybės, todėl iškilus jų konfliktui būtinas protingas derinimas. Apžvelgus administracinių teismų praktiką tampa akivaizdu, kad individo pažeistos teisės kiekvienu konkrečiu atveju laikomos privačiu interesu, kuris gali būti apgintas kaip viešasis interesas tik esant sąlygai, kad ginama pažeista žmogaus teisė kaip Konstitucijoje įtvirtinta vertybė, bendrasis gėris, svarbus

[107] Byloje neįvardyta, tačiau iš kontekso darome išvadą, kad minima Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, kadangi ja remiantis esame radę ir kitose bylose.
[108] „LVAT nutartis, 2018 m. balandžio 4 d., bylos Nr. eA-25-415/2018“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d074aef03f3311e8beb59fa4fa6c44e7
[109] „ LVAT nutartis A858-1360/2014“; cituojama, Supra note 108
[110] „LVAT nutartis, 2015 m. birželio 10 d., bylos Nr. A-882-143/2015“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.FC7091231E8B; žiūrėta 2019-02-26

visai visuomenei, ir šios vertybės gynimas tokiu atveju išreiškia mūsų visuomenės pilietinę brandą, individo vertės suvokimą.

Didžiąją mūsų apžvelgtų bylų dalį sudaro tos bylos, kuriose ginamas viešasis interesas vertinamas kaip svarbiausias iš visuomenei reikšmingų gėrių. Visos visuomenės ar jos dalies intereso, kaip viešojo intereso, gynimas visada turi savo turininguosius kriterijus, kurie ir nulemia viešojo intereso, kaipo tokio, konstatavimą. Teismas viešuoju laiko ne bet kurį visuomenės interesą, o tik tokį, kuris apibrėžiamas dviem pagrindiniais bruožais:

1) tai turi būti svarbu ir (ar) reikalinga visai visuomenei arba jos daliai;
2) viešasis interesas yra Konstitucijos saugoma vertybė.

Tačiau, pasirinkus vien tokius kriterijus viešajam interesui apibrėžti, susidursime su didžiule problema: viskas aplink mus, net oras, kuriuo kvėpuojam, yra viešasis interesas, nes, pirma, jis yra mums reikalingas ir svarbus, o antra – užtikrina mūsų gyvybę ir sveikatą, taigi, Konstitucijoje įtvirtintas saugomas vertybes.

Kadangi visa tai, ką saugo ir gina Lietuvos Konstitucija[111], patenka į viešojo intereso sferą, tai turim labai platų ginamų vertybių spektrą: valstybė, tautos suverenitetas, nepriklausomybė, teritorijos vientisumas, konstitucinė santvarka, demokratija, įstatymas, valstybinė valdžia, rinkimų teisė, teritorija, valstybės sienos, pilietybė, kalba, vėliava, herbas, himnas, sostinė, žmogaus teisės ir laisvės, gyvybė, laisvė, orumas, privatus gyvenimas, nuosavybė, būstas, įsitikinimai, lygybė prieš įstatymą, teisinga bausmė, peticijų, asociacijų, susirinkimų laisvė, mokslas, tyrinėjimai, aukštųjų mokyklų autonomija, kultūra, istorijos, meno, kultūros paminklai, religijų pripažinimas, cenzūros draudimas, šalies ūkis, žemė, vidaus vandenys, miškai, parkai, keliai, istorijos, archeologijos, kultūros objektai, verslas, darbas, saugios darbo sąlygos, teisingas apmokėjimas už darbą, socialinė apsauga nedarbo atveju, teisė į poilsį ir laisvalaikį, apmokamos kasmetinės atostogos, įstatymu apibrėžta darbo laiko trukmė, profsąjungos, streikai, sveikata, pagalba susirgus, natūralios gamtinės aplinkos, augalijos ir gyvūnijos apsauga, Seimas, Vyriausybė, Prezidentas, jų darbo tvarka, kompetencijos, Seimo kontrolė, pareigūnų skyrimas, Seimo statutas, Teismai ir teisėjai, savivalda, valstybės biudžetas, valstybės kontrolė, užsienio politika, valstybės gynimas – tiek išvardytų vertybių radome Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Natūralu, kad maždaug tiek galėtų būti viešojo intereso sampratų, kurios išreikštų pačius svarbiausius, konstituciškai įtvirtintus žmogaus ir visuomenės interesus.

Tad, be jokios abejonės, į viešojo intereso sampratos sferą patenka ir sveikatos apsauga. LVAT pasisako, kad „Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad žmogaus ir

[111] „Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992 m. spalio 25 d.“ žiūrėta 2019 vasario 28 d.// https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA;

visuomenės sveikata yra viena svarbiausių visuomenės vertybių (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2002 m. liepos 11 d., 2005 m rugsėjo 29 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai), žmonių sveikatos apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, rūpinimasis žmonių sveikata – valstybės funkcija (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. rugsėjo 29 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai)[112]. Čia kaip susijusį norėtųsi paminėti vieną sprendimą, kai, remiantis LVAT 2013 m. spalio 1 d. nutartimi administracinėje byloje A[143]-12014/2013, „atsižvelgiant į tai, kad tabako gaminių reklamos draudimas TKĮ[113] nustatytas imperatyvo būdu, šio TKĮ pagrindinį tikslą, nurodytą jo 1 straipsnio 2 dalyje, visi dviprasmiškumai ir neaiškumai, vertinant konkrečios faktinės situacijos aplinkybes, turi būti traktuojami viešojo intereso uždrausti tabako gaminių reklamą naudai“[114]. Taigi, šiuo atveju kaip atskiras viešasis interesas yra įvardytas tabako gaminių reklamos uždraudimas.

Greta tikslinga būtų paminėti ir Lietuvos Respublikos Alkoholio kontrolės įstatymą, kuriame nėra įvardytas nei viešasis interesas, nei jo apsauga, ir tik LVAT konstatuoja viešojo intereso gynimą, savivaldybėms ribojant laiką, kuriuo leidžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais: „Alkoholio kontrolės įstatyme įtvirtintų sąlygų visetas – prekybos alkoholiniais gėrimais vietos pobūdis, gyventojų, bendrijų, bendruomenių ar jų atstovų, visuomeninių organizacijų ar kitų institucijų raštu pareikšta nuomonė, policijos komisariatų pasiūlymai – reiškia būtent viešojo intereso, visuomenės apsaugą nuo galimų neigiamų prekybos alkoholiu ir jo vartojimo padarinių. Savo paskirtimi tai – priemonė atkurti (nustatyti) tinkamą visuomenės ir verslo interesų pusiausvyrą. AKĮ [115] 18 straipsnio 9 dalyje numatytomis sąlygomis suteikiant savivaldos institucijai teisę riboti laiką, kuriuo leidžiama prekiauti alkoholiniais gėrimais, sudaroma galimybė apginti viešąjį interesą, pašalinti jo pažeidimus, kai išduodant licenciją verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais lieka neįvertintos reikšmingos aplinkybės, vėliau nulėmusios visuomenės interesų pažeidimą (žr. pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. gruodžio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A662-2144/2014; 2015 m. liepos 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A1698-624/2015).“[116] Kaip matome, LVAT remiasi dar dviem sprendimais panašiose bylose.

LVAT yra pasisakyta ir dėl gyventojų saugumo: nukentėjus Senųjų Trakų kaimo gyventojams, bylos A-111-261/2015 išvadoje konstatuota, kad „viešasis interesas yra užtikrinti,

---

[112] „LVAT sprendimas, 2015 m. gruodžio 15 d., bylos Nr. I-7-552/2015“; //https://eteismai.lt/byla/191716579700872/I-7-552/2015; žiūrėta 2019-02-27

[113] Byloje naudojama santrumpa reiškia Tabako kontrolės įstatymą

[114] „LVAT nutartis, 2015 m. gruodžio 15 d., bylos Nr. EA-1117-822/2015“; //https://eteismai.lt/byla/78956097395184/eA-1117-822/2015

[115] Byloje naudojama santrumpa reiškia Alkoholio kontrolės įstatymą

[116] „LVAT nutartis, 2015 m. lapkričio 16 d., bylos Nr. A-1771-525/2015“; //https://eteismai.lt/byla/222014243431087/A-1771-525/2015

kad rajono gyventojai būtų saugūs.“[117] (Byloje buvo skundžiamas Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas dėl tarnybinės nuobaudos skyrimo panaikinimo). Remdamiesi šia nutartimi, galime apibendrinti šioje byloje taikomą viešojo intereso sampratą: viešasis interesas yra užtikrinti gyventojų saugumą.

Pratęsiant saugumo temą, paminėtinas dar vienas aspektas. Byloje dėl pareigūno vardo pažeminimo LVAT teisėjų kolegija konstatuoja, kad „saugaus eismo automobilių keliais užtikrinimas yra valstybės ir visuomenės viešasis interesas, todėl valstybė ir visuomenė turi teisėtų lūkesčių, jog eismas keliuose bus saugus“[118]. Čia LVAT dar ir pabrėžia teisėtų lūkesčių buvimą: jei įstatymu užtikrinamas viešasis interesas, valstybė ir visuomenė gali turėti teisėtų lūkesčių dėl to, kad šis interesas bus apsaugotas.

Dėl prioriteto suteikimo esant viešųjų interesų konfliktui, kai reikia ginti dalies ar visos visuomenės interesus, pasisakoma visuomenei svarbių interesų naudai: išplėstinė teisėjų kolegija byloje Nr. A[143]-2834/2013 konstatavo, kad „įstatymu siektas tikslas skatinti atsinaujinančių išteklių naudojimą negali būti suvokiamas kaip išskirtinis, visais atvejais nusveriantis kitus viešuosius interesus, *inter alia* vartotojų teisių apsaugą ir jų lūkesčius, socialinio teisingumo imperatyvą, darnią visuomenės ir verslo plėtrą.“[119]

LVAT praktikoje yra pasisakyta, kad „viešasis interesas – užtikrinti sąžiningą, atvirą ir efektyvų finansinių priemonių rinkų veikimą ir investuotojų interesų apsaugą“[120].

Byloje dėl viešųjų pirkimų pasisakoma, kad viešasis interesas yra laikantis lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų, vadovaujantis viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimais „sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti <...> reikalingų prekių, paslaugų ir darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas.“[121] Taigi, čia ginamas visuomenės interesas taupiai naudoti turimus išteklius laikytinas viešuoju interesu.

Kiekvienu iš čia išvardytų atvejų pristatomas vis naujas viešojo intereso sampratos variantas, kuriam apibrėžti pasitelkiami jau įvardyti pagrindiniai svarbos visai visuomenei ir konstitucinės vertybės kriterijai, o taip pat – Konstitucinio Teismo nutarimai, aiškinantys konstitucines teises, bei bendrieji teisės principai. Kai kuriose bylose viešasis interesas paminimas visai siaurai, tik įvardijama, kad konkreti ginama vertybė yra viešasis interesas, nes

---

[117] „ LVAT nutartis, bylos Nr. A-111-261/2015“; //https://eteismai.lt/byla/161126633392273/A-111-261/2015

[118] „LVAT nutartis, 2015 m. rugsėjo 9 d., Nr. A-2878-662/2015“; https://eteismai.lt/byla/70814259973481/A-2878-662/2015

[119] „LVAT nutartis, 2013 m. gruodžio 23 d., Nr. A143-2834/2013“; //http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=615c959f-c9f7-47b8-8c35-650cef545b638

[120] „LVAT nutartis, 2015 m. birželio 17 d., bylos Nr. eAS-953-261/2015“; //https://eteismai.lt/byla/100884390452809/eAS-953-261/2015

[121] „LVAT nutartis, 2015 m. spalio 7 d., bylos Nr. A-1095-492/2015“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0c372e00735711e5906bc3a96c765ff4

svarbi visuomenei arba jos daliai ir yra įtvirtinta Konstitucijoje. Dažniausiai tai yra bylos, kuriose nagrinėjimo dalykas yra ne tiesiogiai viešojo intereso gynimas, o kitos byloje svarbios aplinkybės, pavyzdžiui, grąžinimas į tarnybą, nuobaudos taikymo panaikinimas, teisės akto taikymo būtinumas. Tokių bylų iniciatoriai paprastai yra fiziniai asmenys, skundžiantys valstybės institucijų veiksmus[122]. Tokio pobūdžio bylų yra labai nedaug. Kitas atvejis, kai viešasis interesas tik siaurai paminimas, yra bylos, kuriose viešojo intereso buvimas motyvuojamas racionalumo argumentais, kaip, pavyzdžiui, mokesčių surinkimas yra viešasis interesas, „nes taip yra gaunama lėšų visos visuomenės poreikiams tenkinti“[123], arba „visuomenės sveikata ir saugumas yra viešasis interesas, valstybės siekis – užtikrinti visos visuomenės teisę į saugią aplinką. Todėl savivaldybės turi pareigą vykdyti šią funkciją veiksmingai. Šios funkcijos vykdymas nagrinėjamu atveju įgyvendinamas apribojus prekybą alkoholiu atitinkamomis valandomis nakties metu.“[124] Šiose ir į jas panašiose bylose viešojo intereso buvimas pakankamai aiškus, šalims nekyla jo ginčytinumo klausimas, spręstini yra ne viešojo intereso pažeidimo, o per viešąjį interesą išreikštų kitų vertybių saugumo ar įgyvendinimo klausimai.

Dalį administracinių bylų, kuriose ginamas viešasis interesas, sudaro tam tikra specifinė grupė - bylų dėl nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo, kai konstatuojami keli viešieji interesai, ir teismo misija – išlaikyti šių interesų pusiausvyrą. Šiose bylose, iš vienos pusės, svarbu atkurti pažeistas savininkų teises ir išsaugoti socialinį teisingumą, o iš kitos pusės – išsaugoti visos visuomenės interesus, ypač, kai tai liečia teisę naudotis parkais, vandens telkiniais, muziejais ir panašiai. Tokio pobūdžio bylose pasisakydamas LVAT dažniausiai remiasi Konstitucinio Teismo priimtais nutarimais, todėl pacituosime tik keletą pasisakymų, kurie galėtų būti naudojami kaip apibendrinimai daugeliui tokio pobūdžio bylų. Pavyzdžiui, LVAT administracinėje byloje Nr. A-1975-492/2015 pasisako, kad „Konstitucinis Teismas savo priimtuose nutarimuose taip pat ne vieną kartą yra pabrėžęs, jog nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo procese turi būti siekiama pusiausvyros tarp asmenų, kuriems atkuriamos nuosavybės teisės, ir visos visuomenės interesų (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 4 d. nutarimas, 2005 m. rugpjūčio 23 d. nutarimas, 2007 m. liepos 5 d. nutarimas, 2007 m. rugsėjo 6 d. nutarimas, 2010 m. gruodžio 22 d. nutarimas). Reguliuodamas nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimą, įstatymų leidėjas turi atsižvelgti tiek į konstitucinius nuosavybės apsaugos principus, tiek į tai, kad atkuriant nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą būtina apsaugoti ir kitas Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, *inter alia* atviros, darnios,

[122] Šiame darbe cituojamos bylos, supra note 117, 118
[123] „LVAT nutartis, 2015 m. gegužės 8 d., bylos Nr. A-77-575/2015“; // https://eteismai.lt/byla/5760350104308/A-77-575/2015
[124] „LVAT nutartis, 2018 m. spalio 9 d., bylos Nr. AS-667-1062/2018“; https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b64bfc50d87011e8a1baff673bb7216a

teisingos pilietinės visuomenės siekį, užtikrinti, kad atkuriant vienų asmenų – savininkų nuosavybės teises nebūtų pažeistos kitų asmenų teisės ir teisėti interesai, visos visuomenės interesai (2010 m. gruodžio 22 d. nutarimas).“[125] Taigi, šiuo atveju svarbu ne tik užtikrinti konkretaus žmogaus pažeistą teisę ir teisės į nuosavybę užtikrinimą kaip viešąjį interesą, bet ir apginti kaip viešąjį interesą visos visuomenės teisę naudotis gamtos ar kultūros teikiamais gėriais. Taigi, apibendrinant šiuos pasisakymus, viešasis interesas yra apginti privataus žmogaus teisę į turėtą nuosavybę, o taip pat viešasis interesas yra užtikrinti visos visuomenės interesus į tuos gamtos ir visos visuomenės turtus, kuriuos Konstitucinis Teismas įvardija kaip visuotinę reikšmę turinčias nacionalines vertybes, kuriomis naudotis ir turėti prieinamas savo tikslams siekia visuomenė. Tad tokio pobūdžio bylose teismai sprendžia kelių viešųjų interesų konfliktą, motyvuotai vertindami, kuris interesas yra svarbesnis ir stengiasi išsaugoti interesų pusiausvyrą.

Būtent visos visuomenės interesus stengtasi apsaugoti byloje, kurioje Architektų rūmai kreipėsi į administracinį teismą dėl konkretaus norminio administracinio teisės akto teisėtumo. Šioje byloje Architektų rūmai ginčijo teritorijos užstatymo reglamentus. Nors Vilniaus apygardos administracinis teismas savo nutartimi sprendė, kad tai nepatenka į Architektūros įstatyme apibrėžtas viešojo intereso ribas ir todėl architektų rūmai negali šiuo atveju ginti viešojo intereso, LVAT panaikino šią nutartį ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo,[126] pripažindami, kad teritorijų planavimas yra viešasis interesas, kurį ginti gali Architektų rūmai. Taip pat yra ginamas viešasis interesas bylose dėl kultūros paveldo statinių vertingųjų savybių naikinimo.

Viešojo intereso gynimo bylose nėra sprendžiama besąlygiškai, tik bet kokiomis priemonėmis siekiant užtikrinti viešąjį interesą. Pavyzdžiui, statybos leidimo stabdymo byloje, kurioje Valstybinė teritorijų planavimo inspekcija prašė panaikinti Marijampolės savivaldybės administracijos išduotą leidimą bei taikyti reikalavimo užtikrinimo priemonę – šio leidimo galiojimo stabdymą, nes nebuvo užtikrintos ribos iki gyvenamųjų pastatų langų ir vaikų lopšelio – darželio ribų prašymas buvo atmestas, „nepateikus pagrįstų įrodymų, kad gali būti padaryta žala ir pažymėta, kad šiuo nutarimu neužkertamas kelias pakartotinai kreiptis pareiškėjui bet kurioje proceso stadijoje pateikti teismui naują (motyvuotą ir pagrįstą įrodymais) prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo (ABTĮ 70 straipsnio 1 dalis)“[127]

Tačiau LVAT nagrinėtose bylose dažnai pažymima, kad viešasis interesas turi viršenybę virš privačios nuosavybės, ypač tais atvejais, kai atsiranda servituto poreikis: „servitutai gali būti

[125] „LVAT nutartis, 2015 m. gruodžio 21 d., bylos Nr. A-1975-492/2015“; //https://eteismai.lt/byla/70329826039687/A-1975-492/2015
[126] „LVAT nutartis, 2018 m. balandžio 26 d., bylos Nr. eAS-297-822/2018“; //https://eteismai.lt/byla/221294400615879/eAS-297-822/2018
[127] „LVAT nutartis, 2018 m. spalio 9 d., bylos Nr. eAS-672-1062/2018“; // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6f0777d0d86f11e8a1baff673bb7216a

nustatomi tais atvejais, kai jie reikalingi viešajam interesui, numatytam įstatyme, tenkinti. Atvejai, kai servitutai gali būti nustatomi privačios žemės sklypams, negavus tos žemės savininkų sutikimo, nurodyti Žemės įstatymo 23 straipsnio 2 dalies 3 ir 4 punktuose. Jie pagrįsti socialine nuosavybės funkcija ir viešojo intereso viršenybės virš privačios nuosavybės principu, įtvirtintais Lietuvos Respublikos Konstitucijoje. Nagrinėjamu atveju toks viešasis interesas yra įtvirtintas SGD terminalo įstatymo preambulėje ir 3 straipsnio 2-3 dalyse bei pripažintas įsiteisėjusiais teismų sprendimais.“[128]

Kitoje LVAT byloje teisėjų kolegija pabrėžia, kad „pagal Konstituciją nuosavybės teisė nėra absoliuti ir tuo atžvilgiu, jog ji gali būti įstatymų apribojama dėl nuosavybės objekto pobūdžio <...> arba dėl visuomenei būtino ir konstituciškai pagrįsto poreikio“[129] ir remiasi Konstitucinio Teismo jurisprudencija ir ankstyvesne teismų praktika. Šioje byloje dėl servituto yra pasisakoma tada, kai servitutas „reikalingas viešiesiems interesams tenkinti – tinkamam trečiųjų asmenų patekimui prie viešo paplūdimio bei valstybės sienos apsaugos užtikrinimui“[130].

LVAT savo nutartyse remiasi Konstitucinio Teismo nutarimais, ir tai, mūsų manymu, yra teisingas kelias, kadangi viešasis interesas yra ne bet kokios visuomenei svarbios teisinės vertybės, o būtent tos, kurias gina ir saugo Lietuvos Respublikos Konstitucija. Be to, tokiu būdu, net pasisakant apie viešojo intereso buvimą konkrečioje byloje *ad hoc*, nesukuriami nauji viešojo intereso apibrėžimai, o konkrečiai įvardijamos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos vertybės.

Nors viešojo intereso užtikrinimas teismų praktikoje pripažįstamas valstybės paskirtimi ir tai mums leidžia tikėtis, kad valstybės interesai turi sutapti su visuomenės interesais, tačiau praktikoje vis tiktai tam tikriems visuomenės interesams apginti tenka vadovautis *Bonus pater familias* principu ir išskirti kai kuriuos visuomenės interesus kaip svarbiausius, įvardijant juos valstybės interesais, nes jie svarbūs ne tik visiems visuomenės nariams, bet ir įvairiais aspektais valstybingumo užtikrinimui. Tokiais laikytini valstybės saugumo ir socialinio saugumo specialaus administracinio režimo taikymo, licencijuojamos veiklos, mokesčių surinkimo, ekonominio stabilumo ir kai kurie kiti klausimai.

Plačiąja prasme viešasis interesas ir suprantamas kaip tai, kas reikšminga ir svarbu visai visuomenei ir yra Konstitucijos saugoma vertybė. Visuomenei ir atskiriems jos individams svarbu ne pats viešojo intereso egzistavimas, o tai, kaip jis veikia visos visuomenės ir kiekvieno jos nario atskirai teises ir pareigas, kiek apriboja jų asmenines teises ir suteikia galimybes

---

[128] „LVAT nutartis, 2014 m. gruodžio 11 d., bylos Nr. A-261-2801-14“; Šioje byloje remiamasi ankstesne teismų praktika ir nurodoma LVAT nutartis 2012 m. sausio 23 d., bylos Nr. A[492]-367/2012 //https://eteismai.lt/byla/65237412681657/A-261-2801-14;.

[129] „LVAT nutartis, 2015 m. spalio 19 d., bylos Nr. A-1005-552/2015“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0c6e73a07f2911e5b7eba10a9b5a9c5f

[130] Ibid.

naudotis vienokiais ar kitokiais visuomenei skirtais gėriais. Kai viešajam interesui, kuris yra visos visuomenės interesas, suteikiama itin didelė svarba arba jis įvardijamas kaip valstybės interesas, tai paprastai suponuoja jo prioritetą prieš kitus viešuosius interesus, be abejo, šioje situacijoje nepažeidžiant kitų įstatymo saugomų asmenų interesų. Šiuo atveju viešojo intereso institutu ginamų vertybių grupė atitinka visus bendruosius požymius, tačiau turi vieną išskirtinumą: tada, kai yra dviejų ar kelių viešųjų interesų konfliktas, šiai grupei priskirtinos vertybės laikomos svarbesnėmis, svaresnėmis. To priežastis tarsi kelių visuomenės interesų susitelkimas, gynimas vienu metu ne tik svarbios visuomenei konkrečios vertybės, bet dar ir kitos, iš situacijos išplaukiančios svarbesne laikytinos konstitucinės vertybės (pavyzdžiui, surenkant mokesčius – biudžeto užtikrinimas, o per jį ir svarbių valstybės funkcijų vykdymo apsauga, ir panašiai).

Pavyzdžiui, mokestinių ginčų bylose laikomasi pozicijos, kad „mokesčių mokėtojas turi konstitucinę pareigą sąžiningai mokėti mokesčius, mokesčių surinkimas yra susijęs su viešojo intereso apsauga, nes taip yra gaunama lėšų visos visuomenės poreikiams tenkinti. Pareiga mokėti mokesčius yra objektyviai egzistuojanti, apmokestinimo pagrindu yra tam tikros objektyviai egzistuojančios aplinkybės, susijusios su konkretaus mokėtojo veikla (kurią įstatymų leidėjas pripažįsta apmokestinama), ar tam tikrų veiksmų, susijusių su apmokestinimo objekto atsiradimu, atlikimas“[131]. Iš mūsų peržiūrėtų mokestinių ginčų bylų LVAT dažniausiai laikosi pozicijos, kad turi būti apgintas valstybės interesas surinkti mokesčius, tačiau daroma išimtis tada, kai konstatuojamas mokesčių administratoriaus netinkamas teisės taikymas, ir tokiais atvejais ginamas privataus, dažniausiai juridinio, asmens interesas.

Administracinėse bylose, kai dėl valstybės taupymo priemonių įgyvendinimo kyla privačių asmenų teisėtų interesų ir viešojo intereso suderinimo klausimas, LVAT laikosi pozicijos, kad „recesijai įveikti naudojamos priemonės, socialinis teisingumas bei ekonominė gerovė yra teisėtas viešasis interesas“[132], ir grindžia savo poziciją EŽTT sprendimais[133], tame tarpe – konstatavimu, kad „nenustačius esminių teisių ribojimų ekonominio sunkmečio metu pirmenybė gali būti teikiama viešajam interesui“[134].

Taip pat LVAT teisėjų kolegija pasisako, kad viešuoju interesu laikytinas Muitinės departamento vadovo funkcijų vykdymas personalo valdymo ir tarnybinės drausmės užtikrinimo

---

[131] Supra note 123

[132] „LVAT nutartis, 2015 m. kovo 10 d., bylos Nr. A-1402-520/2015“; https://eteismai.lt/byla/85185569078972/A-1402-520/2015

[133] „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2001 m. birželio 7 d. sprendimas dėl priimtinumo byloje *Leinonen* prieš Suomiją, pareiškimo Nr. 3898/96; 2011 m. gruodžio 13 d. sprendimas *Lakicevič* ir kiti prieš Juodkalniją ir Serbiją, pareiškimų Nr. 27458/06, 37205/06, 37207/06, 33604/07“, 62-63 p., cituojama iš LVAT nutarties, supra note 131

[134] „LVAT nutartis, 2015 m. kovo 10 d., bylos Nr. A-1402-520/2015“; https://eteismai.lt/byla/85185569078972/A-1402-520/2015

srityje, tuo užtikrinant efektyvią muitinės veiklą.[135] Taip pat LVAT yra ir plačiai apibendrinant pasisakyta, kad įstatymų (konkrečiu atveju – Konkurencijos įstatymo) tikslas – apsaugoti ir viešąjį interesą.[136] Tačiau norime pastebėti, kad LVAT praktikoje nesiekiama kiekvienoje byloje suformuluoti išsamų paaiškinimą, kas yra viešasis interesas, o tik pasiremiant teisės šaltiniais argumentuotai konstatuojama, ar viešasis interesas šiuo, konkrečiu atveju, nagrinėjamoje byloje, yra ir kuo būtent jis pasireiškia. Būtent tokia prievolė yra įstatymu reglamentuota ir generalinio prokuroro įsakymu patvirtintomis metodinėmis rekomendacijomis detalizuota prokurorui, kuris, gavęs informacijos apie pažeistą viešąjį interesą, turi nustatyti viešojo intereso buvimą ir inicijuoti argumentuotą viešojo intereso gynimą. Kaip pavyzdį pateiksime vieną iš LVAT nutarčių, kurioje akcentuojama, kad, „spręsdamas, ar yra pagrindas kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo, prokuroras turi vertinti kelių rūšių aplinkybes: 1) ar ginčas kilo iš teisinių santykių, kuriuose egzistuoja viešojo intereso požymiai; 2) ar tuose teisiniuose santykiuose buvo pažeistos teisės normos; 3) ar teisės normų pažeidimas yra tokio pobūdžio (pažeidimo svarumas), kad juo kartu pažeistas ir viešasis interesas. Bet kokiu atveju prokuroras turi pareigą vertinti, ar paduoti pareiškimą dėl viešojo intereso gynimo, net jei egzistuoja visos trys nurodytos sąlygos (pvz., ar egzistuoja konkuruojantis viešasis interesas, kuris būtų pažeistas pateikiant pareiškimą (prašymą), ar nėra svarbiau užtikrinti teisinių santykių stabilumą nei galbūt pažeisto viešojo intereso gynimą, ar gauta nauda bus proporcinga bylinėjimosi kaštams, kokie bus realūs pareiškimo (prašymo) patenkinimo padariniai, ir pan.)“[137] - taigi, vien viešojo intereso buvimo nepakanka, kad jis būtų ginamas, ir šis argumentas yra itin svarbus, siekiant apibrėžti viešojo intereso sampratą. Galbūt tai reiškia, kad nėra taip svarbu kiekvienam valstybės ar savivaldybės tarnautojui išmanyti ir taikyti griežtai apibrėžtus viešojo intereso kriterijus? Manome, kad vis tiktai žinoti ir suvokti viešąjį interesą svarbu kiekvienam, taikančiam teisę – juk tik nedidelis procentas valstybės tarnautojų sukuriamų ar taikomų teisės aktų pasiekia prokuratūrą, o juo labiau - teismą, kuris konstatuoja viešojo intereso buvimą ir sprendžia viešojo intereso gynimo klausimą. Juk jei viešasis interesas nebus pažeistas, tai neatsiras ir būtinybė jį ginti.

Prokuratūros skelbiamose metinėse veiklos ataskaitose, kuriose atskiru skyriumi kaip viena iš prokuratūros veiklos sričių pristatomas viešojo intereso gynimas,[138] pažymima, kad nuo 2012 m. „įsigaliojus Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio naujai redakcijai ir pakitus viešojo intereso gynimo modeliui (viešasis interesas atskirose visuomeninių teisinių santykių srityse

[135] „LVAT nutartis, 2015 m. gegužės 25 d., bylos Nr. A-1892-552/2015“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5B915B4D9D7E

[136] „LVAT nutartis A^3-355/2003, 2003 m. balandžio 1 d“., cituojama nutartis rasta LVAT byloje 2014 m. birželio 18 d., bylos Nr. AS-858-482-14, //https://eteismai.lt/byla/252026477980888/AS-858-482-14

[137] „LVAT nutartis, 2018 m. liepos 17 d., bylos Nr. eAS-473-520/2018“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d0f907301c0b11e9875cdc20105dd260 .

[138] „Prokuratūros veiklos ataskaitos“. Nagrinėtos 2014 – 2018 m. ataskaitos. //https://www.prokuraturos.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai-ataskaitos/ataskaitos/138 c

pirmiausia yra ginamas atitinkamų kompetentingų viešojo administravimo institucijų, ir tik tuo atveju, kai šios institucijos neatlieka jų kompetencijai priskirtų funkcijų ar nėra tokios kompetentingos institucijos, viešojo intereso gynimo priemones taiko prokuroras) bei 2012 m. gegužės mėn. įvykdžius prokuratūros pertvarką ir viešojo intereso gynimo funkcijos vykdymą sukoncentravus apygardų prokuratūrų specializuotuose skyriuose, apylinkių prokurorams nevykdant viešojo intereso gynimo funkcijos, 2012-2013 metais, lyginant su ankstesniais metais, buvo stebimas gautų pareiškimų dėl viešojo intereso gynimo ir teismams pateiktų dokumentų skaičiaus mažėjimas“. [139]

Manytina, kad mažėjimas buvo užfiksuotas ne tik dėl viešojo intereso gynimo modelio pasikeitimo, bet ir dėl to, kad iki 2012 m. jau buvo paruoštas LVAT apibendrinimas, išsamiai aprašantis 2004-2009 metų teismų praktiką, viešasis interesas buvo aptariamas vykusiose mokslinėse konferencijose, nagrinėjamas mokslo darbuose. Teisėje susiformavo ir įsitvirtino viešojo intereso samprata. Čia tiktų prisiminti Konstitucinio Teismo įvardytą viešojo intereso dinamiškumą ir paminėti, kad procesas nesibaigia, viešojo intereso sampratos kokybinis turinys vis dar plečiamas, jos kriterijai nustatinėjami, tačiau pakankamai daug jau turime žinių, ir, kas labai svarbu, susiformavusią teismų praktiką. Tikėtina, kad būtent teismų praktikos susiformavimas buvo vienas iš svarbiausių rodiklių, dėl ko sumažėjo pareiškėjų iniciatyva ginčyti teismų sprendimus naudojantis viešojo intereso gynimo institutu.

2016 m. ataskaitoje[140] pažymėta, kad dažniausiai atsisakoma taikyti viešojo intereso gynimo priemones konstatavus, kad pareiškėjai siekia apginti privačius interesus viešojo intereso gynimo instituto pagalba.

Išnagrinėjus 2014 – 2018 metų Prokuratūros veiklos ataskaitų [141] duomenis pastebėta, kad teismuose išnagrinėtų bylų dėl viešojo intereso rezultatai per penkerius metus labai panašūs ir svyruoja tik nežymiai (žr. 1 lentelę).

Tikėtina, kad ilgametė viešojo intereso atpažinimo praktika ir prokuratūroje sukurti specializuoti viešojo intereso gynimo skyriai, o taip pat numatytos prokurorams prievolės argumentuotai išdėstyti ne tik viešojo intereso atpažinimo kriterijus, bet ir įvardyti, kokias teisines pasekmes turės viešojo intereso apgynimas teisme, vis tiktai įtakoja turimos situacijos stabilumą.

Nors Prokuratūros veiklos ataskaitose ir pažymima, kad prioritetine sritimi laikomas valstybinių interesų gynimas, pagal bylų pobūdį tokios tendencijos nepastebėjome (žr. 2 lentelę).

---

[139] „Prokuratūros veiklos 2014 m. ataskaita“; //https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/ataskaita-2014.pdf

[140] „Prokuratūros veiklos 2016 m. ataskaita“; // https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2017/08/2016-m.-ataskaita-galutinis-2017-08-21.pdf

[141] Supra note 138

Ieškinių, pareiškimų, prašymų nagrinėjimo teismuose rezultatai[142]

1 lentelė

Metai	Bylų skaičius			
	Atmesta	Nutraukta	Patenkinta	Iš viso
2014	22	54	260	336
2015	11	54	311	376
2016	17	38	283	338
2017	20	38	286	344
2018	17	51	246	314

Nėra vienoda Prokuratūros pateikiama statistika apie bylų pobūdį. Pavyzdžiui, 2014 metais pateikiamos žinios, kad buvo toks bylų pobūdis: 8- dėl galimų pažeidimų statybų ir teritorijų planavimo srityje, 49- dėl nuosavybės teisių atkūrimo į išlikusį nekilnojamąjį turtą ir dėl valstybės turto naudojimo, 4- gamtos apsaugos srityje, 4- kultūros paveldo apsaugos ir saugomų teritorijų srityje, 37 – dėl nepilnamečių. Vėlesnėse ataskaitose šių duomenų nepateikiama, informacija apie bylų pobūdį klasifikuojama šiek tiek kitaip, tačiau jau laikantis vienodo klasifikavimo principo. Bylos pagal pobūdį suskirstytos į stambias grupes: dėl socialiai pažeidžiamų fizinių asmenų interesų, dėl nepilnamečių interesų, dėl valstybės teisių ir teisėtų interesų ir kitos, niekur nepriskirtos bylos, kurių yra itin mažai. Surinktus 2015 – 2018 metų ataskaitų duomenis apibendrinome lentelėje (žr. 2 lentelę). Tiesa, čia mes negalime pasakyti, kokią dalį sudaro administracinių teismų bylos, tokiam vertinimui nepakanka duomenų. Iš žemiau pateiktos lentelės matome, kad didžiausią dalį bylų, kuriose ginamas viešasis interesas, pastarųjų kelių metų laikotarpiu sudaro bylos dėl socialiai pažeidžiamų asmenų ir nepilnamečių interesų. Ataskaitose randame informaciją, kad tai yra bylos dėl asmens pripažinimo neveiksniu arba ribotai veiksniu tam tikrose srityse, ginčijami asmenų, kurie negalėjo suprasti savo veiksmų, išduoti įgaliojimai disponuoti jiems priklausančiu turtu ir šių įgaliojimų pagrindu sudaryti sandoriai, ginti vaikų interesai dėl tėvų valdžios apribojimo, globos nustatymo, palikimo, vaikų interesai dėl tėvų santuokos nutraukimo[143]. Čia primintina, kad socialiai jautrių visuomenės grupių apsauga laikytina vienu iš viešųjų interesų.

[142] Lentelė suformuota, apibendrinus 2014-2018 m. Prokuratūros veiklos ataskaitose pateiktus duomenis.
[143] „Prokuratūros veiklos 2017 m. ataskaita“; //https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2018/03/lietuvos-respublikos-prokuraturos-veiklos-2017-metais-ataskaita.pdf

Prokurorų teismui pateiktų ieškinių, pareiškimų, prašymų pobūdis (procentais)[144]

2 lentelė

Metai	Dėl socialiai pažeidžiamų fizinių asmenų interesų	Dėl nepilnamečių asmenų interesų	Valstybės teisių ir teisėtų interesų srityje	Kiti
2015	63	7	28	2
2016	63	7	25	5
2017	69	10	20	1
2018	80	5	12	3

Pastaba: 2014 m. palyginimui nepakanka duomenų

Taip pat ataskaitose pažymima, kad norint apginti viešąjį interesą nebūtina visais atvejais kreiptis į teismą (2017, 2018 m. ataskaitos[145]). Prokuratūros įstatyme numatytos veiksmingos viešojo intereso gynimo priemonės[146].

Reikia pažymėti, kad Generalinio Prokuroro patvirtintose metodinėse rekomendacijose įtvirtinta prokuroro teisė atsisakyti kreiptis į teismą, kai padaryti pažeidimai neturėjo lemiamos reikšmės rezultato priėmimui, padaryta žala yra mažareikšmė „palyginti su galimomis bylinėjimosi išlaidomis (nutarime prokuroras turi išdėstyti argumentus dėl tikėtinų sąnaudų vertinimo)“[147] arba konkuruojant keliems viešiesiems interesams, kai vieno iš jų gynimo metu būtų pažeisti kiti interesai arba jie „nebus tinkamai apginti racionaliomis sąnaudomis“[148].

Viešojo intereso gynimo klausimu aktualu pažymėti, kad kartais teismų praktikoje iš viso nėra nustatinėjamas viešojo intereso buvimas. Jei byloje dėl viešojo intereso pažeidimo kreipiasi netinkamas asmuo, tai yra toks asmuo, kuriam konkrečiu atveju nesuteikta teisė apginti viešąjį interesą (pvz., visuomeninė organizacija kreipiasi ne dėl aplinkos apsaugos, o dėl teritorijų planavimo, Seimo nariai kreipiasi dėl teritorijos detaliojo plano teisėtumo ir kt.), Teismas konstatuoja, kad skundas atsisakytinas priimti ir nepasisako dėl viešojo intereso buvimo. Galbūt ši aplinkybė paskatino 2017 metų pabaigoje inicijuoti įstatymų pakeitimų

[144] Supra note 142
[145] Supra note 138

[146] Prokuratūros įstatymo 19 straipsnio 4 dalies 2, 4, 5 punktai: „4. Prokurorai, turėdami pagrindą manyti, kad yra pažeisti teisės aktų reikalavimai, gindami viešąjį interesą, turi įgaliojimus: <...> 2) nutarimu reikalauti iš valstybės ar savivaldybių institucijų, įstaigų ar įmonių jų veiklos srityse spręsti dėl priemonių teisės pažeidimams pašalinti taikymo ir per 20 darbo dienų nuo reikalavimo gavimo dienos informuoti prokuratūrą apie priimtą sprendimą, taip pat per 20 darbo dienų nuo sprendimo priėmimo dienos pateikti prokuratūrai informaciją apie jo vykdymo rezultatus; <...>; 4) nutarimu įspėti valstybės pareigūną, valstybės tarnautoją ar jiems prilygintą asmenį, kad nedarytų teisės pažeidimų; 5) nutarimu reikalauti atlikti valstybės pareigūno, valstybės tarnautojo ar jam prilyginto asmens veiklos tarnybinį patikrinimą. // https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5956/VhNOcPMZAY

[147] Supra note 146, punktai 38.2
[148] Supra note 146, punktas 38.3

projektus, kad būtų panaikinti apribojimai, varžantys fizinių asmenų ir asociacijų, o kai kuriais atvejais ir viešojo administravimo subjektų teisę kreiptis į teismą dėl viešojo intereso gynimo.[149] Dėl eilės problemų, kurias sukeltų šių teisės aktų keitimas pagal pasiūlytus projektus, pastariesiems nebuvo pritarta. Viena iš priežasčių pripažinta tai, kad viešojo intereso gynimo procesas yra sudėtingas, reikalauja specialių žinių.

Teismų praktikoje taip pat randame pasisakymų dėl viešojo intereso gynimo tikslingumo, kai viešąjį interesą ginti pareikalautų neproporcingai didelių sąnaudų, pavyzdžiui, atlyginant žalą panaikinus kai kuriuos valdžios institucijų sprendimus ar tada, kai nuo viešojo intereso praėjo labai daug laiko ir sudėtinga panaikinti padarytus pažeidimus. Tačiau didelėmis sąnaudomis niekada nemotyvuojama ir neatsisakoma ginti viešojo intereso, jei, pavyzdžiui, padaryti pažeidimai vykdant statybas, ir dabar brangu panaikinti neteisėtos statybos pasekmes.

Yra nutarimų, kuriuose dėl priimtų neteisėtų teisės aktų nepasisakoma dėl viešojo intereso, motyvuojant, kad iš neteisės neatsiranda teisė.

Kai kuriais atvejais dėl viešojo intereso pasisakoma plačiai, teismas išsamiai motyvuoja priimtą nutartį. Atsižvelgiant tik į du pagrindinius kriterijus, svarbą visuomenei ir įtvirtinimą konstitucijoje, viešojo intereso gynimo sričių ratas būtų itin platus, o ir viešasis interesas kaip ginama kategorija taptų mažai prasmingas, nes dėl didelės sklaidos stokotų apčiuopiamumo. Tai, kad teismas kiekvieną kartą vertina viešojo intereso buvimą, mums supaprastina jo atpažinimą, nes įvardija sąlygas, kada viešasis interesas ginamas.

Pirmoji, be abejo, būtina sąlyga – visuomenei svarbių interesų pažeidimas arba grėsmė, kad neapgynus viešojo intereso konkretūs visuomenei ar jos daliai svarbūs interesai bus pažeisti. Teismas imasi ginti viešąjį interesą tik tada, kai toks pažeidimas sukelia teisines pasekmes. Tuo atveju, jei kreipiamasi tik dėl formalių teisės pažeidimų, teismas pasisako, kad „pareiškėjas neįrodė, jog objektyviai egzistuoja būtinybė ginti viešąjį interesą ir teismine tvarka panaikinti nurodytą administracinį aktą“[150] ar panašiai. Ši formuluotė mums svarbi todėl, kad pabrėžia: viešojo intereso gynimas nėra savitikslis, tai – ne moralinė satisfakcija, o konkreti kovos su pažeidimu teisinė priemonė, ir teismų praktikoje sutinkama nemaža atvejų, kai, konstatavus viešąjį interesą, dėl įvairių priežasčių jis nėra ginamas – pavyzdžiui, atsižvelgiant į suinteresuotų asmenų skaičių, valstybės finansinius išteklius, taip pat vertinama, ar, panaikinus viešąjį interesą pažeidžiančius administracinės teisės aktus, tai padės apginti viešąjį interesą. Tačiau šiame darbe nekeliame tikslo gilintis į viešojo intereso gynimo peripetijas, nes apibrėžiant

[149] Projektais ketinta pakeisti ABTĮ 5,36,55 str. (projekto Nr. XIIIP-1029) ir LR Civilinio proceso kodekso 5, 49 str. (projekto Nr. XIIIP-1030). Vyriausybe 2017-12-11 nutarė nepritarti šių projektų svarstymui Žiūrėta 2019-02-28 //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/db212940dff311e782d4fd2c44cc67af?jfwid=5w7aw0ays.

[150] „LVAT nutartis, 2019 m. gegužės 29 d., bylos Nr. AS-438-296-09“ //https://eteismai.lt/byla/233979121096618/AS-438-296-09

viešojo intereso sampratą mums aktualu, kokia ji gali būti, o ne tai, ar šiuo konkrečiu atveju konstatavus viešojo intereso buvimą tasai interesas buvo apgintas.

Taigi, viešojo intereso sampratų įvairovei teismų praktikoje apibrėžti svarbios šios aplinkybės:

1. Viešasis interesas teismų praktikoje apibrėžiamas, kiekvienu atveju pasisakant dėl jo buvimo konkrečioje byloje *ad hoc,* remiantis Konstitucinio Teismo praktika, tai yra, nesuformuluojant kiekvienoje byloje savo apibrėžimo, o tik pasiremiant gausia teismų praktika ir ankstesniais pasisakymais.
2. Teismų praktikoje nepakanka vien nustatyti viešojo intereso buvimą, svarbu ir tai, kad teismui suformuluotas reikalavimas padėtų apginti viešuoju interesu įtvirtintą vertybę.
3. Trumpa ir bendriausia samprata laikytina ši charakteristika: viešasis interesas yra tokia vertybė, kuri reikšminga ir reikalinga visai visuomenei ar jos daliai.
4. Pabrėžtina, kad viešasis interesas yra ne bet kokia įstatymų saugoma vertybė, o tik ta, kurios svarba ir gynimas įtvirtinti Lietuvos Respublikos Konstitucijoje.
5. Viešasis interesas kartais gali sutapti su privačiu interesu, kartais privatus interesas gali būti suvaržomas tam, kad būtų apgintas viešasis interesas, tačiau niekad viešasis ir privatus interesas negali būti supriešinami, nes ir viešieji, ir privatūs interesai yra Konstitucijoje įtvirtintos vertybės, todėl turi būti derinami, neapribojant privačių interesų labiau, nei būtina viešiesiems interesams užtikrinti.
6. Kadangi kiekvienoje byloje, kiekvienu konkrečiu atveju, teismai pasisako dėl viešojo intereso buvimo, tai suformuluojami konkretūs viešojo intereso konstatavimo atvejai, pripažintini kaip atskiros viešojo intereso sampratos, kaip antai: viešasis interesas yra: a) nusikaltimų kardymas, tyrimas, nustatymas; b) žmonių sveikatos apsauga; c) tinkamas teisės normų laikymasis, priimtų administracinių aktų neprieštaravimas aukštesnės galios teisiniams aktams, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes; d) nuosavybės teisių atkūrimas; e) vartotojų teisių gynimas, f) mokesčių surinkimas; g) aplinkos apsauga; h) gamtos išteklių racionalus naudojimas, i) racionalus valstybės turto valdymas, ir taip toliau – šis sąrašas nėra ir negali būti baigtinis dėl jau išdėstytų priežasčių.

Konstatavus pažeistą interesą, teismas sprendžia, ar ginamas interesas laikytinas viešuoju. Tiriamas objektas – kokia yra viešuoju interesu siekiama apginti vertybė, aiškinamasi, koks yra vertybės gynimu suinteresuotų asmenų ratas, tai yra, kam šis sprendimas sukels teisines pasekmes, koks yra ginamos vertybės turinys. Čia labai svarbu viešojo ir privataus intereso atribojimas, ar tai, ką siekiama apginti, nėra svarbu tik konkrečiam asmeniui. Tačiau reikia nepamiršti, kad nuosavybės teisių atkūrimo bylose, kai priimtas nutarimas sukelia teisines pasekmes tik vienam asmeniui ar nedidelei asmenų grupei, nuosavybės teisių atkūrimas laikomas

svarbiu viešuoju interesu ir yra ginamas[151]. Šis pavyzdys dar kartą atskleidžia, kokia sudėtinga ir nevienareikšmiška yra viešojo intereso samprata.

Taip, apžvelgdami teismų praktiką, galėtume pristatyti viešojo intereso konstatavimo atvejus. Ir, sekant iš administracinės teisės apibrėžimo, galėtume įvardyti, kad tada, kai šios viešuoju interesu pripažįstamos vertybės patenka į bendrojo elgesio taisyklių, taikomų viešajam valdymui, reguliavimo sritį, viešasis interesas tampa administracinės teisės dalyku. Tam, ką dabar apibendrinome, išdėstyti nereikia kurti įstatymo, nereikia jokio specialaus reguliavimo. Pakanka būti doru savo valstybės piliečiu, sąžiningai eiti pareigas ir laikytis įstatymų. Tačiau realus gyvenimas yra toli nuo siekiamybės, dorą apibrėžti kur kas sudėtingiau nei viešąjį interesą, o nuo klaidų nesame apsaugoti. Būtent klaidos – sąmoningos ar nesąmoningos,- faktorius atveda mus į situaciją, kai reikia ginti interesą teisinėmis priemonėmis, būtent tada susiduriame su apibrėžimo, įstatymo - kaip susitarimų reikalingumu, būtent tada mums tampa svarbi viešojo intereso kategorija.

Čia įvardijome apibrėžimą ir įstatymą kaip susitarimą. Nors įstatymas vertintinas kaip imperatyvas, tačiau juo nusakome, kokių nuostatų laikysimės: kas bus laikoma konkrečia įstatymo ginama vertybe, kaip ji bus apsaugota ir kur yra ribos, kurių negalima pažeisti – taigi, susitariame dėl tam tikrų kriterijų. Todėl tada, kai reikia ginti viešąjį interesą, taip pat svarbūs kriterijai, kada šis interesas yra ginamas.

Viešojo intereso gynimo bylose, kurias nagrinėja administraciniai teismai, argumentuojant viešojo intereso buvimą, remiamasi Konstitucinio Teismo nutarimais, susiformavusia teismų praktika, cituojant ankstesnius LVAT nutarimus ir pateikiant nuorodas į ankstesnes bylas, kartais remiamasi EŽTT sprendimais, argumentavusiais viešojo intereso buvimą konkrečiu atveju. Jei civilinėse bylose plačiai ir išsamiai aptariamas viešojo intereso institutas, tai administracinių teismų praktikoje pasisakoma kur kas siauriau, savo tikslu keliant konstatuoti viešojo intereso buvimą ir pasisakyti dėl konkretaus jo atvejo.

Stengdamiesi išanalizuoti viešojo intereso sampratas galėtume suformuluoti dar vieną paradoksalų apibrėžimą: viešasis interesas yra išspręsti viešojo intereso klausimą. Patekome į sudėtingą situaciją, kai bandoma eiti keletu skirtingų kelių iškart. Pasisakydamas bylose dėl viešojo intereso gynimo teismas kiekvienu konkrečiu atveju argumentuoja gindamas šiek tiek skirtingą viešąjį interesą, priklausomą nuo to turiningumo – kitaip ir negali būti, nes pačios ginamos vertybės, įvardijamos kaip viešasis interesas, yra skirtingos. Pavyzdžiui, vienu atveju viešasis interesas yra asmens teisė į nuosavybę ir kitu atveju - viešasis interesas yra šios nuosavybės apribojimas, suteikiant servitutą dėl visuomenės poreikių. Atrodytų, sudėtinga tokiais skirtingais atvejais surasti tą bendrąjį vardiklį, vienijantį šias sampratas. Teismui tenka

[151] Supra note 105, 106, 125

pasverti dvi konstitucines vertybes ir vienai iš jų suteikti prioritetą. Skirtingais pasisakymais įnešant šiek tiek painiavos, teismų praktikoje vis tiktai formuojama nuostata, kad svaresnis interesas yra tas, kuris gina viešąsias vertybes, reikalingas didžiajai visuomenės daliai, o ne individo interesus. Primintina nuostata, kad viešieji interesai ir individo teisės ir laisvės negali būti supriešinami, o privatieji interesai negali būti ribojami daugiau, nei būtina siekiant apsaugoti viešąjį interesą.

3.3.Viešojo intereso aiškinimas Lietuvos Konstituciniame Teisme

Susiklosčius viešojo intereso įsitvirtinimo Lietuvos teisėje atveju gana paradoksaliai situacijai, pirmosios teisme nagrinėtos bylos turėjo būti ne dėl viešojo intereso įstatymo pažeidimo – nes nebuvo tokio įstatymo, o dėl viešojo intereso kaipo tokio pažinimo, pripažinimo ir gynimo. Taigi, teismams teko ne formaliai vertinti teisės aktus, o teismų praktikoje formuoti viešojo intereso sampratą. Dėl tokios viešojo intereso kategorijos įsitvirtinimo teisėje specifikos Konstitucinis Teismas tapo ta institucija, kuri padėjo pagrindus viešojo intereso teisiniam suvokimui. Todėl pristatydami viešojo intereso aiškinimą bendrosios praktikos ir administraciniuose teismuose didžiąją dalimi jau pristatėme ir Konstitucinio Teismo aiškinimą. Kadangi Konstitucinio Teismo oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos yra ypač svarbios formuotis teismų praktikai ir teisinės minties plėtojimui, čia dar plačiau aptarsime kai kuriuos Konstitucinio Teismo nutarimus.

Konstitucinis Teismas pasisako, kad „valstybės paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą (*inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. gruodžio 21 d. nutarimai)[152], ir kad „viešasis interesas, kaip bendras valstybės, visos visuomenės ar visuomenės dalies interesas, turi būti derinamas su individo autonominiais interesais, nes ne tik viešasis interesas, bet ir asmens teisės yra konstitucinės vertybės; šioje srityje būtina užtikrinti teisingą pusiausvyrą (2006 m. rugsėjo 21 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai)“[153]. Taigi, žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas laikytinas viešuoju interesu, o pačios asmens teisės tarsi atribojamos nuo viešųjų interesų, jiems priešpastatomos - ne kaip skirtingas viešasis interesas, bet kaip kitos konstitucinės vertybės. Tačiau žmogaus teisės ir laisvės pripažįstamos vienomis iš labiausiai saugotinų vertybių.

Konstitucinis Teismas kai kurias vertybes įvardija kaip itin svarbias, sudarančias valstybės pamatą. „ 2014 m. liepos 11 d. nutarimas <...> prigimtinis žmogaus teisių ir laisvių pobūdis, demokratija ir valstybės nepriklausomybė yra tokios konstitucinės vertybės, kurios sudaro Konstitucijos, kaip visuomenės sutarties ir ja grindžiamo Tautos bendro gyvenimo, pačios

[152] „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. Oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos 2014-2016. Vilnius, 2017“, p.202 // https://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2017/06/doktrinos-papildymas-2014-2016.pdf
[153] Ibid.

Lietuvos valstybės pamatą“[154]. Tokiomis svarbiomis vertybėmis laikytinas Tautos suverenitetas, demokratija, valstybės teritorinis vientisumas. Taigi, prigimtinių žmogaus teisių ir laisvių svarumas negali būti lyginamas su kitomis, ne tokiomis svarbiomis vertybėmis. Tokiu būdu ir viešasis interesas šias vertybes apsaugoti turėtų rikiuotis pirmose pozicijose.

Dėl vienos iš itin jautrių ir dažnai teisminio sureguliavimo ribose atsiduriančių vertybių – individo nuosavybės teisės - Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje yra pasisakyta, kad „pagal Konstituciją viešojo intereso (konstituciškai svarbaus tikslo) buvimas gali būti pagrindas apriboti asmens teisę į nuosavybę tik tuo atveju, kai jos neapribojus dėl turto pobūdžio ir (arba) kitų svarbių priežasčių būtų neįmanoma apsaugoti Konstitucijoje įtvirtintų vertybių, būtų pakenkta viešajam interesui. (inter alia 2002 m. kovo 14d., 2013 m. liepos 5 d., 2016 m. birželio 7 d. nutarimai)“[155]. Šiais nutarimais vadovaujasi LVAT, formuodamas teismų praktiką, cituoja argumentuodami savo sprendimus apygardų administraciniai tesimai.

Ne visada ir Konstitucinis Teismas naudoja viešojo intereso sąvoką. Pavyzdžiui, Konstitucinio Teismo yra konstatuota, kad „Konstitucijos 53 straipsnio 1 dalies nuostata, kad įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėse gydymo įstaigose teikimo tvarką, yra konstitucinė piliečių teisės nemokamai ir laiku gauti kokybišką gyvybiškai būtiną medicinos pagalbą valstybinėse gydymo įstaigose garantija, kurios įgyvendinimas turi būti užtikrintas iš biudžeto lėšų“[156], taigi, neginčytinai įvardijamas viešasis interesas. Tačiau nutarime vartojama ne viešojo intereso, o visos visuomenės intereso sąvoka. Taigi, tenka pastebėti, kad vieninga viešojo intereso sąvokos vartosena nėra susiformavusi. Tačiau, kaip jau minėjome, mes laikomės nuomonės, kad skirtinga sąvokų vartosena išlaikoma siekiant pabrėžti konkrečios viešuoju interesu įvardijamos vertybės kokybinį turinį, šiuo konkrečiu atveju – galbūt siekiant pažymėti ir kiekybinį vertinimo kriterijų, akcentuojant viešojo intereso svarbą visai visuomenei.

Taip pat yra pasisakoma, kad „valstybės paskirtis – garantuoti viešąjį interesą <...> Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad valstybė, vykdydama savo funkcijas, turi veikti visos visuomenės interesais (*inter alia* 2003 m. gruodžio 13 d., 2008 m. spalio 30 d., 2009 m. birželio 6 d., 2015 m. balandžio 3 d. nutarimai)“[157]. Šiais nutarimais pabrėžiama visuomenės interesų svarba užtikrinant viešąjį interesą. Vadinasi, tos konstitucinės vertybės, kurios svarbios visai visuomenei, yra viešasis interesas, o valstybės pareiga – tarnauti visos visuomenės interesams. Būtent šių interesų užtikrinimui svarbi įstatymų reguliuojamoji funkcija, apsaugant viešąjį

[154] LVAT apibendrinimas, Supra note 88, 9
[155] Ibid., 82
[156] „Konstitucinio Teismo nutarimas, 2014 m. vasario 26 d. Dėl Konstitucinio Teismo 2013 m. gegužės 16 d. nutarimo nuostatų, susijusių su teise į sveikatos priežiūrą, išaiškinimo“; //https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta36/content
[157] LVAT apibendrinimas, Supra note 88, 202

interesą: „viešasis interesas yra dinamiškas, kintantis, dėl to valstybė gali, o tam tikrais atvejais ir turi keisti (plėsti, siaurinti arba kitaip koreguoti) ūkinės veiklos reguliavimą (2008 m. birželio 30 d., 2011 m. sausio 6 d., 2013 m. balandžio 2 d., 2015 m. kovo 5 d. nutarimai); dėl ūkinės veiklos specifikos, įvairumo ir dinamiškumo ūkinės veiklos teisinis reguliavimas negali būti visą laiką vienodas, draudimų ir leidimų santykis gali kisti, *inter alia,* siekiant užtikrinti viešąjį interesą (2006 m. gegužės 11 d., 2009 m. kovo 2 d., 2011 m. birželio 21 d. nutarimai)“[158].

Reikia pažymėti, kad itin daug dėmesio Konstitucinio Teismo pasisakymuose skirta aplinkos apsaugai - tiek akcentuojant, kaip svarbu yra saugoti gamtą - tiek augalus ir gyvūnus, tiek ir gamtos išteklius,- tiek ir reglamentuojant pačią gamtos apsaugą įstatymu. Nutarimuose nuolat pabrėžiama, kad „natūrali gamtinė aplinka, gyvūnija ir augalija, atskiri gamtos objektai, taip pat ypač vertingos vietovės yra visuotinę reikšmę turinčios nacionalinės vertybės; jų apsauga bei gamtos išteklių racionalaus naudojimo ir gausinimo užtikrinimas – tai viešasis interesas, kurį garantuoti yra valstybės konstitucinė priedermė (2005 m. gegužės 13, 2006 m. kovo 14 d. nutarimai)“[159]. Taip pat nutarimuose akcentuojama, kaip svarbu nedaryti žalos gamtai, o aplinkos apsauga įvardijama kaip viešasis interesas: „valstybė ir kiekvienas asmuo privalo saugoti aplinką nuo kenksmingų poveikių. Visiems asmenims kyla pareiga saugoti gamtą, o padarius gamtinei aplinkai žalą – ją atlyginti, nes aplinkos apsauga yra viešasis interesas (2003 m. spalio 29 d. nutarimas)“[160]. Konstitucijos ginamu viešuoju interesu vadinamas ir „žemės, miškų ir vandens telkinių tinkamas, racionalus naudojimas ir apsauga (2005 m. gegužės 13 d., 2011 m. sausio 31 d. nutarimai)“[161]. Taip pat pabrėžiama, kad „valstybė, turėdama konstitucinę priedermę veikti taip, kad būtų garantuota natūralios gamtinės aplinkos, atskirų jos objektų apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas bei jų gausinimas, gali įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo būtų ribojamas atskirų gamtinės aplinkos objektų (gamtos išteklių) naudojimas (2007 m. rugsėjo 6 d., 2008 m. liepos 4 d. nutarimai) <...>, o tam tikri teisinių santykių subjektai būtų įpareigoti atitinkamai veikti arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų (2005 m. gegužės 13, 2006 m. kovo 14 d. nutarimai)“[162].

LVAT teismų praktikoje akcentuojama, kad „Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas oficialioje doktrinoje ne kartą yra nurodęs, kad žemė, miškai, parkai, vandens telkiniai yra ypatingi nuosavybės teisės objektai, nes jų tinkamas naudojimas ir apsauga yra tautos gerovės pagrindas. Iš Konstitucijos 47 ir 54 straipsnių matyti, kad žemė vertinama kaip visuotinė vertybė (Konstitucinio Teismo 1996 m. rugsėjo 25 d. nutarimas, 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas, 2006 m. kovo 14 d. nutarimas). Turint galvoje tai, kad valstybė yra teisinis valstybės

[158] LVAT apibendrinimas, Supra note 88, 125
[159] Ibid., 180
[160] Ibid., 112
[161] Ibid., 179-180
[162] Ibid.

nuosavybės teisės subjektas, o ekonominis valstybinio turto savininkas yra visuomenė, valstybės nuosavybės teisė turi būti įgyvendinama bendram (viešam) interesui (Konstitucinio Teismo 1997 m. birželio 17 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas, pasisakydamas dėl valstybinės reikšmės miškų, yra išaiškinęs, kad ypatingą tokių miškų statusą lemia jų, kaip gamtinės aplinkos objektų, reikšmė, todėl valstybinės reikšmės miškams gali būti nustatytas specialus teisinis režimas, o miškų savininkams – tam tikri nuosavybės teisės suvaržymai ar apribojimai (Konstitucinio Teismo 1998 m. birželio 1 d., 2005 m. gegužės 13 d., 2006 m. kovo 14 d. nutarimai)“[163] Šioje citatoje taip pat pastebėtina, kad greta „viešo intereso“ sąvokos naudojama „bendro intereso“ sąvoka, kuri šiuo konkrečiu atveju traktuotina kaip viešojo intereso sinonimas.

Valstybinio reguliavimo svarbą Konstitucinis Teismas aiškina valstybės pareiga užtikrinti viešąjį interesą, nes „tai darydama valstybė yra saistoma konstitucinio socialinės darnos imperatyvo, Konstitucijoje įtvirtintų teisingumo, protingumo ir proporcingumo principų.“[164] Šiuo atveju viešojo intereso sampratai dažniausiai suteikiama prasmė visuomenės intereso, kurio saugumą užtikrinti jai prieinamomis priemonėmis privalo valstybė. Paaiškinama, kad prioritetas turėtų būti teikiamas tiems viešiesiems interesams, kurie svarbūs visai visuomenei, užtikrina jos saugumą ir darnų vystymąsi, taigi, pabrėžiamas interesų derinimo, pasirinkimo tarp kelių viešųjų interesų prasmingumas.

Svarbios viešojo intereso sampratos administracinėje teisėje atskleidimui yra ir Konstitucinio Teismo nuostatos dėl atsakingo valdymo principo, kuris įtvirtintas Konstitucijoje ir „suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (inter alia 2012 m. spalio 26 d., 2012 m. lapkričio 10 d. išvados, 2014 m. gegužės 27 d. nutarimas).“[165] Šis principas puikiai apibendrina oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatų gausą, vienu sakiniu išsamiai apibrėžia valstybės tarnybos misiją. Būtent laikydamiesi atsakingo valdymo principo galime vykdyti savo pareigas taip, kad nebūtų nusižengta viešajam interesui.

Baigiant skyrių, reikėtų paminėti dar du atvejus, kuriuos savo nutarimuose įvardija Konstitucinis Teismas, ir kurių kituose šaltiniuose aptikti šio darbo autorei neteko. Vienas iš jų – kaip viešasis interesas įvardyta Seimo teisė gauti informaciją apie valstybės ir visuomenės gyvenimą ir valstybės institucijų veiklą (Respublikos Prezidento metinis pranešimas, Vyriausybės arba atskirų ministrų atsiskaitymas už savo veiklą, Valstybės kontrolieriaus išvada dėl biudžeto vykdymo apyskaitos), nes „gauti tokią informaciją yra viešasis interesas, susijęs su

[163] „LVAT nutartis, 2017 m. lapkričio 8 d., bylos Nr. A-793-415/2017“; //https://eteismai.lt/byla/200700139187538/A-793-415/2017
[164] Ibid.
[165] LVAT apibendrinimas, Supra note 88, 216-217

Konstitucijos preambulėje įtvirtintu atviros visuomenės siekiu, Konstitucijos 1 straipsnyje įtvirtintu principu, kad Lietuvos valstybė yra respublika, įvairiose Konstitucijos nuostatose įtvirtintais parlamentinės demokratijos principais (2015 m. gruodžio 30 d. nutarimas).“[166] Ši nuostata nėra naujovė, ja grindžiama kontrolės funkcija viešojo administravimo veikloje, tačiau Konstitucinio Teismo nutarime Seimo teisė gauti informaciją kildinama iš Konstitucijos nuostatų ir įvardijama kaip viešasis interesas. Antrasis pasisakymas – dėl valstybės turto valdymo. Čia, aiškindamas Konstitucijos 128 straipsnio 2 dalį, Konstitucinis Teismas pažymi, kad „pagal Konstituciją valstybė yra nuosavybės teisės subjektas (1997 m. birželio 17 d., 2003 m. rugsėjo 30 d., 2008 m. spalio 30 d. nutarimai); valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas turi būti tvarkomas taip, kad tarnautų bendrai tautos gerovei, visos visuomenės interesui (2003 m. rugsėjo 30 d., 2008 m. spalio 30 d., 2012 m. spalio 24 d. nutarimai)“[167], o taip pat „tausoti valstybės turtą, jo nešvaistyti ir jį racionaliai tvarkyti (*inter alia* 2003 m. rugsėjo 30 d., 2007 m. liepos 5 d. nutarimai, 2012 m. gruodžio 11 d. sprendimas) <...> įstatymų leidėjas turi pareigą įstatymais nustatyti tokį valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo teisinį reguliavimą, kad šis turtas būtų naudojamas visuomenės poreikiams, tarnautų viešajam interesui, tautos gerovei; valstybės turtas negali būti valdomas, naudojamas, juo negali būti disponuojama taip, kad jis tenkintų tik kurios nors vienos socialinės grupės ar atskirų asmenų interesus ar poreikius, jeigu tai neatitinka viešojo intereso, visuomenės poreikių (2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimas, 2016 m. spalio 5 d. nutarimas).“[168] Vadinasi, valstybės turto teisingas valdymas ir tausojimas, vadovaujantis Konstitucinio Teismo nutarimais, taip pat laikytinas viešuoju interesu, ir šiuo atveju įstatymų leidėjui tenka prievolė užtikrinti tinkamą teisinį reguliavimą, kad valstybės turto valdymas atitiktų viešąjį interesą.

Kaip jau aptarėme, Konstitucinis Teismas savo nutarimais suformulavo teismų praktikoje viešojo intereso sampratą, kurią toliau plėtojo LVAT ir AT. Lygiagrečiai klausimas buvo nagrinėjamas teisės mokslininkų – tiek civilinės, tiek ir administracinės teisės plotmėje.

Kadangi Konstitucijoje aprėpiamas platus ginamų vertybių spektras, tai ir viešasis interesas tampa labai įvairialypis. Todėl viešojo intereso apibrėžimas, formuojamas atsižvelgiant į ginamas vertybes, dėl šių vertybių plataus spektro negali būti sukonkretintas. Kaip pasisakė Konstitucinis teismas savo jurisprudencijoje: „viešasis interesas yra dinamiškas, kintantis (Konstitucinio Teismo 2005 m. liepos 8 d., 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimai); jis yra labai įvairus, todėl iš esmės neįmanoma *a priori* pasakyti, kokiose gyvenimo srityse, dėl kurių gali kilti teisinių ginčų arba kuriose gali prireikti taikyti teisę, viešajam interesui ‹...› gali atsirasti

[166] LVAT apibendrinimas, Supra note 88, 216-217
[167] Ibid., 338
[168] Ibid., 339

grėsmių arba gali prireikti viešąjį interesą užtikrinti, įsikišant viešosios valdžios institucijoms ar pareigūnams (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 15 d. nutarimas)“[169]

Taigi, valstybės funkcija yra veikti visos visuomenės interesais, taip užtikrinant viešųjų interesų apsaugą, vadovautis savo veikloje atsakingo valdymo principu ir tinkamai derinti viešuosius interesus, išsaugant pusiausvyrą tarp viešųjų interesų bei žmogaus teisių ir laisvių. Tokiu būdu viešasis interesas paverčiamas vertybiniu matu, kuriuo turi būti pamatuojami valdymo sprendimai. Kaip medicina laikosi principo *primum non nocere* – svarbiausia nepakenkti, taip ir valdymo sprendimai pirmiausia turėtų būti patikrinami, ar jie nepažeidžia viešojo intereso.

*

Viešojo intereso sąvoka savyje stengiasi suderinti du skirtumus: tai, kas vieša, atvira, būdinga visuomenei, ir tai, kas įvardijama kaip naudos siekimas, egoistiška nuoroda į poreikio tenkinimą: interesas. Tačiau visuomenė nestokoja išradingumo ir geba suteikti sampratoms būtent tą prasmę, kurios reikia jai kaip vientisam organizmui. Čia mes personifikuojame visuomenę, suteikdami jai tik žmogui būdingų gebėjimų (nestokoti išradingumo), tačiau tokiu būdu norime tik vaizdžiau paaiškinti, kad visuomenei, kaip statistiniam vienetui, kaip ir individui, gali būti taikomi tie patys kriterijai.

Kai kurie mokslininkai viešajam interesui apibrėžti siūlo nustatyti „*ex ante* pagrindinius objektyviuosius teisinius kriterijus, padedančius nustatyti gintino viešojo intereso egzistavimą.“[170] Be viešąjį interesą apibrėžiančio svarbumo ir reikalingumo visai visuomenei arba jos daliai, įvardijamą kaip kokybinį kriterijų, autoriai mini net devynis kokybinius kriterijus, kurių tarpe – atstovavimas Konstitucijoje įtvirtintoms vertybėms, pažeidimo rimtumas, laiko tarpas nuo intereso pažeidimo iki sprendimo priėmimo, proporcingumo principas – „ar pažeidimas yra tokio pobūdžio, dėl kurio turėtų būti paneigiami kiti, išskyrus viešojo intereso, Konstitucijoje įtvirtinti principai“ [171]. Taip pat pabrėžiama, kad svarbu nustatyti subjektą, kurio teisė ginama: ar tai yra individas, ar visuomenė. Nors, norime priminti, ne visada tik visuomenės interesas laikomas viešuoju, kai kuriais atvejais viešasis ir privatus interesas gali sutapti arba privatus interesas gali būti laikomas viešuoju dėl svarbių priežasčių, kaip antai: siekiant atitaisyti socialinę neteisybę, ginant žmogaus teises ir panašiai.

Stengiantis surasti administracinėje teisėje vartojamų viešojo intereso sampratų kitas bendrybes, svarbu atskleisti, kokiais argumentais grindžiamas pirmenybės teikimas viešajam interesui prieš privačiuosius arba kas nulemia, kad vienas viešasis interesas yra „mažesnis“ už kitą – ne toks svarus, mažiau svarbus, nepasirenkamas ginti. Apžvelgę teismų

[169] LVAT apibendrinimas, Supra note, 88, 339
[170] E. Klimas, J. Lankelis, Supra note 15, 133
[171] Ibid.

praktiką galime reziumuoti, kad pagrindinis ir svariausias argumentas yra ginamos vertybės svarba visuomenei. Čia mažumos interesas nusileidžia daugumai, vertinamas kaip mažiau svarbus. Tačiau teismų praktikoje galime rasti išlygas, tam tikrus saugiklius, kurie išlygina balansą tarp tvirto daugumos intereso ir silpnesniojo mažumos intereso, kai reikia ginti socialiai pažeidžiamų asmenų – neįgaliųjų, nepilnamečių interesus.

Jau pats teisminės situacijos buvimas mums sufleruoja, kad čia yra ginčas tarp skirtingų vertybių, ir todėl teismo argumentai kiekvienu atveju privalo mums argumentuotai paaiškinti, kodėl viena vertybė tampa vertesnė. Jei iš dviejų visuomenei svarbių konkuruojančių vertybių negalime vienos išskirti kaip mažiau svarbios, sudėtinga atsiriboti nuo emocinio vertinimo ir bandymų pasiremti individualia vertybių skale, ieškant vietos svarbesniajam interesui. Spręsdamas konkuruojančių vertybių prioriteto klausimą, be visų įvardytų daugiau ar mažiau objektyvių kriterijų, teismas turi dar ir diskrecijos teisę spręsti dėl viešojo intereso buvimo konkrečioje byloje, esant tam tikrų aplinkybių visumai. Nors lemiamas vaidmuo vertinant viešojo intereso buvimą atitenka objektyviems viešojo intereso požymiams, tačiau dėl žmogiškojo faktoriaus egzistavimo neįmanoma visiškai atsiriboti nuo teisėjų asmeninių patirčių, politinių visuomenės vertinimų, susiklosčiusių vertybių įvaizdžių ar pasaulėžiūros. Čia kaip priemonę apsispręsti dėl to, kuriai vertybei reikėtų suteikti prioritetas, paminėjome teismo diskrecijos teisę, tačiau viešojo intereso pasireiškimai toli gražu ne visada pasiekia teismą. Tarkime, šiandien mums reikia nuspręsti, ar užtvenkti Nemuną, pastatant hidroelektrinę, užliejant kaimus ir pakeičiant kraštovaizdį, padarant žalą vietos gyvūnijai ir augmenijai, o mainais gaunant elektros energijos iš vandens – švaraus energijos šaltinio. Kam tektų būti ta paskutine instancija, kuri priimtų sprendimą dėl viešųjų interesų konkurencijos?

Viešasis interesas, kaip ir bet kuri kita socialinė kategorija, yra visuomenės nuostatų rezultatas, ir jis negali būti pamatuotas centimetrais, koks yra didelis, arba paskaliais, kad būtų ginamas dėl didelės slėgio jėgos. Vertindami svarbą visuomenei, mes dažniausiai renkamės daugumos interesą galbūt dar ir todėl, kad formavomės postkomunistinėje visuomenėje, ir kaip patirtį atsinešam ne individo nepriklausomumo, o visuomenės prioriteto prieš individą idealus. Tačiau kas gali pamatuoti visuomenės intereso naudą ir nustatyti, kad būtent šis interesas yra svariausias? Kartais tai gali būti ekonominė nauda, tačiau toli gražu ne visada. Visuomenėje egzistuoja daugybė visuotinai pripažįstamų vertybių, nenešančių ekonominės naudos, tačiau svarbių dėl savo kultūrinės, gamtinės vertės ar svarbos kiekvienam individui, kaip, pavyzdžiui, sveikata, gamtos apsauga, kultūros paminklai. Tokiu būdu susiklosto situacija, kai mes negalime numatyti baigtinio sąrašo gėrių, kurie turėtų būti apginti viešojo intereso gynimo institutu, taigi negali būti ir baigtinio sąrašo kriterijų, kurie apribotų viešojo intereso nustatymą ir atmestų kai kurias vertybes kaip negalimas laikyti viešuoju interesu.

Viešasis interesas turėtų būti vertinamas kaip įstatymų ginamas bendrasis gėris, kuris svarbus visai visuomenei ir tada, kai gina vieno žmogaus interesą, ir tada, kai gina visuomenę kaip vientisą organizmą.

Taigi, jei bandytume, aprėpdami visus išvardytus požymius, formuluoti viešojo intereso apibrėžimą, jis išeitų labai griozdiškas, įvardijantis pernelyg daug kriterijų ir gintinų vertybių bei išimčių iš pagrindinės taisyklės. Tačiau ši priežastis nepaneigia viešojo intereso prasmingumo: savo turiniu atstovaudamas svarbiausias visuomenės vertybes, neperžengdamas individo teisių ir laisvių ribų, jis gali būti ir yra tas rodiklis, kuriuo galime įvertinti valdymo sprendimų teisingumą ir jų svarbą visuomenei ar konkrečioms socialinėms grupėms. Viešojo intereso įvertinimui , nepaisant kitų kriterijų, visada turim paskutinį, arba pirmąjį, argumentą – vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

IŠVADOS

1. Ginamasis teiginys, kad viešasis interesas dėl sutinkamų sampratų gausos ir įvairovės iš karto negali būti apibrėžtas visiškai pasitvirtino. Kilus administraciniam ginčui dėl viešojo intereso buvimo tenka įrodinėti, kad jis tam tikroje socialinėje aplinkoje yra tas reikšmingas bendrojo gėrio vertybinis matas. Viešasis interesas yra socialinio pažinimo kategorija, kuri atskleidžia mums elgesio visuomenėje normas: apribodami savo asmeninius interesus viešųjų interesų naudai, išsaugome arba įgyjame naujas bendrojo gėrio formas.
2. Būdamas socialinio pažinimo kategorija, viešasis interesas yra ir teisinio pažinimo kategorija, nes kiekvieną kartą naujai įvertindami viešojo intereso požymius gilinamės į teisinio pažinimo aplinką.
3. Viešasis interesas, įprasmindamas konkretų elgesio modelį (siekiant mums nepažeisti viešojo intereso), kaip teisės principas diktuoja mums privalomas elgesio taisykles, kai viešasis interesas susiduria su jam priešingu individo ar kitu viešuoju interesu.
4. Dėl viešojo intereso savybės atspindėti visuomenės vertybių dialektiškumą vertinant viešąjį interesą, mums visada iškyla būtinybė jį identifikuoti, išskyrus atvejus, kai viešuoju interesu siekiame apginti nekvestionuojamus bendruosius gėrius.
5. Viešojo intereso sampratų analizė atskleidžia, kad viešasis interesas nukreiptas į vertybes, žmogaus elgesį santykyje su šiomis vertybėmis, tam tikrus teisinius santykius, kurie motyvuoja mus atitinkamam elgesiui.
6. Nors analizuojant sampratas ir paaiškėja, kad viešąjį interesą nulemia visuomenės siekis įgyvendinti konkrečius poreikius, tačiau viešuoju interesu įvardijamų vertybių diapazonas itin platus, nėra stabilus, tad ir pati viešojo intereso samprata tampa labai įvairiareikšmė, sudėtingai apibrėžiama, todėl viešojo intereso sampratų bendrumams ir skirtumams detalizuoti reikalingas platesnis ir išsamesnis tarpdisciplininis tyrimas, suvienytos skirtingų mokslo šakų specialistų žinios.
7. Gausios teismų praktikos analizė ir ypač Konstitucinio Teismo nuostata, kad valstybės paskirtis – užtikrinti viešąjį interesą, leidžia manyti, kad būtent viešasis interesas yra tas vertybinis matas, kuriuo turi būti pamatuoti valdymo sprendimai: kadangi valstybės pareiga visų pirma užtikrinti viešąjį interesą, tai ir bet koks valdymo sprendimas visų pirma turi užtikrinti viešąjį interesą, nepažeisdamas konstitucinių žmogaus teisių bei laisvių ribų.
8. Atlikę šį viešojo intereso sampratų tyrimą manome, kad viešasis interesas kaip vertybinis matas yra tinkamiausias todėl, kad tik juo galima pamatuoti valdymo sprendimų

prasmingumą: jei sprendimas savo turiniu neužtikrina viešojo intereso, tai toks sprendimas neturi prasmės, nes valstybės paskirtis – tarnauti viešajam interesui.

PASIŪLYMAI

Sklandžiam viešojo administravimo institucijų darbui kasdien tenka užtikrinti viešąjį interesą. Dėl viešojo intereso atpažinimo specifikos – tai yra, viešojo intereso sampratų įvairovės, priklausančios nuo to, kokioje gyvenimo srityje pasireiškia ir yra saugotinas įstatymu viešasis interesas, dėl viešojo intereso dinamiškumo, taip pat nesant plačiai įtvirtintos viešojo intereso sampratos įstatymuose ir teismuose nustatinėjant viešojo intereso buvimą *ad hoc*, viešojo sektoriaus įstaigose susiduriama su keblumais atpažįstant viešąjį interesą, o kai kurios viešajame sektoriuje veikiančios įmonės netenkina viešojo intereso (žr. Valstybės kontrolės audito išvadą, p. 28). Tai leidžia teigti, kad viešojo intereso atpažinimas viešojo sektoriaus įstaigose yra problematiškas.

Kadangi viešojo intereso atpažinimo tokiose įstaigose problema beveik nenagrinėta, rekomenduojame Mykolo Romerio teisės mokyklos Viešosios teisės institutui magistro baigiamųjų darbų temų sąrašą papildyti tokiomis temomis:

1. Viešojo intereso atpažinimo problema teikiant paslaugas viešajame sektoriuje
2. Viešojo intereso atpažinimo problema valstybės ir savivaldybių įmonių veikloje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Andruškevičius, Arvydas, Administracinė teisė, vadovėlis. p. 221, Vilnius, 2008
2. Beliūnienė, Lina, Burnytė, Milda, Kavoliūnaitė – Ragauskienė, Eglė, Krivka, Egidijus ir kt. Viešojo intereso atpažinimo problema Lietuvos teisėje: kriterijai ir prioritetai. Monografija, (Vilnius: Teisės institutas, 2015)
3. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas; žiūrėta 2013 sausio 4 d. //http:dz.lki.lt/
4. „Klaipėdos apylinkės teismo sprendimas už akių, civilinė byla Nr. e2-1817-901/2018“; //https://eteismai.lt/byla/192392769182107/e2-1817-901/2018
5. Klimas, Evaldas, Lankelis, Julius. „Viešojo intereso nustatymas – objektyvieji kriterijai“. Jurisprudencija, 21(1), (2014)
6. „Konstitucinio Teismo nutarimas Dėl neskelbtinos informacijos platinimo tvarkos, 2005 m. rugsėjo 19 d., bylos Nr. 19/04“; //https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta244/content
7. „Konstitucinio Teismo nutarimas, 2014 m. vasario 26 d. Dėl Konstitucinio Teismo 2013 m. gegužės 16 d. nutarimo nuostatų, susijusių su teise į sveikatos priežiūrą, išaiškinimo“; //https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta36/content
8. Krivka, Egidijus. „Viešojo intereso gynimo civiliniame procese reglamentavimo problemos“. Jurisprudencija, 2 (104), (2008)
9. Krivka, Egidijus. Viešojo intereso gynimas Lietuvoje. Teisinis reglamentavimas: pasiekimai ir problemos. Mokslinė praktinė konferencija „Teisinės galimybės sprendžiant vartotojų ginčus Lietuvoje“ Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2008
10. Krivka, Egidijus „Viešojo intereso problema civilinio proceso teisėje“, Jurisprudencija, 10 (100), (2007), 15-22
11. „LAT nutartis 2008 m. vasario 25 d., bylos Nr. 3K-3-133/2018“ // e-tar.lt
12. „LAT nutartis, 2012 m. birželio 8 d., byla Nr. 3K-3-279/2012“; //https://eteismai.lt/byla/61060902652657/3K-3-279/2012
13. „LAT nutartis, 2014 m. spalio 27 d., byla Nr. 3K-7-414/2014“; //https://eteismai.lt/byla/100856020440058/3K-7-414/2014
14. „LAT nutartis 2016 m. liepos 8 d., bylos Nr. 3K-3-369-313/2016“ // e-tar.lt
15. „LAT nutartis 2017 m. vasario 15 d., bylos Nr. Nr. 3K-3-14-701/2017“ // e-tar.lt
16. „LAT nutartis, 2017 m. spalio 31 d., baudžiamoji byla Nr. 2K-7-128-699/2017“; //https://eteismai.lt/byla/271472158238396/2K-7-128-699/2017
17. „LAT nutartis 2018 m. spalio 26 d., bylos Nr. e3K-3-390-701/2018“; //e-tar.lt
18. „LAT nutartis 2018 m. lapkričio 22 d. bylos Nr. 3K-7-414/2014“ // e-tar.lt

19. „LAT nutartis, 2019 m. sausio 9 d., bylos Nr. 3K-3-103-219/2019“; //e-tar.lt
20. „LAT nutartis, 2019 m. vasario 27 d., bylos Nr. 3K-3-27-701/2019“; // e-tar.lt
21. „Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymas, 1999 m. sausio 14 d., Nr. VIII-1029“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019-03-01; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/asr
22. „Lietuvos Respublikos architektūros įstatymas, 2017 m. birželio 8 d., Nr. XIII-425“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea80d52054f211e7846ef01bfffb9b64
23. „Lietuvos Respublikos Atliekų tvarkymo įstatymas, 1998 m. birželio 16 d. Nr. VIII-787“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 kovo 1 d., // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1
24. „Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas, 2002 m. vasario 28 d., Nr. IX-743“; // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2E7C18F61454/asr
25. „Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas, 2000 m. liepos 20 d., Nr. VIII-1881“; // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F57794B7899F/asr
26. „Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymas, 1999 m. birželio 15 d., Nr. VIII-1227“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2017 m. lapkričio 29 d.// https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.83535/TblHJRkJal
27. „Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro įsakymas dėl rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo, 2014 m. sausio 31 d., Nr. I-25“, redakcija, galiojusi iki 2018 liepos 1 d. // https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2a36fb30e16d11e6be918a531b2126ab?jfwid=-eo13trx6c
28. „Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro įsakymas dėl rekomendacijų dėl viešojo intereso gynimo patvirtinimo, 2018 m. birželio 26 d., Nr. I-218“, galioja nuo 2018 m. liepos 1 d. //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a655bc52793e11e89188e16a6495e98c?jfwid=-eo13trx6c
29. „Lietuvos Respublikos Geodezijos ir kartografijos įstatymas, 2001 m. birželio 29 d. Nr. IX-415“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018 m. sausio 1 d. // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EFE69222D6BC/asr
30. „Lietuvos Respublikos Geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo įstatymas, 2006 m. liepos 13 d. Nr. X-764“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 m. sausio 1 d. //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0AE0464E0EDE

31. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas, 2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-216“, //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0808D5C392B2/asr
32. „Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 2001 m. kovo 20 d., Nr. IX-218“; galiojanti suvestinė redakcija nuo 2015 rugpjūčio 1 d.; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ea80d52054f211e7846ef01bfffb9b64
33. „Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992 m. spalio 25 d.“ žiūrėta 2019 vasario 28 d.// https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA;
34. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. Oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos 2014-2016. Vilnius, 2017, p.202 // https://www.lrkt.lt/data/public/uploads/2017/06/doktrinos-papildymas-2014-2016.pdf
35. „Lietuvos Respublikos kibernetinio saugumo įstatymas, 2014 m. gruodžio 11 d. Nr. XII-1428“. //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5468a25089ef11e4a98a9f2247652cf4/asr
36. „Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas, 2002 m. rugsėjo 10 d., Nr. IX-1067“; galiojanti suvestinė redakcija nuo 2011 lapkričio 5 d., //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.817CC58C1A54/asr
37. „Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymo (1994 m. spalio 13 d., Nr. I-599)“ suvestinė redakcija nuo 2003 m. gegužės 1 iki 2003 m. gruodžio 31 d., //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5956/GeBZpjWLwS
38. „Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas 1993 m. lapkričio 9 d. Nr. I-301“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FF1083B528B7/asr
39. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas, 1998 m. gegužės 14 d., Nr. VIII-730, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2010-04-10 iki 2019-06-30; // https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.56962/dcfMgTbqZK;
40. „Lietuvos Respublikos statybos įstatymas, 1996 m. kovo 19 d., Nr. I-1240“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 sausio 1 d., //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F31E79DEC55D/asr
41. „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d., Nr. I-1489“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 sausio 1 d., //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F31E79DEC55D/asr
42. „ Lietuvos Respublikos Teismų įstatymas, 1994 m. gegužės 31 d. Nr.I-480“, 33 str. 4 d.; // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.522B3E415B52/asr
43. „Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas, 8 str. 1995 m. gruodžio 12 d., Nr. I-1120, galiojanti suvestinė redakcija 2018 lapkričio 1 d. //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.23069/RopBrkScvw

44. „Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2013 m. birželio 27 d, Nr. XII-407“ //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.453032?jfwid=-fxdp7awj
45. „Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas, 1994 m. gruodžio 21 d., Nr. I-722“, galiojanti suvestinė redakcija; //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.15154/hsrzAnApez
46. „Lietuvos Respublikos Vartotojų teisių apsaugos įstatymas, 1994 m. lapkričio 10 d., Nr. I-657; galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018 gruodžio 3 d.; //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6020/AjHWyWPyhD
47. „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas, 1999 m. birželio 17 d., Nr. VIII-1234“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 sausio 1; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0BDFFD850A66/asr
48. „ Lietuvos Respublikos Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas, 1997 m. liepos 2 d., Nr. VII-371“ . // https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41669?jfwid=-q4aj6fwyc
49. „Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas, 1997 m. liepos 2 d., Nr. VII-371“, galiojanti suvestinė redakcija nuo 2018 sausio 1; // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR. C0E550D6ADF0/uDNeoKzqaE;
50. „Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas 1996 m. liepos 2 d. Nr. I-1418“. Galiojanti suvestinė redakcija nuo 2019 sausio 1 d. // https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.065AB8483E1E/KambyVXeSS
51. „Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2012 m. liepos 18 d. Nr. 916; //https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.430698?jfwid=bnp209gp2
52. „„Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, nagrinėjant bylas pagal viešąjį interesą ginančių subjektų skundus (prašymus) apibendrinimas III. Informacinė dalis, pritarta LVAT teisėjų 2009 m. kovo 18 d. pasitarime, parengė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamentas“, žiūrėta 2019 kovo 7 d. // https://www.lvat.lt/data/public/uploads/2018/01/16_apibendrinimas.pdfLVAT 2009 m. gegužės 29 d. nutartis, bylos Nr. AS-63-294-2009“; //https://eteismai.lt/byla/276179072128907/AS-63-294-09
53. „LVAT biuletenis, Nr. 18 (18), 2009“, (Vilnius, 2010), 318 //https://lvat.teismas.lt/data/public/uploads/2018/01/d2_lvat_biuletenis_18.pdf

54. „LVAT nutartis, 2009 m. gegužės 29 d., bylos Nr. AS-438-296-09“ //https://eteismai.lt/byla/233979121096618/AS-438-296-09
55. „LVAT nutartis, 2013 m. gruodžio 23 d., Nr. A143-2834/2013“; //http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=615c959f-c9f7-47b8-8c35-650cef545b63
56. „LVAT nutartis 2014 m. birželio 18 d., bylos Nr. AS-858-482-14, //https://eteismai.lt/byla/252026477980888/AS-858-482-14
57. „LVAT nutartis, 2014 m. gruodžio 11 d., bylos Nr. A-261-2801-14“ //https://eteismai.lt/byla/65237412681657/A-261-2801-14;
58. „LVAT nutartis, 2015 m. vasario 26 d, bylos Nr. A-544-822/2015“; //https://eteismai.lt/byla/86188760430837/A-544-822/2015
59. „LVAT nutartis, 2015 m. kovo 10 d., bylos Nr. A-1402-520/2015“; https://eteismai.lt/byla/85185569078972/A-1402-520/2015
60. „LVAT nutartis, 2015 m. gegužės 8 d., bylos Nr. A-77-575/2015“; // https://eteismai.lt/byla/5760350104308/A-77-575/2015
61. „LVAT nutartis, 2015 m. gegužės 25 d., bylos Nr. A-1892-552/2015“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5B915B4D9D7E
62. „LVAT nutartis, 2015 m. birželio 10 d., bylos Nr. A-882-143/2015“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.FC7091231E8B;
63. „LVAT nutartis, 2015 m. birželio 17 d., bylos Nr. eAS-953-261/2015“; //https://eteismai.lt/byla/100884390452809/eAS-953-261/2015
64. „LVAT nutartis, 2015 m. rugsėjo 9 d., Nr. A-2878-662/2015“; https://eteismai.lt/byla/70814259973481/A-2878-662/2015
65. „LVAT nutartis, 2015 m. spalio 7 d., bylos Nr. A-1095-492/2015“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0c372e00735711e5906bc3a96c765ff4
66. LVAT nutartis, 2015 m. spalio 19 d., bylos Nr. A-1005-552/2015“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0c6e73a07f2911e5b7eba10a9b5a9c5f
67. „LVAT nutartis, 2015 m. lapkričio 16 d., bylos Nr. A-1771-525/2015“; //https://eteismai.lt/byla/222014243431087/A-1771-525/2015
68. „LVAT nutartis, 2015 m. gruodžio 15 d., bylos Nr. EA-1117-822/2015“; //https://eteismai.lt/byla/78956097395184/eA-1117-822/2015
69. „ LVAT nutartis, bylos Nr. A-111-261/2015“; //https://eteismai.lt/byla/161126633392273/A-111-261/2015
70. „LVAT nutartis, 2015 m. gruodžio 21 d., bylos Nr. A-1975-492/2015“; //https://eteismai.lt/byla/70329826039687/A-1975-492/2015

71. „ LVAT nutartis, 2017 m. lapkričio 8 d., bylos Nr. A-793-415/2017“; //https://eteismai.lt/byla/200700139187538/A-793-415/2017
72. „LVAT nutartis, 2018 m. balandžio 4 d., bylos Nr. eA-25-415/2018“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d074aef03f3311e8beb59fa4fa6c44e7
73. „LVAT nutartis, 2018 m. balandžio 26 d., bylos Nr. eAS-297-822/2018“; //https://eteismai.lt/byla/221294400615879/eAS-297-822/2018
74. LVAT nutartis, 2018 m. liepos 17 d., bylos Nr. eAS-473-520/2018“; //https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d0f907301c0b11e9875cdc20105dd260
75. „LVAT nutartis, 2018 m. spalio 9 d., bylos Nr. AS-667-1062/2018“; https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b64bfc50d87011e8a1baff673bb7216a
76. „LVAT sprendimas, 2015 m. gruodžio 15 d., bylos Nr. I-7-552/2015“; //https://eteismai.lt/byla/191716579700872/I-7-552/2015
77. Monkevičius, Eduardas. Viešojo intereso gynimo problema aplinkosaugos ginčuose, Socialinių mokslų studijos, M. Romerio universitetas, 1 (1), (2009) //http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sms/
78. Peris, Ralfas. „Vertybių karalystės“ (ištraukos iš veikalo). Gėrio kontūrai. Vilnius, 1989, p. 160
79. Pričardas, Haroldas. „Ar moralės filosofija remiasi klaida?“. Gėrio kontūrai. Vilnius, 1989, p. 42
80. Prokuratūros veiklos ataskaitos“. 2014 – 2018 m. ataskaitos. //https://www.prokuraturos.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai-ataskaitos/ataskaitos/138 c
81. „Prokuratūros veiklos 2014 m. ataskaita“; //https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2015/12/ataskaita-2014.pdf,,
82. „Prokuratūros veiklos 2016 m. ataskaita“; //https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2017/08/2016-m.-ataskaita-galutinis-2017-08-21.pdf
83. Prokuratūros veiklos 2017 m. ataskaita“; //https://www.prokuraturos.lt/data/public/uploads/2018/03/lietuvos-respublikos-prokuraturos-veiklos-2017-metais-ataskaita.pdf
84. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius, 1969
85. „Teorinės individualiosios psichologijos idėjos, žiūrėta 2019 kovo 26 d., https://www.ipi.lt/straipsniai/teorines-individuliosios-psichologijos-idejos/
86. Trumpulis, Ugnius. „Viešojo intereso kategorija administracinėje teisėje“. Daktaro disertacija, Vilnius, 2011

87. Urmonas, Algimantas. „ Administracinė teisė – kaip savarankiška teisės šaka“. Iš: Lietuvos administracinė teisė: Vadovėlis. p.65. Vilnius, 2005
88. Vaišvila, Alfonsas. Teisės teorija. Vadovėlis. p. 197, Vilnius, 2004
89. Valentina Jakimavičienė. E. Kūris: Viešasis interesas nepaklūsta rinkos dėsniams. 2013-07-22. Lzinios.lt //https://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=43&str=53240
90. „Valstybės kontrolė: viešajame sektoriuje veikiančių įmonių ir įstaigų veiklos tobulinimui būtini koordinuoti veiksmai. žiūrėta 2019-03-27; //https://www.vkontrole.lt/pranesimas_spaudai.aspx?id=23195;
91. „Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartis, 2014 m. kovo 19 d., bylos Nr. I-3307-484/2014“; https://eteismai.lt/byla/159718433078276/I-3307-484/2014

ANOTACIJA

Reikšminiai žodžiai: *viešasis interesas, viešojo intereso samprata, administracinė teisė.*

Darbe atskleidžiama viešojo intereso sampratų įvairovė administracinėje teisėje, viešojo intereso vertinimas santykyje su kitomis konstitucinėmis vertybėmis. Atlikus viešojo intereso sampratų analizę nustatyta, kad netikslinga suformuluoti išsamų viešojo intereso apibrėžimą ir siūloma tęsti viešojo intereso tyrimus, papildant juos viešojo intereso atpažinimo problemos tyrimais viešajame sektoriuje, valstybės ir savivaldybės įmonėse.

ANNOTATION

Keywards: *public interest, concept of public interest, administrative law*.

The work reveals a variety of public interest concepts in administrative law, public interest evaluation in relation to other constitutional values. After the alalysis of public interest concepts it was found that it was not expedient to formulate a comprehensive definition of public interest and it is proposed to continue the public interest research by supplementing them with the research of the problem of public interest identification in the public sector, state and municipal enterprises.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tema – viešojo intereso sampratų įvairovė administracinėje teisėje.

Darbo tikslas – parodyti, kokios skirtingos gali būti viešojo intereso sampratos priklausomai nuo teisės taikymo srities ir viešojo intereso santykio su kitomis konstitucinėmis vertybėmis.

Darbe buvo siekiama atskleisti viešojo intereso svarbą, išanalizuoti skirtingas viešojo intereso sampratas, nustatyti jų vertinimo bendrumus ir skirtumus ir įvertinti, ar gali būti suformuluotas bendras viešojo intereso apibrėžimas.

Darbą sudaro trys dalys, kuriose pristatomi trys teisės šaltiniai: pirmojoje ir antrojoje dalyje – teisės aktai ir mokslininkų darbai, trečiojoje – teismų praktika. Šiuos šaltinius analizuojant stengtasi atskleisti viešojo intereso sampratų įvairovę: pirmoje dalyje aptariamos viešojo intereso suvokimui svarbios sąvokos ir kategorijos, antroje pristatoma viešojo intereso sąvokų vartosena ir sampratos formavimasis teisės aktuose, trumpai apžvelgiamos viešojo intereso doktrinos, o trečioji dalis skirta teismo praktikos analizei ir apibendrinimui. Darbas užbaigiamas išvadomis ir pasiūlymais.

Tyrimo metu išanalizavus viešojo intereso sąvokos įsitvirtinimą ir vartoseną Lietuvos Respublikos įstatymuose ir teismų praktikoje, aptartos bendrybės ir skirtingumai. Nustatyta, kad viešojo intereso samprata vartojama apibrėžti tokiam poreikiui, kurio realizavimas svarbus visai visuomenei arba jos daliai ir yra konstitucinė vertybė. Sampratos skirtumai atsiranda priklausomai nuo viešojo intereso pasireiškimo srities ir skirtingų interesų tarpusavio santykio.

Darbo eigoje nustatyta, kad viešojo intereso samprata taikoma labai plačiai, dėl šios įvairovės formuojasi ilgas atpažinimo kriterijų ir gintinų viešuoju interesu vertybių sąrašas, kuris nėra baigtinis, gausu išimčių iš pagrindinės taisyklės. Todėl netikslinga suformuluoti išsamų viešojo intereso apibrėžimą.

Darbo pabaigoje siūloma papildyti magistro baigiamųjų darbų temų sąrašą temomis, susijusiomis su viešojo intereso atpažinimo problema viešajame sektoriuje, valstybės ir savivaldybių įmonių veikloje.

SUMMARY

Master thesis - Variety of Concepts of Public Interest in the Administrative Law. The aim of the thesis is to show how different concepts of public interest may be depending on the scope of law and the relationship of public interest with other constitutional values.

The aim of the thesis was to reveal the importance of public interest, to analyze different concepts of public interest, to identify commonities and differences in their assessment and to asses whether a general definition of public interest could be formulated.

The thesis consists of three parts, which present three sources of law: the first and the second part – the legal acts and the works of scientists, the third – the case law. The analysis of these sources attempts to reveal a variety of concepts of public interest: the first deals with concepts and categories relevant to public interest perception, the second introduces the use of concepts of public interest and the formation of concepts in legislation, briefly reviews the doctrines of public interest, and the third part deals with the analysis and generalization of case law. The work is completed with conlusions and suggestions.

In the course of the research, the analysis of the consolidation and use of the concept of public interest in the laws of the Republic of Lithuania and in the case - law of the Republic of Lithuania discussed commonality and differences. It has been established that the concept of public interest is used to define such a need, the realization of which is important for the whole society or it‘s part and is a constitutional value. Differences in conception arise depending on the area of manifestation of public interest and the relationship between different interests.

In the course of the work it was found that concept of public interest is applied very broadly, because of this diversity forms a long list of recognition criteria and values of public interests to be defended, which is not exhaustive, with many exceptions to the basic rule. It is therefore not appropriate to formulate a comprehensive definition of the public interest.

At the end of the thesis is proposed to supplement the list of master thesis topics on topics related to the problem of public interest recognition in the public sector, in the activities of the state and municipal enterprises.